

art il·letres

Núm. 4

CASTELLAR DEL VALLÈS

Setembre 2009 - 11 €

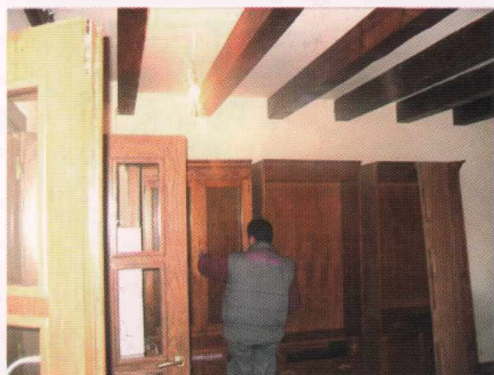
Mudanzas Pu^{ma}

ELS DESITJA UNA BONA FESTA MAJOR

El nostre equip de personal de contacte
resoldrà els seus dubtes
i l'assessorarà en qualsevol
problema que a vostè se li presenti

Oferim també experts operaris
en les feines de muntatge
i desmuntatge de tot tipus de mobles

L'embalatge també requereix
d'una extensa gamma
de mides en caixes, armaris,
rober portàtil,
caixes per a cristalleria...

Guardamobles
Mudances completes
Mudances econòmiques
Traslats a tot Espanya
Servei de fusteria
Servei d'elevador

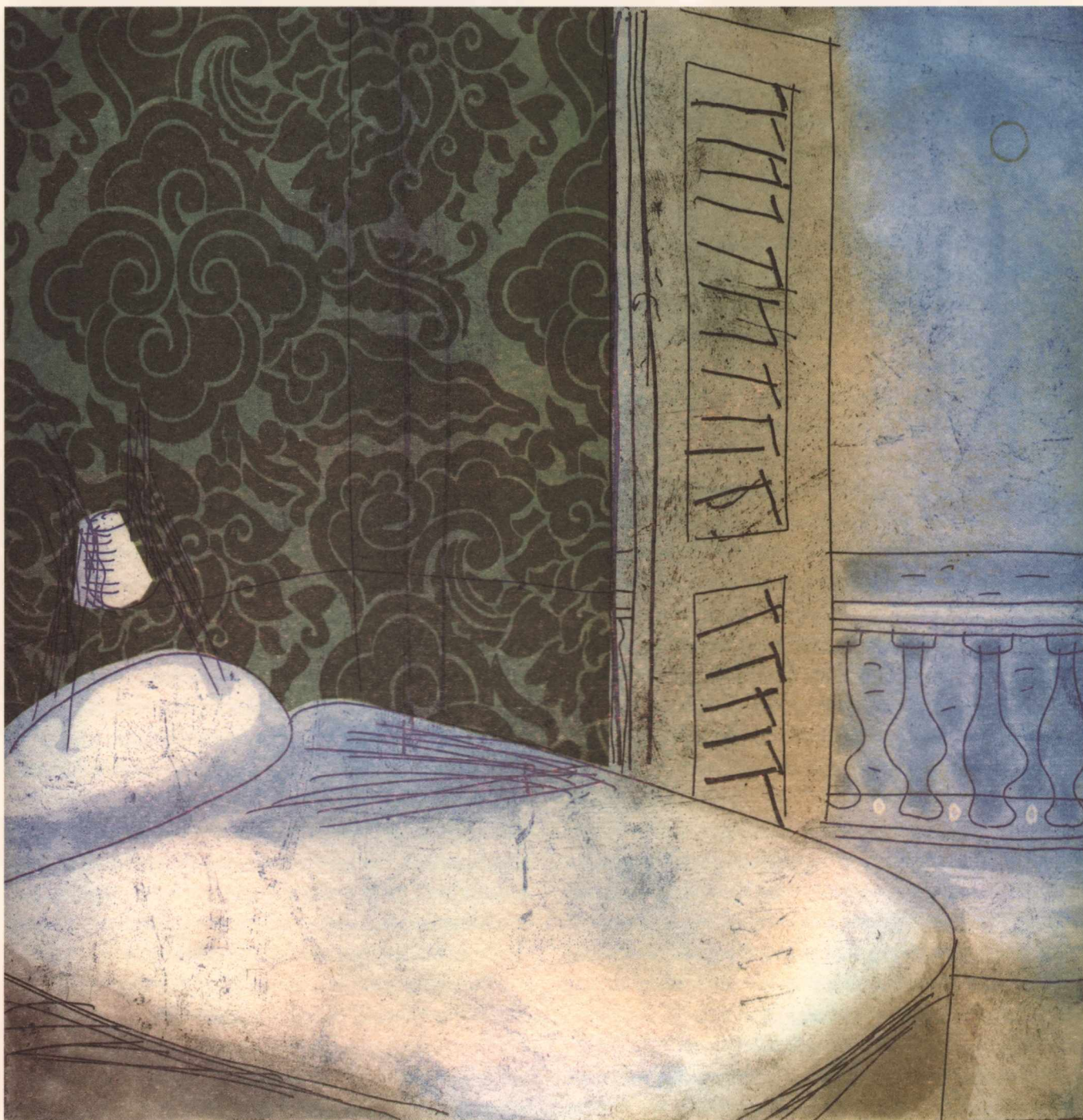

Telèfon d'atenció al client 902 076 391

www.mudanzaspu^{ma}.com - info@mudanzaspu^{ma}.com

Miquel Desclot

SOBRE EL CATALÀ LITERARI, ENCARA I SEMPRE

Jaume Roure, *Somni d'estiu*. Aiguafort i collage. 2006.

Sobre la llengua de les traduccions ¹

La meva opinió sobre la qualitat lingüística² de les traduccions que es fan avui dia en català no pot ser menys engrescadora: en general —perquè no tinc la pretensió de ser un coneixedor de totes les traduccions literàries que apareixen al nostre mercat—, em fa la sensació que una part remarcable de les traduccions catalanes actuals són, des del punt de vista literari —és a dir lingüístic, en darrer terme—, exactament infames. Si algú creu que exagero perquè no puc —ni vull— negar que encara es fan, per fortuna, traduccions esplèndides, només li caldrà considerar amb atenció aquest brevíssim fragment, extret a l'atzar de l'última traducció de l'alemany que m'ha vagat de llegir, apareguda fa pocs mesos entre nosaltres:

“Siegmund, vinclat des de la seva butaca damunt la balustrada de vellut, reposà el seu cap bru de marrec damunt la seva mà magra i envermellida. Les seves celles formaven dues arrugues negres, i un dels seus peus, recolzat només damunt el taló de la botina de xarol, girava i capcinejava incessant en un moviment continu i nerviós. L'aturà quan sentí xiuxiuejar al seu cantó”.

La col·lecció que acull la traducció de referència, naturalment, “es proposa de donar a conèixer els autors més importants de la literatura del nostre segle, en acurades traduccions catalanes”. I, per descomptat, “la traducció d'aquesta obra ha merescut una subvenció del Servei del Llibre del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya”. I potser, amb una mica de sort, un dia d'aquests aconseguirà fins i tot algun premi pels seus mèrits. Ah, i no cal dir que el text deu haver passat per les mans d'algun corrector lligamosques que es deu haver entretingut, per justificar el seu sou, a canviar, per exemple, l'expressió “ningú altre” per “ningú més” —com recordo que va ocórrer en una traducció meva a la mateixa col·lecció—, o d'altres filigranes no menys transcendents.³

El problema d'aquesta mena de traduccions és que aparenten, perversament, una catalanitat irreprotxable, perquè les paraules són aplicades segons els significats del nostre diccionari, i a la millor fins deuen equivaldre del tot a les paraules

de l'original alemany; però en canvi no es pot pas dir que estiguin combinades de cap manera que ens permeti afirmar que el resultat és indiscutiblement català. Ras i curt, són traduccions que podria haver resolt un ordinador a través d'un bon programa de traducció *verbatim*. Però de cap manera no es pot parlar en aquests casos de traducció literària, si és que l'adjectiu “literari” encara significa res per a nosaltres.

No crec que ningú dels que som aquí estigui disposat a defensar que traduir una novel·la sigui una operació menys literària que escriure una novel·la. El traductor, és clar, s'estalvia la feina d'imaginar uns personatges, la de situar-los en un món coherent, i la de donar al conjunt una forma que ens permeti de reconèixe'l com a objecte estètic. Però el fet que la novel·la en qüestió esdevingui una veritable novel·la en una nova llengua depèn exclusivament de la perícia literària del traductor. I és que el sol acte de seleccionar el material verbal que convé a cada obra per tal que el resultat s'ajusti mil·limètricament a les intencions de l'autor és ja una decisió clarament artística, és a dir creativa: literària.

Malgrat tot, amb això no vull dir —com pretén una certa brama— que per ser un bon traductor calgui ser alhora un bon novel·lista o un bon poeta, de la mateixa manera que ningú no pretendria mai que per interpretar idealment una sonata de Mozart s'hagi de ser un compositor genial: és evident que n'hi ha prou de ser un pianista tècnicament competent i musicalment sensible. L'interpret de Mozart no necessita ser compositor, però en canvi ha de ser inexcusablement músic: un bon músic. Igualment, el traductor de Goethe no ha de ser necessàriament un Maragall, però en canvi ha de ser escriptor, és a dir, ha de saber escriure, i a més n'ha de saber molt. I saber escriure, com tothom afirma i alguns demostren, comporta un coneixement profund de la llengua amb què es treballa. Un coneixement, és clar, que no té res a veure amb cap monstruosa memorització del *Diccionari Alcover-Moll* o de la *Gramàtica* de 1956 de Fabra, com algú pot fer creure, sinó amb una interiorització del sistema fins a les arrels, que permeti en qualsevol situació reaccio-

nar lingüísticament de la manera més “natural” en la llengua en qüestió. I és aquest coneixement que ultrapassa els límits del diccionari i de la gramàtica, i que podríem anomenar —no sé si gaire encertadament— “instint lingüístic”, el que entre nosaltres fa aigües d’una manera que comença a semblar irreparable. És la manca d’instint lingüístic que fa que a ningú —que jo tingui present, almenys— li sonés estrany, per posar un exemple quasi popular, el títol, primer de la pel·lícula i després de l’espectacle teatral, *Johnny va agafar el seu fusell*. Seria magnífic poder creure que tot es deu a la nostra manca de tradició militar, però em temo que el pobre Johnny també hauria hagut d’agafar, amb la mateixa sordesa lingüística, el seu tortell.

El traductor que posseeix això que he anomenat instint lingüístic és l’únic que es pot ennavegar amb garanties d’èxit en operacions tan fonamentals en la seva feina com desafiar la llengua, exigir-li solucions no previstes per la història del sistema, assajar fecundacions per part de la llengua que fa el préstec (com reclamava Walter Benjamin de les traduccions), etcètera. No oblidem que fins les innovacions lingüístiques més agosarades (*Finnegans Wake* inclòs, per dir una dita) són sempre filles del sistema, que és en realitat una gran maquinària infrautilitzada, les utilitats de la qual els escriptors (originals o traductors) proven d’estendre i de multiplicar com exploradors d’una terra ignota però recognoscible (altrament, la innovació extrasistemàtica fallaria en el més elemental propòsit comunicatiu). En conseqüència, per poder estendre —o tan sols manipular— les possibilitats actuals del sistema cal ser, evidentment, un bon coneixedor de l’abast real de l’aplicació que n’hem heretat.

Doncs bé, un bon nombre dels traductors improvisats que la recent —i benvinguda— inflació de traduccions ha propiciat entre nosaltres no sembla pas ajustar-se a aquest model desitjable, o més ben dit, necessari. Ni de bon tros. Fa l’efecte, més aviat, que tothom que sap quatre coses d’anglès, tres de francès i dues més d’italià ja és, en potència, un traductor contractable com a tal per qualsevol editor desaprensiu. Amb els resultats que ja coneixem. Si val a judicar per la qualitat mitjana de les traduccions que produeix la nostra llengua veïna, podríem dir que, nosaltres que estàvem acostumats a una majoria estadística de traductors com Carner, Manent, Riba, Sagarra,

Nin, Oliver o Formosa, ens hem finalment “normalitzat”⁴. I no dubto que ja hi haurà qui repicarà campanes per això.

El primer responsable d’aquest lamentable estat de coses és, per descomptat, el traductor que es llança irreflexivament a practicar un ofici per al qual no està preparat, sabedor que la llei no el perseguirà com persegueix el “curandero” o d’altres intrusos més urgents. Però en darrer terme, és clar, el veritable culpable final d’aquesta situació és l’editor que no exigeix al traductor la qualitat que normalment es preocupa d’exigir a l’impressor o a l’enquadrador, convençut com està que els correctors de la casa ja ho arreglaran en un tres i no res d’un hàbil cop de llapis màgic. Però no seré tan ximple d’oblidar aquí la proverbial gasiveria del gremi dels editors, que propicia l’aparició d’aquesta mena d’aprofitats que, amb la comèdia que són novençans, fan la feina a més bon preu, sense que la qualitat del producte tregui cap hora de son a l’empresari. És clar, tot s’ha de dir, que el vertiginós creixement actual de la demanda de traductors ha sobrepassat de molt les possibilitats dels nostres bons professionals, i deu haver calgut improvisar-ne de nous de qualsevol manera. Però això només és una explicació, no una justificació.

Perquè els inexperts en la matèria es puguin fer càrrec de la mesquinesa en què es mou el negoci de la traducció literària a casa nostra, en donaré un sol exemple —entre molts— ben recent i potser excessivament personal. L’última traducció que m’ha estat publicada, no fa gaire, és un recull de sis poemes d’un gran poeta romàntic anglès. Una traducció en vers, revessa, llarga i difícil, amb una respectable extensió de poc menys de dos mil versos, publicada en dos volums, amb l’afegit de sengles pròlegs d’unes quinze pàgines cadascun. Doncs bé, l’oferta inicial de l’editorial —una de les editorials poderoses del país— va ser exactament de trenta mil pessetes per volum, pròlegs inclosos; davant la meva astorada protesta, l’editor va doblar generosament l’oferta a seixanta mil, que va esdevenir el preu final. Naturalment, la traducció comptava amb un ajut del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, del qual, ho certifico, el traductor no n’ha estat en res beneficiari. Però ara no voldria que aquest paràgraf aparegués com una extemporània reivindicació sindical: el que vull subratllar és que amb aquesta mena de galdosos tractes ens quedarem

sense arguments per exigir cap mena de qualitat als professionals de la traducció literària.

Ara, doncs, abans d'acabar, em deu tocar repassar el paper de les institucions públiques en aquesta història. D'entrada, no cal dir que trobo correcte que les institucions ajudin els empresaris en projectes comercialment ruïnosos, com l'esmentada edició de sis poemes romàntics que interessin només quatre gats que, a més, ja els deuen poder llegir en anglès. Ara bé, em sembla prou escandalós per engegar almenys una bona picada de peus el fet que, com sempre, els únics responsables de la qualitat del producte, els traductors, no obtinguin la merescuda compensació per la seva feina, sovint complexa i àrdua com només ells ho saben. ¿Què han de pretendre, doncs, les institucions? ¿Promoure el negoci de les editorials o promoure

la qualitat del que s'edita? Jo em decantaria, és clar, per la segona possibilitat, però si la primera és de debò inevitable, demanaria almenys que no ho fos a despeses de la segona. Al capdavant, tampoc no seria tan difícil: estic convençut que només estalviant una part de la paperassa inútil que les institucions lliuren irresponsablement al correu es podria finançar perfectament una versió, posem, dels *Contes de Canterbury*. Només demano consideració —de bracet amb tota l'exigència del món— per a una de les feines més obscures i més ingrates de la nostra literatura, generadora d'un corpus lingüístic cada cop més important quantitativament. Ens hi juguem, doncs, molt més del que sembla a primera vista.

Gener del 1990

Encara més sobre llenguts i llengua literària ⁵

No cal dir com m'alegro que, entremig de l'abundosa literatura que el tema de la llengua genera aquests últims temps entre nosaltres, hagin començat a aparèixer per fi alguns escrits sobre la naturalesa i la qualitat de la llengua literària que la "Modernor" ens està imposant amb una porfídia francament insidiosa. És a dir, en definitiva, sobre la pràctica inexistència d'un veritable plantejament de la necessitat de dotar-se d'un instrument apte per fer, amb el mateix rigor artístic d'ahir, la literatura més del dia d'avui. I per fortuna, encara, les veus crítiques que ja han començat a alçar-se contra l'esmentada dimissió artística no estan sortint només de les generacions "premodernes", com ara la de Salvador Oliva, sinó també del si mateix de la lleva "moderna" de referència, com ara la de Jordi Cornudella (per dir només els dos primers noms que m'ha servit la diligent memòria). Amb tot, vista la magnitud de la tragèdia, trobo que aquestes veus encara són molt poques i aïllades, en comparació amb el res-

pectable nombre de socis que figurem inscrits al gremi. I com que, a més, m'adono que la peremptorietat del tema em perjudica sensiblement la salut (en particular, en els rams neurològic i cardiològic), m'he afanyat a aprofitar aquesta breu tribuna oberta als meus col·legues per reincidir-hi jo també, no sense l'esperança que alguna mena de catarsi m'alliberi d'algun dels agents patògens.

No fa gaires setmanes, arran de les *Jornades sobre llengua i creació literària* organitzades per la Institució de les Lletres Catalanes, ja vaig tenir ocasió de protestar per la pèssima qualitat lingüística, i doncs literària, d'una part cada cop més important de les traduccions literàries que es publiquen al nostre rodal, fins i tot en col·leccions que anuncien "*acurades traduccions catalanes*" (no em ficava llavors en la qualitat més diguem-ne, amb perdó, "traduccional", que s'hauria escapat del tema de les jornades). Molt al final del debat suscitat per les ponències llegides entorn de la llengua de la traducció, quan la gana del

dinar ja ens feia fora de la sala, Guillem-Jordi Graells em va preguntar si no pensava que el creixent desgavell lingüístic que s'observa en un elevat tant per cent de traduccions "literàries", podia tenir relació amb un paral·lel desinterès, també creixent, per la llengua com a eina i material a la vegada, entre els escriptors de l'anomenada Modernor. Ja que en aquella avinentesa, amb el rellotge en contra, no en vam poder parlar com el tema es mereixia, aprofito per contestar-li ara: Oi tant si ho crec! Com també crec que el fenomen deu estar relacionat en última instància amb la galopant desverbalització progressiva de la societat "occidental", que com més va més confia el pensament a la intel·ligència artificial i el coneixement de la realitat a les màquines arxivadores de tota mena, i que doncs es vol permetre de prescindir —alarmantment— d'una part fonamental de la capacitat de la llengua per donar estructura al pensament i obrir camins a la coneixença. Ara bé: que jo intenti d'explicar-m'ho d'aquesta manera no vol pas dir que ho entengui poc ni gaire. Sobretot, en el camp de la creació literària, on jo, antiquat com dec ser, encara em pensava que hi havia unanimitat a admetre que la bona literatura, com deia el poeta, no es fa amb idees ni amb sentiments, sinó amb paraules. Segurament no cal arribar a estar més enamoriscat de les paraules que de les dones, com irònicament

maliciava Carner de si mateix, si no es vol caure en el culte sens dubte herètic a la paraula en ella mateixa, és a dir, despullada de la seva ànima semàntica. Però em temo que seríem molts els que confessariem, apuntats pel dit temible del summe psiquiatre, que la nostra dèria literària va néixer del plaer de grapejar la carnalitat de les paraules, de les quals fins potser vam arribar a sospitar, diabòlicament, que no tenien ànima.

Doncs bé, es veu que això s'està acabant; els sobredits enderiats estem condemnats a l'extinció més immediata. La majoria dels escriptors de la Modernor semblen més interessats a sortir retratats com a mínim un cop cada setmana en algun paper públic, a presidir tots els consells de redacció imaginables, i a intervenir en tots els jurats literaris on els vulguin, que no pas tancar-se en la intimitat a delectar-se amb les formes canviants de Nostra Senyora per obligar-la a engendrar un nou fill a imatge i semblança d'ells mateixos (que és el que els enderiats esperàvem amb candeletes que fessin).

Doncs bé, si la tendència es confirma i s'imposa, em temo que jo em veuré obligat a demanar a Jordi Savall d'acceptar-me entre els seus alumnes de viola da gamba. I naturalment —i sentint-ho molt— m'hauré de donar de baixa d'aquesta amable associació.

Març del 1990

Els escriptors i la llengua normativa ⁶

Segurament no costaria gaire que tots els que som avui aquí ens avinguéssim a convenir que els escriptors enyorem càndidament aquell temps daurat en què no hi havia acadèmies de la llengua amb la mateixa recança punyent amb què els acadèmics deuen enyorar, no menys càndidament, aquell temps gloriós en què els escriptors no necessitaven acadèmies de la llengua. Però aquells temps, ai las!, han passat avall per sempre i no tornaran sinó en forma d'utopia on fitar la mirada anhelant. Malgrat tot, la llengua amb què treballaven Ramon Llull, Ausiàs March, Joanot Martorell i Jacint Verdaguer encara és viva —malalta, seriosament malalta, ja ho sabem, però encara viva— i doncs tots plegats, els escriptors i els acadèmics d'aquesta llengua hospitalitzada, tenim l'obligació inajornable d'entendre'ns per mirar d'infondre-li la part de vida nova que ens correspon. Perquè continuï gaudint de la mateixa mena de vida que tenia en els temps de Llull, de Metge o de Ruyra.

Per ser francs d'entrada, no cal que amaguem que durant aquests últims anys —en particular des del 21 de novembre de 1975— els escriptors hem contemplat amb estupor, amb alarma i fins amb una certa amargor com la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans s'enquistava en un immobilisme resistencial que, si bé era comprensible en els anys més durs de la dictadura, ara no feia sinó perjudicar la ja precària salut de la llengua i del país. I vull aclarir de seguida, per no semblar un convidat maleducat, que no em proposo pas de redactar un memorial de greuges: el sol fet que ens trobem aquí és el millor indicatiu de reforma, i nosaltres hi posem tota l'esperança i tota l'energia; d'altra banda, no ens escauria gaire d'aixecar el dit acusador, perquè els escriptors no hem emprès tampoc cap mena de revolució per provar de posar-hi remei. Però crec que una bona manera de començar el debat és justament exposant allò que, com a “gremi”, hem trobat a faltar en l'actuació de l'Institut durant aquest temps. (Potser també hauria d'aclarir, per enfocar dreturament el tema i esquivar una fàcil temptació, que la sobredita preocupació dels escriptors no la movia cap delit pueril d'escriure “barco” o “nò-

via” o altres criaturades per l'estil: la nostra angúnia tenia, és clar, unes arrels més profundes, que intentaré d'apuntar sumàriament.)

Abans de començar, però, convindria delimitar bé el camp de joc. Perquè la Secció Filològica de l'Institut té, almenys, dues atribucions diferents. D'una banda, la que imposa la pertinença a un Institut d'Estudis: la investigació. En aquest sentit, la Secció Filològica de l'Institut imaginem que deu haver de fer, sobretot, de complement i d'estímul de la universitat catalana, ja que en els últims temps, per fortuna, a diferència de fa setanta o vuitanta anys, la universitat pot exhibir un bon floret de lingüistes competents.⁷ Però, en aquest camp, els escriptors —en general— ben poca cosa tenim a dir-hi: mentre la investigació científica s'esforça per descriure els fenòmens lingüístics que realment es produeixen en el si de la llengua, la investigació que sabem fer els escriptors va més aviat en el sentit d'aconseguir uns fenòmens que encara no s'hi han produït realment; els escriptors, com més endavant subratllaré, estudiem i assagem les possibilitats expressives de la llengua, que equival a dir les possibilitats inexplorades de la llengua. És, doncs, més aviat en la segona atribució de la Secció Filològica, que nosaltres podem aportar els nostres grans de sorra: és a dir, en l'establiment d'una norma comuna d'autoritat, o potser més aviat en la discussió i la flexibilització de la norma ja establerta.

Doncs bé, allò que durant aquests anys de desorientació hem trobat a faltar en qui confiàvem que ens ajudaria a desbrossar l'embardissat camí ha estat disposició pedagògica, és a dir, intenció d'exposar i discutir els problemes, desig de comunicació amb els usuaris, voluntat de relativització dels dogmes normatius. Goso dir que hem trobat a faltar l'actitud oberta, activa, didàctica i flexible que, segons tots els indicis, caracteritzava el tarannà de Fabra. És clar que aquell Institut, juntament amb el bo i millor de la intel·lectualitat catalana, estava fonament compromès en una reedificació nacional, moral i cultural del país, que donava sentit dinàmic i dimensió col·lectiva a la seva feina; tan clar com que, després del daltabaix de la destrucció i la repressió franquista, quan el país

més necessitava reconstrucció nacional, moral i cultural, no hem sabut, ni intel·lectuals ni polítics ni ciutadans d'infanteria, estar col·lectivament a l'alçada de les necessitats peremptòries de la nació arrasada, com massa bé es pot començar a comprovar. De manera que l'anquilosi de la nostra Secció Filològica segurament no era sinó el reflex d'una situació molt més general en la qual participàvem, culpablement, tots plegats. Si el mestre Fabra que dic que "enyoràvem" —la majoria sense haver-lo conegut— feia l'efecte de treballar sobre el cos viu de la llengua, descrivint-ne l'anatomia i el funcionament i comprovant-ne les possibilitats amb l'ajuda dels escriptors que assistien —com en el quadre de Rembrandt— a la lliçó, la Secció dels últims temps de postguerra, en canvi, feia l'efecte de treballar sobre el cadàver fred i enter de la llengua, practicant-hi, en un solitari i glacial soterrani, una autòpsia que, a diferència de la vivisecció, no podia servir sinó per certificar-ne la mort irreversible. Ara bé, com qualsevol lector de Fabra sap, el nostre gran lingüista no va creure mai que la feina que ell havia engegat estigués llista, ni de bon tros, i doncs aquells que, sens dubte amb les millors intencions, van fossilitzar després les seves propostes d'abans de la guerra no feien sinó trair perillosament el mestre i alhora la qualitat d'organisme viu de la llengua. Síntoma clar d'aquella negativa actitud és la proliferació de dotzenes de correctors d'estrictíssima observança que durant anys han maldat, amb les normes de l'Institut a la mà, per imposar una absurda homogeneïtzació rigorosa de l'estil dels textos literaris que els posaven a la taula. Crec que és un reflex diàfan de la manca d'activitat pedagògica de l'Institut durant aquests anys: els mestretites usurpaven sense empatx el lloc reservat als mestres. És evident que amb actituds semblants no tornariem a tenir mai més un Ruyra o un Bertrana.

Però alhora que assistíem amb decepció a l'encastellament numantí de l'Institut, els escriptors seguíem més o menys de prop les investigacions i les discussions dels lingüistes que, a redós de la universitat, continuaven donant fe de la vida de la llengua. I el contrast ens omplia de perplexitat i, sobretot, de confusió. I en assaltar-nos la confusió vam comprendre més que mai que ens calia un guia amb urgència. Vam comprendre, sobretot, que aquest guia, aquest àrbitre del joc, havia de ser l'Institut. Però aquell Institut s'entestava a actuar només d'intransigent policia armat

de la llengua del postnoucentisme. Mentrestant, els científics anaven a la seva i els escriptors, com bonament sabíem, anàvem a la nostra. Alguns dels lingüistes universitaris prou feien intents de posar a l'abast del públic les seves conclusions i les seves propostes, però els usuaris —els escriptors al capdavant—, amb el cor dividit entre l'autoritat científica dels investigadors i l'autoritat moral de l'Institut, no fèiem sinó créixer en la confusió, en el dubte i en la vacil·lació.

Els escriptors, és veritat, som uns usuaris més de la llengua. Però també és cert que el nostre ús lingüístic crea tradició i doncs eixampla les possibilitats de l'organisme vivent de la llengua comuna. Ho prova el fet que la majoria dels diccionaris clàssics s'hagin confeccionat a partir d'allò que la literatura ha consagrat amb els anys (tot i que no vull dir amb això que a hores d'ara no hi hagi també d'altres grups professionals creadors de tradició lingüística). Doncs bé, si la nostra llengua és viva —i, de moment, primparada i tot, encara ho és—, deu continuar tenint les mateixes possibilitats de creixença i d'expansió a través de la literatura que en els temps de Muntaner o de Jaume Roig. Perquè, amb una llengua finita, els escriptors ens esforcem a traduir com sabem les pràcticament infinites experiències humanes individuals, que es resisteixen a ser encabides en el vestit estret de les paraules i les expressions comunes i que, doncs, ens impulsen a forçar els límits coneguts de la llengua i a explorar nous camins. Tanmateix, no és exactament que els escriptors violentem la llengua, com de vegades s'ha afirmat, perquè en definitiva les nostres investigacions expressives no fan altra cosa que explorar possibilitats verges del sistema de la llengua (si de cas, doncs, violentem l'ús lingüístic més corrent, la norma, però de cap manera el sistema). Els escriptors, per tant, no inventem llengua, sinó que descobrim llengua; perquè no som senyors de la paraula, sinó, al contrari, els seus servidors. Si no fos així, ni els lectors ens entendrien ni els lingüistes s'haurien ocupat mai de nosaltres. Doncs bé, la Secció Filològica de postguerra semblava haver oblidat totalment aquest aspecte fonamental de la creixença d'una llengua: fins al punt que si tots els escriptors haguéssim seguit fil per randa, sense ni una desviació, les normes establertes i enrigidides, s'hauria acabat la capacitat regeneradora de la llengua literària i, per descomptat, cap escriptor de postguerra no hauria pogut aspi-

rar a créixer cap diccionari, perquè ja abans de començar s'hauria vedat totes les novetats no catalogades per la inflexible norma. És lamentable, per exemple, que un escriptor de la competència lingüística de Salvador Espriu es gloriés de no haver escrit mai res que no figurés als catàlegs de la normativa fabriana, oblidant que la norma és només un marc de referència comú que els escriptors tenim no tan sols el dret sinó el deure de discutir quan calgui, a condició, és clar, que sapiguem el que fem (¿i qui millor que ell podia aventurar-s'hi amb garanties?). Pensant-se fer un servei civil a la llengua, Espriu s'eixalava per a allò en què de debò li podia fer un gran servei diguem-ne professional. Gosaria dir que Fabra no li ho hauria aprovat.

En resum, doncs, allò que els escriptors demanem als Reis és que, amb la vista posada en la fèrtil llibertat lingüística dels temps de Lluïl o del meu il·lustre avi Bernat, arribéssim, més que a una simple comunicació fluïda, a un veritable intercanvi, profund i permanent, amb la Secció Filològica de l'Institut. Voldríem, d'una banda, que l'Institut no ens abandonés a la intempèrie de la ignorància i de l'anarquia, sinó que exercís amb vigor —però també amb humilitat— la seva competència didàctica; i, de l'altra, que ens concedís la bel·ligerància que es mereix la humil baralla diària amb la rebel·lia contumaç de les paraules i de la sintaxi.

Que els acadèmics surtin de les seves biblioteques i sales d'ordinadors i que els escriptors davallin de les seves torres de vori o d'eben per treballar plegats en un camp en el qual es necessiten els uns als altres. Els escriptors necessitem confiar els nostres problemes als estudiosos, i els estudiosos convindria que necessitessin confiar els seus als escriptors. Encara que és molt tard, potser no és massa tard.

Octubre del 1991

Notes:

1 Llegida el 10 de gener del 1990, a les Jornades sobre Llengua i Creació Literària, per encàrrec de la Institució de les Lletres Catalanes.

2 Deixo per a una altra avinentesa, doncs, tot altre criteri de valoració.

3 La llista de despropòsits es pot completar recordant que la part fonamental del llibre traduït ja existia en una versió molt més digna.

4 Aprofito l'ocasió per escometre el tòpic segons el qual les traduccions catalanes del passat eren totes extraordinàries. Moltes d'elles, fins algunes d'autor il·lustre, són ben discutibles, des del punt de vista estrictament —amb perdó— “traduccional”. Ara bé, el que ningú no els podrà negar mai és la irreprotxable competència lingüística de quasi totes. Contràriament al que ocorre avui, el fet que fossin obra d'un escriptor era tota una garantia.

5 Per al *Butlletí* de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, 1990.

6 Llegida el 21 d'octubre del 1991, a l'Institut d'Estudis Catalans, davant els membres de la Secció Filològica, per encàrrec de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.

7 I el sol fet que l'actual president de l'IEC provingui de la nostra universitat és un bon reflex d'aquesta osmosi entre l'Institut i les nostres més altes institucions acadèmiques.

Josefina Llauradó

El coronel i la pell de lluna

7

avia anat a Devon perquè estava fent un estudi que m'havia encomanat una editorial anglesa, sobre la vida al món rural que fa de marc d'algunes de les novel·les policíiques que va escriure l'Agatha Christie. L'editorial m'havia buscat allotjament en una antiga casa de senyors, reconvertida en fonda. Era una torre de tres plantes, amb soterrani i golfes, que estava voltada de jardí; a la part del darrera, començava el vessant verd d'un turó que, a l'altra banda de la carena, davallava fins al riu Avon.

Vaig arribar-hi en un taxi que semblava d'abans de la guerra del catorze. Plovia, el paisatge verd estava embolcallat de gris; cortines de pluja es despenjaven de les nuvolades. Plovia i m'agradava aquella pluja, em feia venir ganes de posar-me les katuskes i sortir a fer un tomb. A l'entrada del jardí, davant de la porta principal, hi havia un teix immens, el vaig contemplar llargament i vaig provar d'imaginar de quina manera es deuen sentir els arbres quan l'aigua de la pluja els acaricia.

Em va donar la benvinguda una senyora menuda i riallera que devia tenir una seixantena d'anys, era la senyora Lemon, la majordoma. Duia un vestit prim de llaneta, de color gris suau, un collaret de perles de color verd que feien tornassol, i un mocador de serrells damunt les espatlles. Duia els cabells rossos pentinats amb ondes i fixador. Em va fer deixar l'equipatge al vestíbul i em va fer passar a la saleta; era una estança molt acollidora que tenia la llar de foc encesa: vaig veure una tauleta de marqueteria parada amb un servei de te de porcellana que feia un dibuix de roses; en un plat hi havia un parell d'entrepans fets amb pa de motlle, cogombre i mantega.

La senyora Lemon em va fer seure i ella es va asseure al meu costat a fer-me companyia. Duia unes mitges fosques i unes sabates de pell granatosa amb cordons. Parlava de pressa. Es va excusar per aquell minúscul refrigeri, però com que jo arribava a deshora —massa tard per dinar i massa d'hora per al te de les cinc—, havia pensat que potser em vindria de gust picar una mica per esperar l'hora de l'abundós te de Devon. Em va explicar que aquella havia estat la casa del Coronel F. i que ara era propietat de la seva filla, la senyora Rosamund. Em va dir que la propietària vindria a fer-me els honors a l'hora de sopar, perquè no volia pas que el dia de l'arribada hagués de sopar tota sola en aquell casal; es veu que vivia en una caseta menuda del poble, prop de l'església.

Em vaig acabar els entrepans i vaig beure un parell de tasses de te; vaig donar les gràcies a la senyora Lemon, que em va somriure. Em va

acompanyar fins al dormitori i em va fer saber que la senyora Rosamund sopava a les set. Quan va tancar la porta, em vaig treure les sabates i em vaig estirar al llit que era ample, tou, i que estava ple de coixins. Els ulls se'm van aclucar mentre contemplava l'estampat de cretona del cobricel.

Vaig adormir-me i vaig somiar. Era fosc, vaig mirar per la finestra i vaig veure la lluna. Al jardí hi havia una noia jove que duia una camisa de dormir blanca, brodada, llarga fins als peus; vaig veure que duia el batec d'una vida dins; tenia la pell molt blanca i lluent, semblava feta de llum de lluna; els cabells els tenia negres, llargs i fins, i li queien dolçament per l'esquena: semblava un lliri d'aigua. Estava enfilada dalt de tot d'una escala de fusta repenjada al tronc d'un cirerer; amb una mà collia cireres vermelles de les branques més altes, amb l'altra, subjectava una fruitera de vidre que anava omplint.

L'escala era molt vella i tronada, i vaig veure com va fer llufa. La noia va caure a terra des de molt amunt. Va quedar estesa sobre l'herba, de cara al cel de la nit; tenia els ulls clars, de color gris de pluja; la pell blanca li resplendia sota la carícia lluent de la lluna mentre la camisa brodada se li anava tacant de fosc: no es podia moure ni tenia esma per cridar. Em vaig despertar de sobte, un cop de vent havia esbatanat la finestra de la cambra. Quan em vaig alçar per tancar-la, vaig veure que a baix, al jardí, hi creixia un cirerer: aquell arbre tenia molts anys.

* * *

El sopar va ser una delícia, la senyora Rosamund era una velleta encisadora. Era alta i prima, tenia els cabells blancs, els ulls molt blaus i petits, i la pell molt fina i transparent: tenia una pell que semblava un tel de ceba. Era com una nina de porcellana: duia un vestit llarg fins als peus d'un to malva, ple de randes, entredosos i llaçades; els cabells els duia pentinats enlaire amb tot de rínxols que li queien fins al coll; lluïa joies boniques que feien joc: unes arracades llargues, un braçalet de turqueses i un anell. Era una delícia sentir-la enraonar un anglès ric i preciós, que esdevenia una llengua de gran bellesa gràcies a la pronúncia acurada.

Vam sopar consomé, xai rostit amb puré de patates i púding de xocolata, després vam passar a la saleta a fer un te: un altre! Abans, però, la senyora Rosamund va obrir un armari petit de caoba i en va treure un àlbum que tenia les tapes decorades amb cromets: hi havia dibuixades nines de porcellana, rams de rosetes, gatets... Es va asseure en una butaqueta al meu costat, amb

l'àlbum a la falda del vestit de color malva, i em va preguntar si m'agradaria escoltar una història bonica..., de debò. El foc feia espetecs petits, les flames dansaven i ella semblava una fada. Jo vaig fer que sí amb el cap, els ulls i el cor, ella va somriure i va començar el relat:

—És la història de la Rosemary, la primera esposa del coronel, el meu pare. Ella era molt jove, bonica i riallera, i ell n'estava molt.

Va obrir l'àlbum i em va mostrar la imatge d'una vaileta vestida amb un vestidet d'estiu de color blau cel, de màniga curta, tot estarrufat. Tenia els cabells negres i la pell molt blanca, anava pentinada amb un parell de tirabuixons llargs.

—Guaiti, aquesta és la Rosemary quan era petita —va passar un full—, i aquesta és ella el dia del casament amb el pare...

Vaig adonar-me que la senyora Rosamund passava un dit, amb tendresa, per damunt la imatge de la Rosemary: un rostre jove, molt jove, bonic; ulls clars i cabell fosc, negre. Tenia la pell blanca, molt blanca. Em va fer pensar en la noia del somni, però no vaig dir res perquè la senyora Rosamund havia començat a explicar-me la història:

“El pare em va explicar que, quan la va conèixer, la Rosemary era una vaileta. Es veu que s'havia escapat de casa per poder jugar amb un cercol; duia un vestit de criatura preciós, amb tot de farbalans i llaçades, i unes botes velles de xicotot que havia manllevat a un dels seus germans. Corrent, corrent darrera del cercol, va arribar a un punt on el camí feia un pendent sobtat que baixava fins al riu; el cercol se li va escapar i va anar rodolant avall avall fins que va caure enmig d'un tou d'herbes altes i mullades. El pare que estava assegut sota el brancam d'un avellaner contemplant el riu, va veure el cercol i va alçar els ulls cap a dalt de tot de la pujada; llavors la va veure: la Rosemary li va semblar un bri de muguet dins les botes d'un rodamón. Va alçar un dit cap a la nena i li va prohibir de baixar ran del braç d'aigua que feia l'Avon.

—Vull el meu cercol —va dir ella i va començar a davallar, mig de cantó, agafant-se a les tiges del fenàs que creixia allà arran.

Ell la va haver de renyar perquè no creia. Després, es va aixecar del terra, es va posar la jaqueta i va recollir el cercol. Va pujar fins al capdamunt del camí i li va tornar la joguina. Li va preguntar com es deia i on vivia, perquè volia acompanyar-la a casa.

—Em dic Rosemary. Sou un general? —va preguntar en veure'l vestit d'uniforme.

—Sóc capità.

El pare la va acompanyar fins a casa. En arribar davant la porta del jardí, es va ajupir davant la Rosemary i li va fer prometre que mai més no tornaria a escapar-se. Ella li ho va prometre i després li va dir:

—I vostè, capità, em promet que un dia es casarà amb mi?

El meu pare va somriure, li va dir que havia de marxar d'Anglaterra i que estaria lluny, molt lluny, durant molt de temps, però que si quan es tornessin a veure, ella encara volia casar-se amb ell, hi hauria casori.

El pare va estar vuit anys llargs a les colònies, lluny d'Anglaterra i, un dia, quan tot just feia un parell de setmanes que havia tornat a casa, mentre passejava pel parc, li va caure un caçapapallones al damunt. Va mirar enlaire i va veure una noia que semblava un lliri d'aigua enfilada dalt d'un freixe; duia un vestit senzill de primavera, molt bonic, i uns sabatots que semblaven els d'un trinxeraire: era la Rosemary. Es van reconèixer d'immediat. Ella va anar baixant de l'arbre abraçada al tronc mentre ell la mirava amb les mans alçades, a punt per ajudar-la, però sense gosar ni tocar-la.

—Capità, si n'estic de contenta de tornar-vos a veure!

—Coronel, ara sóc coronel —va dir ell molt somrient.

—Bé, doncs, coronel —va dir mentre mirava a terra i s'espolsava el vestit. Tenia el rostre arbrat, ple de llum.

—Ja us heu tornat a escapar de casa? —li va preguntar ell mentre s'ajupia per collir del terra el caçapapallones.

—No, no m'he escapat pas; una vegada vaig fer una promesa... —en veure que ell es posava vermell, va riure i va canviar de tema—. Aquest divendres la mare ofereix el tradicional te de benvinguda a la primavera: convida tothom! Em faríeu molt feliç, coronel, si vinguéssiu a casa a fer el te amb nosaltres.

—Vindré si em prometeu que dureu unes sabates més adients.

La Rosemary es va mirar els peus i es va posar a riure. De sobte, en sentir les campanades del rellotge de l'església, va arrencar a córrer:

—El pare s'enfada molt si arribo tard a taula —va dir mentre s'allunyava i se subjectava la faldilla del vestit per no entrebancar-se mentre corria. El coronel la va contemplar, amb una rialla als llavis, palplantat al bell mig del parc amb el caçapapallones a la mà.

Va rebre una invitació formal per anar a festejar l'arribada de la primavera: a casa la Rosemary hi havia una bogeria de gent. El te se servia al jardí i, així que van poder, tots dos van

anar a seure en un banc de pedra a l'abric de les branques llargues d'un desmai, prop de les panneres on creixien els lliris d'aigua i les assutzenes. Ella se'l va mirar i li va dir:

—Jo ja he complert les promeses que vaig fer-vos: la de no escapar-me mai més de casa i la de dur un calçat adient —va estirar una micona les cames i li va mostrar, fent una mirada de trape-lla les sabates de mudar—. Ara us toca a vos complir el que em va prometre.

—Rosemary, sou molt jove, n'esteu segura que voleu casar-vos amb mi?

Ella li va dir que sí i tot va anar molt de pressa. Es van casar i van venir a viure aquí. Van ser molt feliços, tot i la diferència d'edat i la disparitat dels temperaments. El pare era un home d'hon- raris fixos, d'hàbits ben marcats; educat en el si d'una família de tradició militar, era rigorós i disciplinat i molt pare de paraules. Ella era espontà- nia, l'avorrien les coses planificades; li agradava capgirar-ho tot; es deixava guiar per les ganes de fer això i allò, per la intuïció i l'entusiasme. De seguida va quedar embarassada; ell n'estava joiós, però li va prohibir d'enfilar-se als arbres i d'anar sola amunt i avall pels herbassars: la Rosemary tenia la fal·lera de collir tota mena de plantes i flors per fer-ne rams i poder-los dibuixar.

Eren una parella ben avinguda per això nin- gú no va entendre el que va passar. La Rosemary estava embarassada de sis mesos, es trobava bé i tothom deia que era feliç. Una nit, mentre tota la casa dormia, el pare es va despertar i ella no era al llit. Es va aixecar, va baixar a baix i va veure que la porta de la galeria que donava al jardí estava oberta; va sortir a fora i la va tro- bar estesa a terra. Estava conscient, però no es podia moure, tenia la camisa de dormir tacada de sang i al terra hi havia tot un escampall de cireres.

—Per què ho has fet, Rosemary, això d'enfilar- te? —li va preguntar, ella no va poder respondre.

Van avisar al metge, però no va servir de gran cosa: el nen va néixer mort i ella es va escolar. En un primer moment els va semblar que havien pogut aturar l'hemorràgia, però no va ser així. El pare va estar-se tota la nit al seu costat, aga- fant-li la mà. Es va adormir i quan es va desper- tar, va quedar de pedra en veure que la sang de la dona que estimava feia regalims i anava caient per l'espona tacant la roba del llit i formant un bassal fosc a terra."

—El pare sempre més es va sentir culpable d'aquella doble pèrdua. Va escriure al dietari aquestes paraules: "Estic segur que si jo no li hagués prohibit d'enfilar-se als arbres, ella no ho hauria hagut de fer d'amagat." Va morir amb aquest sentiment dins del cor i em sembla que va escriure aquest dietari per a la Rosemary, per dir-li tot el que no havia estat capaç de dir-li

mentre vivia. La primera vegada que el pare me'n va parlar, vaig agafar fred de peus. Però ara sé que, gràcies a ella, ell va aprendre a estimar.

—Vull que escrigui aquesta història —em va dir i em va donar el dietari.

Jo li ho vaig prometre.

* * *

Vaig pujar les escales una mica capficada: jo havia vist la Rosemary, de nit, enfilada dalt d'una escala, collint les cireres vermelles de les bran- ques més altes del cirerer del jardí. L'havia vis- ta en un somni i no sabia si havia somiat amb un fantasma. De seguida em vaig ficar al llit, però abans d'adormir-me, vaig notar la presència d'un home seriós i atractiu que s'estava dret al costat del llit: era el coronel. Tot d'un plegat la Rosemary va fluir de mi i es va quedar damunt meu, vaig notar el cos energètic que tenia; el ventre em feia mal i notava la sang que em fugia del cos: jo era ella. Llavors vaig mirar el coro- nel i li vaig somriure, i vaig sentir com l'esti- mava; vaig estirar un braç blanc com la neu, i li vaig dir: "Vine, vine i dóna'm la mà."

Primer, el coronel va fer com si li hagués dit Llúcia. "Vine, dóna'm la mà, sóc jo." Després, es va apropar, a poc a poc, com si no es pogués creure que fos ella, i em va donar la mà, i la meva era la mà de la Rosemary, perquè totes dues érem la mateixa. Vaig notar que ell tenia un pes molt gros al pit, un pes que era com un roc. "Recordes quan ens vam conèixer?" "I quan em va caure el caçapapallones damunt teu?" "Recordes quan ens estimàvem..." "Em deies pell de lluna." "Ho recordes, això?" El coronel va somriure i de sobte va començar a plorar i era com si les llàgrimes anessin fonent la roca que duia dins. "Jo t'he estimat sempre, sabia que t'agradaven les cireres i per això vaig anar a collir-ne." "Volia que fos una sorpresa, eren les primeres de la temporada." "Com que t'havia donat paraula que no m'enfilaria a cap arbre, vaig agafar l'escala vella del jardiner, però es va trencar i vaig caure." "Ara ja saps que no vaig voler fer la meva d'amagat." "No va ser culpa teva, no hi pensis més." "Ara, hem d'anar-nos-en, la Rosamund ens necessita."

Vaig veure com s'enlairaven i com es fonien agafats de la mà, i em vaig adormir de cop. A l'endemà, quan em vaig despertar, vaig pensar que havia d'anar a explicar tot allò a la senyora Rosamund. Vaig baixar a baix, al vestíbul, i vaig veure tot un batibull de gent: no sabia què pas- sava. Vaig trobar la senyora Lemon que de segui- da em va explicar que la senyora Rosamund ha- via mort durant la nit, mentre dormia.

Han passat els anys, però no he oblidat la pro- mesa que vaig fer-li aquell dia; vaig escriure la història del coronel i la seva estimada pell de lluna: és el conte que ara us acabo d'explicar.

Feliu Formosa

BALADES DE VILLON

D' "EL TESTAMENT"

[Introducció]

(XVII - XXI)

Al temps que Alexandre regnava,
un home que es deia Diomedes
davant seu va ser conduït,
encadenat de mans i peus
com un bandit, perquè era un lladre
d'aquells que assalten els vaixells,
i al gran cabdill fou presentat
perquè el jutgés i el condemnés.

L'emperador li demanà:

"Per què ets pirata de la mar?"

L'altre resposta li donà:

"Per què de lladre em dones nom?"

Només perquè m'han vist robar
menant un feble galió?

Si jo com tu em pogués armar,
com tu seria emperador.

Pro, què hi vols fer? La meva estrella,
contra la qual no puc lluitar
i que tan falsament em guia,
m'ha dut a tanta mala sort.
No et pensis que em vull defensar.
Has de saber que: en gran pobresa,
com se sol dir comunament,
no hi pot haver gran lleialtat."

Quan Alexandre hagué escoltat
de Diomedes el discurs,

"canviaré la teva sort
de mala en bona", li digué.

Ho va fer així, i a ningú més
aquell bandit no féu cap mal.

Valeri ho dona com a cert,
que a Roma dugué el nom de Gran.

Tant de bo Déu m'hagués donat

un Alexandre compassiu
per canviar la meva sort,
i si després hagués pecat,
jo sol m'hauria condemnat
a ser cremat en un gran foc.
Per la misèria es perd la gent
i la fam treu el llop del bosc.

BALADA DELS SENYORS DEL TEMPS PASSAT

Què s'ha fet de Calixt Tercer,
el darrer mort amb aquest nom
i que fou Sant Pare quatre anys?
On és Alfons, rei d'Aragó,
el graciós duc de Bretanya,
i Carles Setè, el bo?
Què s'ha fet del gran Carlemany?

I Jaume, sobirà d'Escòcia,
el qual tenia mitja cara
vermella com una ametista
des dels cabells fins al mentó?
I aquell rei de Xipre, famós,
ai las! i el bon rei d'Espanya
de qui mai no recordo el nom?
Què s'ha fet del gran Carlemany?

És millor que no en parli més;
el món no és més que un engany.
La mort ningú no la pot vèncer
i contra ella res no val.
Una pregunta més faré:
On és Lancelot de Bretanya
i on són els seus avantpassats?
Què s'ha fet del gran Carlemany?

On és Claquin, el bon bretó?
On el comte Delfí d'Auvèrnia
o bé el difunt duc d'Alençon?
Què s'ha fet del gran Carlemany?

BALADA DE LES DAMES DEL TEMPS PASSAT

Digueu on o bé en quin país
viu Flora, la bella romana,
Arxiada o bé Taïs,
que li fou cosina germana.
Eco, que quan crideu contesta
enllà d'un riu o d'un estany
i que fou bella sense mida?
Què s'ha fet de les neus d'abans?

On és la prudent Eloïsa,
per qui va ser castrat i frare
a Saint Denis, Pere Abelard?
Pel seu amor passà tal prova.
I així mateix, on és la reina
que va ordenar que Buridan
fos llançat dins un sac al Sena?
Què s'ha fet de les neus d'abans?

La reina Blanca, com el lliri,
que cantava amb veu de sirena,
Berta, Alícia o Beatriu,
Haremburgis, nascuda al Maine,
o Joana la de Lorena,
que fou cremada a Rouen,
on són, oh Verge Sobirana?
Què s'ha fet de les neus d'abans?

Príncep, no pregunteu on paren
ni avui ni la setmana entrant.
Us remeto a aquesta tornada:
Què s'ha fet de les neus d'abans?

BALADA DE LA BELLA ARMERA A LES NOIES DE VIDA ALEGRE

Penseu-ho bé, bella guanterera,
que tant seguíeu mos consells,
i vós, Blanca, la sabatera,
no espereu més a posar seny;
preneu-ho tot de tots els homes,
gaudiu la vida a tort i a dret,
perquè les velles són tractades
com diner fals, que no val res.

I vós, alegre carnissera,
que tant sabíeu de ballar,
Guillemeta, la tapissera,
no desdenyeu vostres galants,
haureu de cloure la finestra
més aviat que no us penseu,
i no us voldrà ni un vell canonge,
com diner fals, que no val res.

Joaneta, la capellera,
feu que no us planti el vostre amic,
Caterineta, la bossera,
si un home us vol, no el feu patir.
Administreu les vostres gràcies,
qui no fa goig no aconsegueix
l'amor del mascle, sinó el fàstic,
com diner fals, que no val res.

Noies, digneu-vos escoltar-me,
si el meu dolor voleu saber,
és perquè no puc cotitzar-me,
com diner fals, que no val res.

DOBLE BALADA

Fareu l'amor tant com voldreu,
seguireu festes i disbauxes,
i en acabar res no tindreu
malgrat que us hi trenqueu les banyes.
L'amor és cosa de beneits.
Salomó esdevingué pagà,
Samsó hi va perdre les ulleres.
Sortós aquell que tant li fa!

I d'Orfeu, el dolç tocador
de flautes i sacs de gemecs,
què en direm? Va estar en perill greu
pel gos Cerber, de quatre caps;
i Narcís, tan agraciat,
es va ofegar en un pou profund
quan per l'amor es deixà perdre.
Sortós aquell que tant li fa!

Sardanàpal, noble senyor
que conquerí el regne de Creta,
de dona es va voler vestir
i viure enmig de donzelletes;
el rei David, savi profeta,
el temor de Déu oblidà
veient rentar cuixes ben fetes.
Sortós aquell que tant li fa!

Després d'un àpat abundós,
Amon volia deshonrar
la seva germana Tamar,
que fou cosa molt deshonest.
També Herodes, en una festa,
sant Joan Baptista escapçà
per danses, dalts i cançonetes.
Sortós aquell que tant li fa!

També de mi, pobre, diré
que tot nu em van apallissar
al carrer com un matalàs.
Qui va causar-me aquest afront
fou Caterina de Vaucelles.
L'amic Noël, que també hi era,
no en va sortir més ben parat.
Sortós aquell que tant li fa!

Creieu, però, que el batxiller
deixà les seves batxilleres?
No, i viu l'haurien de cremar
com les bruixes i fetilleres.
Li agraden més que el pa que menja
i per això es llançà com boig
Darrere rosses i morenes.
Sortós aquell que tant li fa!

BALADA I ORACIÓ

Pare Noè, que vau plantar la vinya,
i vós, Lot, que beviu dalt d'un cingle,
fins que l'amor us féu prevaricar
i anar darrere de les pròpies filles
(no us ho dic pas per fer-vos cap retret),
i vós, Arxitriclí, gran embriac,
a tots tres us demano que pregueu
per l'ànima del mestre Jean Cotart.

Ha estat molts anys membre del vostre gremi,
ell que sempre begué del bo i millor
i ni amb la bossa buida es feia enrere.
Amb un got a la mà ho podia tot,
ningú no li arrencava de les mans
i per un brindis mai no es féu pregar.
Nobles senyors, no barreu el camí
a l'ànima del mestre Jean Cotart.

Tot vacil·lant i amb els peus insegurs,
sovint el veia quan anava al jaç,
i fins un cop va ensopegar amb el rètol
d'un carnisser i es va fer un bony al cap.
En aquest món no hauríeu pas trobat
ningú que fos capaç de beure tant.
Feu-la entrar al cel, si la sentiu cridar,
l'ànima del bon mestre Jean Cotart.

Príncep, ni a terra sabia escopir;
sempre cridava: tinc la gola seca,
i mai la set no va poder acabar
l'ànima del bon mestre Jean Cotart.

BALADA

En realgar, en arsènic roquer,
en sulfur groc, en salnitre, en calç viva,
en plom bullent per desfer-les més bé,
en sutge i pega mesclats amb orina,
en sang de moro i pixats de jueva,
en aigua on s'hagi rentat un leprós,
en brutícia de peus i sabatots,
en sang de serp i drogues verinoses,
en fel de porc, de guineu i de llop,
siguin cuites les llengües envejoses.

En el cervell d'un gat que no vol peix,
pelat i sense dents a les genives,
i en el d'un vell mastí, de ronya ple,
enrabiad, ple de bava i saliva,
en els pulmons d'una euga tossegosa
esmicolats per esmolats coltells,
en l'aigua on neden rates i gripaus,
granotes i altres bèsties fastigoses,
serpents i llargardaixos i escurçons,
siguin cuites les llengües envejoses.

En sublimat, perillós de tocar,
talment l'ullal d'una colobra viva,
en sang quallada als estris dels barbers,
en l'aigua d'un pou ple d'escombraries,
en el llot dels pantans i de les basses,
en limfa, en pus, en crostes, en tumors,
en l'aigua on les mestresses renten draps
i s'hi han rentat les fembres amoroses

(qui no m'entén no ha seguit els bordells)
siguin cuites les llengües envejoses.

Príncep, passeu aquests plats exquisits
per tamís o sedàs, si és que en teniu,
i mescleu-los amb pegues enganxoses,
i abans de tot, que en excrements de porc
siguin cuites les llengües envejoses.

CONTRA FRANC GONTIER BALADA

En tou seient descansa un gras canonge,
prop d'un braser i en cambra ben guarnida,
i al seu costat jeu la jove Sidònia,
blanca, tendra, empolainada i polida.
Sense parar de beure nit i dia,
juguen, riuen, es besen, s'acaronen,
nu contra nu, per ajuntar bé els cossos;
per un forat vaig contemplar els seus jocs
i vaig saber que, per calmar tot mal,
no hi ha tresor com viure a cor què vols.

Si Franc Gontier i sa companya Helena
haguessin dut vida tan regalada,
amb alls i cebes, que l'alè empudeguen,
no caldria que untessin les torrades.
Tot el mató ni tot el brou que gasten
res no valdrien, i no els vull ofendre.
Es vanten de dormir sota les branques,
pro no val més dormir en un llit ben tou?
Què me'n dieu? Cal fer-ne una balada?
No hi ha tresor com viure a cor què vols.

Mengen pa de moresc, d'ordi o civada,
i beuen aigua tot al llarg de l'any.
Ni un sol ocell, d'aquí a Babilònia,
ni un dia no podria suportar
tanta escassesa, ni un matí tan sols.
Per Déu, que es diverteixi Franc Gontier
i amb ell Helena sota l'alzinar:
si estan contents, a mi em molesta poc;

sigui quin sigui el treball dur que fem,
no hi ha tresor com viure a cor què vols.

Príncep, jutgeu i poseu-nos d'acord.
Pel que fa a mi, i sense ànim d'ofendre,
des de menut m'ha recomanat sempre:
no hi ha tresor com viure a cor què vols.

BALADA DE BONA DOCTRINA

Tant si ets portador de butlles,
tafur o jugador de daus,
si ets falsificador i et cremes
com els qui en surten escaldats,
perjurs, traïdors, sense fe;
si estafes o pispes les bosses,
on creus que va a parar el botí?
A les tavernes i a les mosses.

Rima, fes gresca, toca els címbals
o el llaüt com un foll bufó
desvergonyit, fes d'histrió,
toca la flauta, i a les viles
fes farses, jocs, moralitats,
guanya a les cartes o a les botxes.
Saps on aniran els teus guanys?
A les tavernes i a les mosses.

De tals misèries t'espantes?
Llaura, sega els prats i les hortes,
dóna pinso a cavalls i mules,
si no t'han ensenyat de lletra;
ja faràs prou, si tens paciència.
Però si tot se te'n va en doina,
no és perquè ho has dedicat
a les tavernes i a les mosses?

Calces i gipons amb agulles,
vestits i draps, abans de fer-ne
un ús pitjor, cal que ho porteu
a les tavernes i a les mosses.

EPITAFI

Jeu i dorm en aquesta terra
el qui el llamp de l'amor occí,
un pobre i petit escolar
a qui deien François Villon.
Ni un trist terròs va posseir
i ho donà tot, com sap tothom:
taules, bufets, pans i cistells.
Per Déu, digueu en aquest vers:

Verset o rondó

Repòs etern doneu-li, oh Déu,
i claredat per sempre més
No va tenir plat ni vaixella,
ni un trist manat de julivert.
Pelat de barba, cap i celles
igual que un nap que ho grata o pela.
Repòs etern doneu-li, oh Déu.

El rigor el va dur a l'exili
i el colpejà amb la pala al cul,
malgrat que va cridar: "Jo apel·lo!",
que no és terme prou subtil.
Repòs etern doneu-li, oh Déu.

BALADA DE PERDÓ

A cartoixans i a celestins,
a mendicans i a penedides,
a criats i a noies boniques
amb la cintura ben cenyida,
a presumits i a desvagades,
a aquells que l'amor enfolleix
i no els fan mal botes estretes.
demano a tots que em perdoneu.

A les qui ensenyen la pitrera
per atrapar els homes que passen,
als lladres i als qui mouen brega,
a trobadors i a titellaires,
a folls i a folles, a idiotes
que tot xiulant van a passeig,
als qui fan música a tothora,
demano a tots que em perdoneu.

No pas als gossos traïdors
que només em donaven crostes
perquè pogués, tot rosegant-les,
oblidar les males estones.
De pets i rots els ompliria;
si no ho faig, és per no aixecar-me.
I per no moure més trifulgues,
demano a tots que em perdoneu

Que tan de bo a tots us esclafin
els morros cops de martell
i el cap amb pilotes de plom.
Demano a tots que em perdoneu.

BALADA FINAL

Aquí s'acaba el testament
i s'acaba el pobre Villon.
Veniu al seu enterrament
quan sentireu el carilló.
Vestiu-vos de color vermell,
perquè ha mort màrtir de l'amor;
pels seus collons ho va jurar,
quan li calgué deixar aquest món.

Puc afirmar que no menteix,
car l'encalçaren com un gos
els seus amors enfurismats,
tant que, d'aquí al Rosselló,
no hi hagué mata ni matoll
que no guardés, ho pot jurar,
algun parrac del seu gipó,
quan li calgué deixar aquest món.

Això és cert, i també ho és
que va morir gairebé nu,
i que, en finir, del mal d'amor
encara el va punxar el fibló.
Com una daga dins la carn
(i això ens ha de meravellar)
en va sentir tot el vigor
quan li calgué deixar aquest món.

Príncep gentil, ara sabreu
l'última cosa que va fer.
Begué una gerra de vi dolç,
quan li calgué deixar aquest món.

DE "POEMES DIVERSOS"

BALADA DEL CONCURS DE BLOIS

Moro de set al costat d'una font,
ardent com foc i tremolant de dents;
al meu país em trobo en terra estranya;
sento un calfred quan sóc prop d'un braser;
nu com un cuc, vestit de president,
ric entre llàgrimes, consolat i trist;
tot esperant, sense esperança visc;
estic content, de plaer no en tinc cap;
sóc poderós, sense poder ni força,
ben acollit, de tothom rebutjat.

No tinc res cert, llevat del que és incert;
tot és obscur, sobretot el que és clar;
no em fa dubtar res més que l'evidència,
tota ciència m'és accidental;
ho guanyo tot, i sóc el qui ha perdut;
quan surt el sol, dic: "bona nit tingueu!"
Espero herència i no m'han fet hereu;
tinc de què viure iestic escurat;
estès a terra, em fa por de caure,
ben acollit, de tothom rebutjat.

Res no em preocupa i faig un gran esforç
per adquirir allò que no pretenc;
qui millor parla és el qui més m'irrita
i el més veraç és qui m'enganya més;
el meu amic és aquell que em convenç
que un cigne blanc és com un negre corb;
el qui m'enutja em fa el més gran favor;
tot m'està bé i no m'ho puc empassar;
desenganyat, avui tot em fa riure,
ben acollit, de tothom rebutjat

Príncep clement, així us ho faig saber:
un savi sóc sense comprendre res,
un facciós a tota llei sotmès.
Què més sé fer? Cobrar allò que he pagat.
Ben acollit, de tothom rebutjat.

[QUARTETA]

Em dic François i força greu em sap;
prop de Pontoise, a París he nascut,
i d'una corda de cinc pams penjat,
sabrà el meu coll el que pesa el meu cul.

L'EPITAFI VILLON (BALADA DELS PENJATS)

Us demanem, germans sobrevivents,
que amb el cor endurit no ens contempleu;
si de nosaltres teniu pietat,
també de Déu obtindreu la mercè.
Aquí ens veieu lligats, quatre, cinc, sis:
la carn que hem engreixat i mantingut
és devorada i podrida temps ha,
i ara els ossos es tornen cendra i pols.
Que no es rigui ningú del nostre mal;
pregueu a Déu que ens vulgui perdonar.

A vosaltres, germans, ara clamem,
no ens desdenyeu perquè fórem occits
per justícia. Vosaltres sabeu prou
que no tothom arriba a tenir seny.
Puix que som morts, no ens vulgueu acusar,
davant el fill de la Verge Maria,
que no ens manqui la gràcia del perdó
i siguem preservats del foc etern.
Som morts i ja ningú no ens pot blasmar.
Pregueu a Déu que ens vulgui perdonar.

La pluja ens ha rentat i ens ha esbaldit,
i el sol ens ha eixugat i renegrit;
voltors i corbs ens han buidat els ulls,
les barbes i les celles arrencat,
i ni un moment podem estar asseguts.
Ara aquí, ara allà, a mercè del vent
que sense treva ens gronxa a son plaer
i amb la carn més picada que un didal.
No sigueu de la nostra confraria.
Pregueu a Déu que ens vulgui perdonar.

Príncep Jesús, que del món ets senyor,
guarda'ns de caure en poder del Maligne.
No volem ser-ne deutors ni criats.
Homes, guardeu-vos de tota facècia;
pregueu a Déu que ens vulgui perdonar.

PREGUNTA A L'ENCARREGAT DEL REGISTRE (BALADA DE L'APEL·LACIÓ)

Què us sembla l'apel·lació,
Garnier? Ha estat seny o follia?
Tota bèstia guarda la pell;
si algú l'empeny, la força o lliga,
sempre que pot, ella es desprèn.
Així doncs, quan per un caprici
em van cantar aquesta homilia,
era el moment de no dir res?

Si fos descendent d'Huc Capet,
que fou príncep de carnisers,
no m'haurien fet beure tant
dins la sala de les tortures.
Enteneu això que us vull dir?
Quan aquella pena arbitrària
m'imposaren amb arteria,
era el moment de no dir res?

Pensàveu que sota el capell
hi hagués tanta filosofia
per dir: "faig apel·lació"?
Que n'hi havia ho certifico,
tot i que jo mateix no ho creia
quan em van dir davant notari:
"Sereu penjat!", us ho asseguro:
era el moment de no dir res?

Príncep, si hagués estat afònic,
ara seria on és Clotari,
als camps, ert com un espantall.
Era el moment de no dir res?

NOTA

Aquests poemes de François Villon van ser objecte d'un muntatge teatral el 1970 (Grup Sis per Set de Terrassa) i publicats per primera vegada l'any 1977 (Editorial Vosgos). El 1979 van donar lloc a un altre espectacle protagonitzat per l'actriu Maria Josep Arenós, amb música de Jordi Reguant i escenografia de J.J. Guillén. Finalment, van ser inclosos el 1980 dins el volum "Si tot és dintre" (Editorial Crítica) juntament amb la meua poesia publicada fins aleshores i altres traduccions de Georg Trakl i Bertolt Brecht. Ara, gairebé trenta anys després de la seva darrera publicació, ens ha semblat oportú revisar-los i recuperar-los per a "Artilletres".

F.F.

CRONOLOGIA

1431: Neix a París François de Montcorbier o des Loges, el futur François Villon, cognom que adopta del seu benefactor Guillaume de Villon, capellà de Saint-Benoît-le-Bétourné.

1443: François inscrit als registres de la Nació de França a la facultat d'arts.

1449: Març. D. Franciscus de Montcorbier, "bachelier".

1452: Entre el 4 de maig i el 26 d'agost; François Villon llicenciat, després "Maître ès arts".

1451-1452: Disturbis d'estudiants pel robatori de la pedra anomenada "Pet du Diable". Villon hi és implicat.

1455: 5 de juny. François fereix mortalment Philippe Sermoise o Chermoye en una baralla de carrer. Deixa París.

1456: Cartes de remissió a François de Montcorbier, absent de París, i a François des Loges, altrament dit Villon, per l'assassinat de Philippe Sermoise.

Desembre: Poema titulat "Le lays".

Amb Colin de Cayeux, Dom Nicolas, Petit Jehan i Guy Tabarie, Villon participa en un robatori de cinc-cents escuts d'or al Col·legi de Navarra.

Abandona París i recorre part de França durant quatre

anys. Participa com a poeta en vetllades celebrades a la cort de Blois.

1457: El robatori del Col·legi de Navarra és descobert. Guy Tabarie denuncia els responsables.

Desembre: cartes de remissió per l'esmentat robatori.

1460: Villon empresonat a Orléans.

17 de juliol. Primera entrada de Maria d'Orléans a la seva vila.

Alliberament de Villon.

1461: Estiu. Villon empresonat a Meung-sur-Loire, presó del bisbe d'Orléans Thibault D'Aussigny.

Vers el 2 d'octubre, Lluís XI passa per Meung i allibera Villon. Entre aquest any i el 1462, composició de "Le Testament".

1462: Villon detingut al Châtelet sota inculpació de robatori. Surt de la presó entre el 3 i el 7 de novembre. Novembre. Baralla a la Rue de la Parcheminerie. Villon condemnat a la forca.

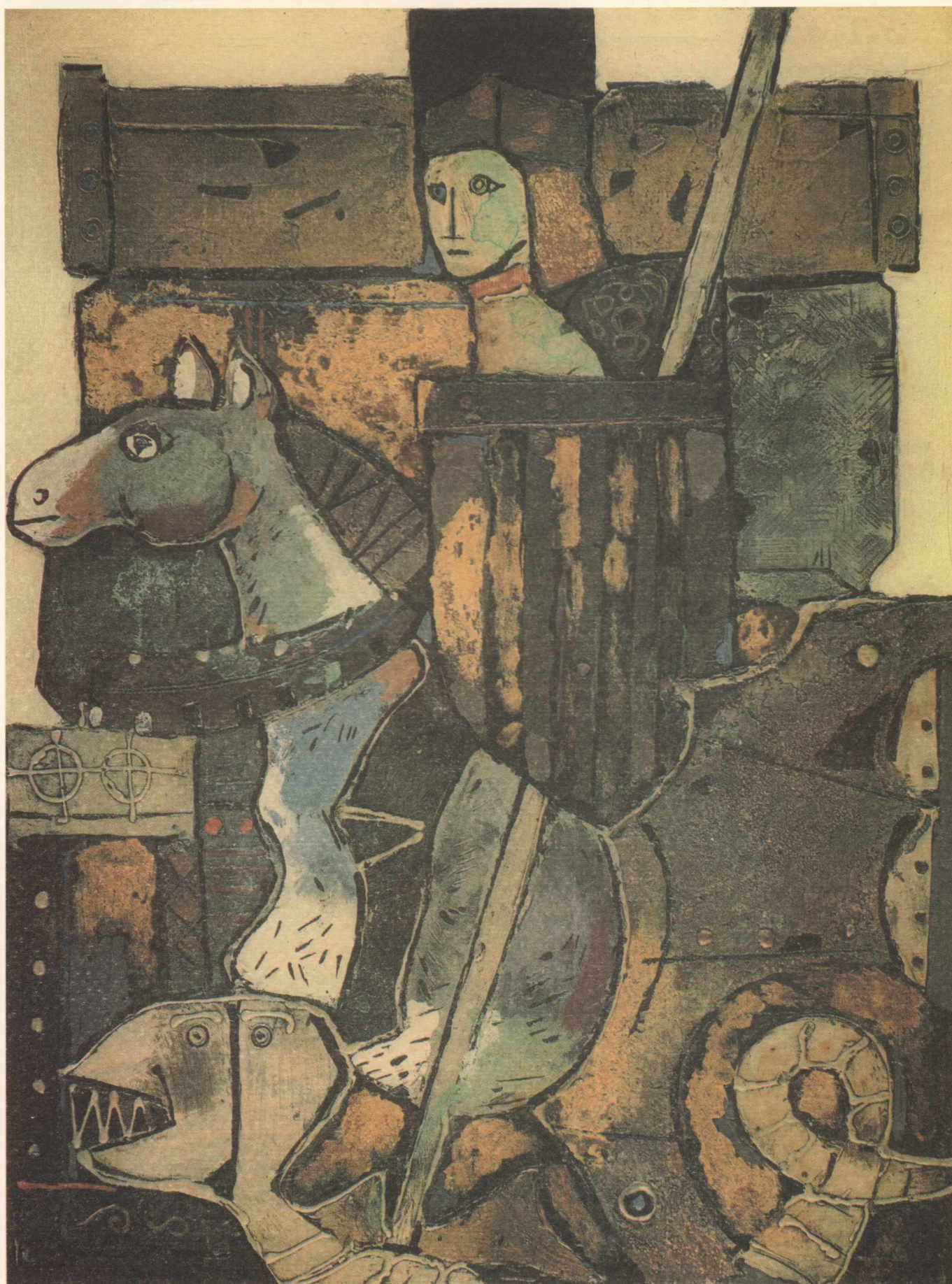
1463: Gener: la sentència és anul·lada pel Parlament de París. Villon és bandejat per deu anys. Requesta de Villon al Parlament per demanar una dilació. És la darrera notícia que tenim del poeta.

1489: Primera edició impresa de l'obra de François Villon.

Vicenç Pagès Jordà

Si fa no fa

El llibreter té un ull a la parada i un altre al cel. Sota la taula hi ha plàstics per cobrir els llibres en cas d'emergència. El llibreter només es recorda de Déu quan puja a un avió i per Sant Jordi.

* *

—¿Té *La Regenta*? —demana la dona de l'anell de turquesa.

—¿Mani?

—*La Regenta*, que si té *La Regenta*...

—No, no. Ara que si vol...

Però la dona ja és fora.

* *

—Mira, aquí hi ha discos.

Duu quatre xapes alineades a la solapa. En una hi diu: *Fuck Bush*.

—Ah, doncs encara *pillarem* alguna cosa.

* *

La tècnic de so li col·loca el micròfon al coll de la camisa. L'escriptor s'escura la gola i pregunta:

—¿Quina és la meva càmera?

* *

—De pressa, vés a buscar més *danbrowns*...

—¿Quants?

—Una caixa de cadascun. I de passada porta bitllets de deu, que s'acaben. Vinga, vinga, vinga.

* *

—¿No té pas el *Cant espiritual* de Maragall?

—No, senyora, i ja em sap greu.

* *

—Una pregunta, sisplau. És per a la ràdio.

—Digues, maca.

—¿Què s'estima més que li regalin, el llibre o la rosa?

Quan somriu, és com si s'encengués una bombeta halògena.

—Les dues coses, és clar.

* *

Un veí de la llibreria:

—¿Què? ¿Com va el dia?

—Bah, anem tirant.

—Que duri.

* *

—I així, ¿vostè creu que tothom entendrà el seu llibre?

La tècnic de so pateix perquè l'escriptor parla molt fluix.

—Sí, sí, i tant. Sens dubte. Sense cap mena de dubte.

* *

—¿Teniu l'últim de Capote? —pregunta la noia del pírcing.

—No ho sé. ¿Com es diu?

—Mmmm... Alguna cosa de l'estiu.

—Ah, doncs així no.

* *

Un miop s'acosta molt a les cobertes.

—¿Que el puc ajudar?

—No, no. Només miro.

* *

—Realment —diu ella—, no es pot pas sortir amb el cotxet, un dia com avui.

—De fet, el millor seria no tenir fill.

—¿Què dius?

—Res, res.

* *

L'escriptor, dins la parada, es distreu tot posant subreptíciament els seus llibres al damunt dels rivals.

* *

La Sandra xiuxiueja a la Vanessa:

—D'ençà que tinc els *Sims Noctàmbuls* que ja no llegeixo.

* *

—¿Un tractat sobre horticultura? No el puc pas ajudar, dispensi. Aquí només venem llibres religiosos.

* *

—¿I en Xavi? ¿Que no ha vingut, aquest any?

—No. Ell firma en una altra banda.

—Ah.

* *

Una parella somrient:

—L'any passat vam comprar el teu llibre. Avui venim a dir-te que ens va agradar molt. L'escriptor es posa vermell i no sap què dir.

* *

En Joan, amb les ungles arranades, entra a la casa.

—Tanta gent mareja...

* *

Un creditor de la llibreria:

—¿Què? ¿Com va el dia?

—Molta gent i poques vendes.

—Vaja.

* *

La dona duu una permanent marcida. L'home camina amb els peus una mica oberts.

—¿Veus totes aquestes roses? Vénen de l'Àsia. Ho vaig veure l'altre dia en un reportatge.

—Caram, em deixes parat.

* *

—¿Me'l pot embolicar, sisplau?

—Si s'espera un momentet.

* *

—¿Té el llibre de Maeterlinck sobre les formigues?

—¿De qui?

—De Maeterlinck.

—Doncs no. ¿Ha provat a la botiga d'animals?

* *

Brandant un diari:

—¿Has vist? No parlen del meu llibre.

—Que cabrons.

* *

—¿Té una biografia de Beethoven?

—No, però si en vol una de Napoleó...

* *

Un matrimoni que ha superat les bodes d'or.

—¿No trobes que hi ha més gent que l'any passat?

—Si fa no fa.

El temps hi ajuda.

—Això sí.

* *

Escolti, que encara m'estic esperant.

—¿Perdó?

—M'ha dit que si m'esperava me l'embolicaria.

—*Hosti*, se me n'ha anat l'olla.

* *

—Una pregunta, sisplau. És per a la ràdio.

—Vinga, dispara.

—¿Què s'estima més que li regalin, el llibre o la rosa?

—Mira, que em donin els calés i jo ja m'espaularé.

* *

Un llibreter a un altre:

—¿Saps què et dic? Que mentre s'aguanti el dia...

—Ara, ara.

* *

—Escolti, ¿té *La sexualitat dels universitaris valencians*, de Bayarri i Benavent?

—¿Vostè em pren el pèl o què?

—¿Què no em coneixes?

—Ei, pinta, ¿des de quan portes barba?

* *

—Vinga, vinga, que tinc les roses més ma-
ques de la Rambla. Tu, guapo, ¿ja li n'has
comprada una?

—¿A qui?

* *

—¿Té alguna cosa de la Rodoreda?

—Sí, *La plaça del Diamant*.

—Aquest no, que ja l'he llegit.

* *

—I tu, què, ¿no has tret llibre aquest any?

—Doncs no, ¿què passa?

—Res, home, res. No cal que et posis així.

* *

—¿Li agradarà això a en Benet?

—Tu compra-l'hi, i si no li agrada me'l tornes.

—Ostres, ja parles com un venedor de
detergents.

—No fotem, que jo faig tracte personalitzat.

* *

—¿Vols sortir amb mi?

—M'ho acaba de demanar l'Eloi.

—I ¿què li has dit?

—¿Què vols que li hagi dit? Que no, burro.

* *

—¿Què firmes gaire, avui?

—Vols la resposta llarga o la curta?

* *

—Mira, mira. ¿No és la Mari Pau Janer,
aquesta?

—¿Aquesta? Però què dius...

—Ah, doncs deu ser aquella altra...

—¿Qui?

—No sé com es diu. Sempre les confonc...

* *

—Guaita què li he comprat, al nen.

—¿Això? Però si és per a bebés. Ja ho es-
tàs tornant de seguida.

* *

—Ei, que m'ha trepitjat.

—Perdoni, és que sóc cec.

—Ostres, perdoni. Em sap molt de greu.

—No hi fa res, és broma.

* *

—Jo l'any passat em vaig comprar una no-
vel·la i no la vaig poder acabar.

—¿Ah, sí? ¿De qui era?

—No me'n recordo. Em sembla que era an-
glès.

* *

—¿Has vist com ens miren aquests *matats*?

—Fan cara de passar gana.

—Doncs el més alt no està pas malament.

* *

Un soci de la llibreria:

—¿Què, com va el dia?

—Doncs mira, francament, no ens podem
pas queixar.

* *

—Disculpi. ¿Té *La Regenta*? —diu la dona
de l'anell de turquesa.

—Miri, senyora, ja m'ho ha preguntat abans,
això. Fa cara de preocupada. ¿No vol pas un
llibre d'autoajuda?

* *

—Tens l'últim de Capote? —diu la noia del
pírcing.

—Jo no despatxo. Jo sóc escriptor.

ALBERT JANÉ

Del "Quadern de Barcelona" (5)

(juliol-setembre 2004)

Dijous, 1 de juliol de 2004

Ja som al mes de juliol. Potser no, que no fa tanta calor.

Comissió dels lexicogràfics. En Sistac demana l'acceptació de cinc andorranismes que havíem rebutjat. Després, parlem de rèptils i amfibis. És increïble: a l'article "ofidi" encara diu que són ofidis les serps, els escurçons i les colobres! Sembla que l'especialista serpentí, és a dir, l'herpetòleg, és un fill de l'ocellaire Maluquer. Passo a la Carolina un parell de fulls amb observacions. Comento amb en Rafel que aviat caldrà substituir la Carolina —que espera naixement. Avui pleguem més d'hora.

En Ruaix i en Riera estan preocupats perquè els bisbes catalans s'acaben. Sí, tot s'acaba. En Riera diu que al seu bisbe (el de Vic) el tracta de tu. En Ruaix, en canvi, el tracta de vós. Diuen que és molt treballador, que delega poc i que ara començarà les visites pastorals.

Divendres, 2 de juliol de 2004

Assisteixo al ple de la Secció Filològica. La Gemma Rigau em deixa llegir un article molt llarg del meu amic David Casellas en què, pertinençment, defensa la teoria vallcorbiana de la incorrecció de l'ús del pronom *ell* referit a inanimats. El seu esquema és molt senzill: el castellà va perdre aviat els pronoms equivalents a *en* i *hi* i va desenvolupar l'ús anafòric del pronom fort de tercera persona, i el català, ja des dels orígens, va fer servir *en* i *hi* en tots els casos, i com que un pronom feble (un clític) demana un verb, si no hi era l'anava a buscar on fos, en primer lloc, és clar, al diccionari, i si el verb no podia trobar-hi, en un racó de l'armari o potser a ca l'antiquari. Que n'hi hagi milers d'exemples, des de Llull a Vallcorba passant per Fabra, no vol dir res. És la interferència, la famosa interferència d'altres llengües, perquè els escriptors catalans han poat en altres llengües: en primer lloc el llatí, després el castellà, i també el francès, sense deixar-nos, naturalment, el sorotapte, a la influència evident del qual cal atribuir els nombrosos casos d'aquest ús que observem en Joan Coromines. Aquest article va destinat a la revista *Llengua i literatura*.

Avui aprovem el document demanat per la presidència de l'Institut a la SF sobre les seves funcions futures. El president Martí diu que el document ja es va discutir, que es tracta d'aprovar-lo o no.

A les tres ben bones anem a dinar. M'assec entre en Sarsanedas i en Veny. En Joaquim Mallafrè ens convida a postres i xampany perquè torna a ser avi, per segona vegada. Compto els comensals i som vint. Som vint incloent-hi l'avi —dic en veu alta. Però no ho entén tothom.

Dissabte, 3 de juliol de 2004

Un dia més aviat gris, cosa que al mes de juliol s'agraeix molt. No unànimement, ni de bon tros, és clar, perquè en aquest món de macacos i de babuïns en què ens ha tocat de viure, n'hi ha molts que tenen una peça girada: es queixen de la calor amb uns grans escarafalls, i quan el temps no és el que s'esperen no es queixen, també, perquè l'estil modern ens fa evitar la repetició de paraules, però es planyen, es dolent i es lamenten.

S'ha mort un artista de cine que es deia Marlon Brando, i aquesta colla de borinots del diari li dediquen la primera pàgina i no sé quantes de l'interior. Era un gran actor, sens dubte, però més cregut que un cigne. La foto de la portada del diari és una ofensa a la sensibilitat del lector: dalt d'una moto, amb un vestit de cuir i un posat d'insolència, de presumpció, d'impudor francament repugnant. N'hi havia uns quants, d'aquella fauna, que ja podien anar sols: aquest, J. Dean... Després em diran que pesava cent cinquanta quilos (costa de creure), que es passava el dia al llit, menjant sense parar... I d'això en diuen un mite, aquella colla de desvergonyits.

Faig l'última versió del meu article sobre els ocells de nit. La calor és suportable. Què més es pot demanar? Al vespre, vaig a fer un mos a Can Poca Fe.

Diumenge, 4 de juliol de 2004

Ara sí, ara sí que ja som a la tardor. Grans es-teses de fulles seques. Avui fa sol, amb algunes nuvolades. El sol crema, però a l'ombra s'hi està prou bé.

Els ocells de nit. No és pas gens fàcil. Dino a casa. Aquesta colla d'animals de la televisió ara fan uns programes en què l'objectiu es belluga constantment i l'enquadrament, doncs, varia continuament. Algun idiota devia trobar que així era més creatiu i tota la colla de cretins han corregut a imitar-lo.

Més que no pas doldre'ns de la substitució d'una forma dialectal per una forma centralista i barcelonina (o estàndard) ens hem de doldre de

la seva substitució per una forma centralista castellana —espanyola i imperialista. Però a vegades perdem el món de vista i no sabem veure on hi ha el mal i el perill.

Dimarts, 6 de juliol de 2004

De moment està núvol. Quina sort! Plou poc, però val més això que res.

Ona. *El rei Lear*. La biografia de Jesús, d'Armand Puig. I la correspondència entre Coromines i Sales. Sort que Coromines va poder frenar una mica Sales. Si no, l'hauria feta grossa. Els termes amb què Sales parla dels qui eren els seus col·legues, Artells, Aymà i Bardagí, són tristos i injustos. Sempre penso: si jo, i altres com jo, amb uns coneixements poc sòlids, amb tot de llacunes, l'any 58 ens vam posar a fer classes de català, si ens hi vam atrevir, és perquè estàvem segurs de la bondat del sistema. Ignoràvem més que no sabíem, però el que sabíem no ho discutia ningú. I un tal Fortuny?! No l'havia conegut, en Sales, a en Fortuny, a la guerra? No eren tots dos capitans? No se la van jugar tots dos sota una mateixa bandera?

Al capdavant, sembla que s'ha d'admetre que sí que Jesús va tenir germans, els quatre que sant Mateu i sant Marc anomenen sense manies, és a dir, Jaume, Josep (que es diria igual que el seu pare), Judes (com el traïdor, sí) i Simó, i dues (o més) germanes que han romàs anònimes. Que quan sant Mateu i sant Marc diuen germans usessin el mot en sentit figurat (tots som germans) o volent dir cosins no s'ho creuen ni els qui ho afirmen. Si admetem que eren fills d'un primer llit de sant Josep, el mestre fuster, que ja era gran i vidu quan es va casar amb santa Maria, és una explicació alhora versemblant i que no contradiu la idea de la virginitat perenne de Maria, cosa que no s'esdevé si se suposa que després del naixement de Jesús (concebut sobrenaturalment) Maria i el seu espòs van fer una vida matrimonial normal i van venir els qui van venir (tots, segurament, amb un pa sota l'aixella).

La lectura apassiona. Són gairebé les onze. M'arribo a Cal Xesc: un cafè i un xuixo (un xuixo de Cal Xesc).

Dimecres, 7 de juliol de 2004

Alguna cosa ha romàs de la frescor d'ahir. Vaig a dinar al col·legi dels arquitectònics. Migdiada. La correspondència entre el senyor

Joan Sales i el senyor Joan Coromines. No diuen res de nosaltres. De Triadú, de la JAEC, del nou professorat de català... Ho ignoraven? Se'n malfiaven? Què en pensaven, de la benedicció del senyor Casacuberta?

M'arribo a Ona a canviar el meu exemplar de la vida de Jesús perquè està mal cosit. Hi ha un bon senyor que em coneix, un bon croat de la causa, que s'embala, s'embala i m'apallissa desconsideradament. Intento desfer-me'n fent preguntes a la Conxita però és inútil. Què hi farem! Tot sigui per la causa, oi benvolgut i recordat senyor Sales?

Quan ens fan preguntes és quan ens adonem de la nostra gran ignorància, de les nombroses coses que ignorem.

Divendres, 9 de juliol de 2004

No ens podem pas queixar del temps. Avui sí que em truquen. De Can Casals, que em demanen la feina. La Rosa, que ha tornat de la costa, de casa una cosina històrica. La Mercè Canela, que vol que durant un mes li faci de corrector, perquè en Ferrer Travé farà vacances, i en Sangles, que em vindrà a veure a la tarda. Al matí em ve a veure la Maria Grau, que m'editarà un recull de narracions de *Cavall Fort*. Ella mateixa ha fet una selecció de textos curts. Hem de pensar el títol. Li regalo un dibuix. Es queda una mica parada. Es creia que era un dibuix imprès. Vaig a dinar a la cafeteria de la Font Xica. A les sis em ve a veure en Sangles. Li dono el meu article sobre els ocells de nit. Em passa el número següent de *Llengua Nacional*. Molts articles destinats a comentar la nostra miserable situació lingüística. Això em desanima. No sé pas per quin camí hem de tirar. Li suggereixo que demani a en Ferrer una recensió de l'epistolari Coromines-Sales. Vaig a fer un mos a Can Poca Fe. Avui puc tornar a casa amb el metro.

Dilluns, 12 de juliol de 2004

Dinar al Rivoli, l'antiga junta de l'Ateneu: Jordi Sarsanedas, amb el seu nou aspecte, a qui dono gràcies pel seu llibre *Paraules per a unes imatges*, Rendé, que em deixa atònit quan em diu que és un gran caçador de senglars, la Cati Serano, en Capdevila, en Xavier Piquer, en Carreras i l'Arcadi Calzada, elegantíssim, amb el mòbil inseparable. En Calzada sí que està al món. Li sembla que l'Artur Mas serà un bon polític, que durà

Convergència pel bon camí. Es veu que en la nova junta de l'Ateneu hi ha algunes divergències. És una cosa humana. Però no ens critiquen. El senyor Bohigas potser es lluirà resolent el problema de la biblioteca. Tant de bo.

Al meu casalot. Em ve a veure l'extraordinari Sangles. Li dono les proves de la revista corregides, amb les meves observacions. I ja em porta proves del meu article (sobre els ocells de nit)! També ha parlat amb en Ferrer de la Fundació Coromines, a qui ha encarregat un article o revisió sobre l'epistolari Coromines-Sales. Es veu que ja hi havia pensat i, doncs, ho farà de bon grat. Treballar amb gent així, fa goig.

Dijous, 15 de juliol de 2004

La calor és del quinze al quinze —solia dir en Jaume, el meu cosí de Can Morral, que ja no sé quants anys fa que ens va deixar.

Institut d'Estudis Catalans. Reunió de l'esbart dels lexicogràfics. En Veny vindrà al migdia. En Veny, que és un gran dialectòleg, voldria incloure al diccionari tota una sèrie de termes que es poden considerar mers localismes, perquè, segons ell, els qui fan servir aquestes paraules estan satisfets de veure que se'ls té en compte i se senten representats pel diccionari. Dic que caldria rellegir i tenir en compte el pròleg de Riba a la segona edició del Fabra. En Miralles em contesta que actualment els membres de la SF d'aquest pròleg no en volen saber res. En Veny ha proposat que en lloc de considerar *sorra* el mot principal al qual remet *arena* sigui a l'inrevés, com ja va fer amb *nansa* i *ansa*. Veig que en Rafel no ho abona en absolut, però, de moment, avui no en parlarem.

Avui tractem sobretot de minerals. L'especialista es diu Melgarejo. Segons en Rafel és un home que només viu pels minerals, que té un llit al costat de la col·lecció de minerals de la Universitat i que no se'n mou. A mi m'agafa una passió de son invencible. M'he de controlar perquè corro el risc de dir, sense voler (i tant!), algun estirabot.

A la una ve en Veny. Anem a dinar tots quatre. A la tarda hi tornem. Fins a prop de les vuit. Ja no hi tornarem fins al mes de setembre.

Divendres, 16 de juliol de 2004

Ja som a l'endemà del primer quinze i fa una calor suportable. Que duri.

N'hi ha un, al diari, que parla cada dia dels plaers de la vida. Naturalment, no es pot pas anar

més enllà en el terreny de l'esnobisme i la pedanteria. Avui parla d'aquest esbart de desvergonyits que s'apleguen cada nit al parc de la Ciutadella a tocar el bongo i el tam-tam, amb la desesperació dels veïns dels carrers d'allí a prop, que no poden dormir. I els de la Casa del Comú no ho saben privar. La majoria d'aquests brètols són forasters que a casa seva no els deixen fer soroll i en vénen a fer aquí. Aleshores els municipals tenen por que els diguin que són racistes, noucentistes, antiinterculturalistes, i deixen fer. I aquest poca-pena, tot i admetent que és lògic que els veïns protestin, justifica els percussionistes. És un plaer més. El fet és que en un cas com ara aquest no hi ha ningú, als diaris, que tingui valor per a dir als de la Casa del Comú que es comporten com uns covards, com uns governants indignes.

Aquell sant baró dels evangelis, fos com fos, devia estar divertit, amb tots aquells esbarts de saduceus, de fariseus, d'essenis, de zelotes, de grans sacerdots del foc, de mestres de la doctrina, d'escribes, de publicans, de pagans, d'enearqueus, d'oligarques, de tetrarques, d'esoterites i d'essoterites (que no eren pas els mateixos, encara que molts els confonguin). I sort, encara, que no havien sortit els càtars, els bogomils, els rosacruzians, els templers i els maçons, que van venir després.

La farmàcia Vilardell ha plegat —ja fa dies. En Subirà em deia que donava poc —massa competència i un barri poc habitat. Però ara els de l'ajuntament no autoritzen que treguin els mobles, que tenen un cert valor històric, i volen que quedin *in situ*.

Dissabte, 17 de juliol de 2004

Grans vols i xiscles d'orenetes. D'aquí a una setmana tocaran el dos. Es veu que hi ha hagut grans pluges a diversos llocs del país. A Barcelona no ha caigut ni una gota, però alguna cosa en rebem, els desgraciats barcelonins: una fresca poc corrent a mitjan juliol.

S'ha mort el meu amic Santi González, antic col·laborador de *Cavall Fort*. Era un personatge singular. Treballava en una casa de xampany, el xampany Codorniu, on va conèixer en Jaume Ciurana (que aviat farà vint anys que ens va deixar!), el qual el va dur a *Cavall Fort*, perquè era un home de moltes lectures i de molts interessos. Va ser un bon col·laborador de la revista i, durant molts anys, membre del consell de redacció, fins que la malaltia i la seva vida familiar poc

afortunada ens el van allunyar. Firmava amb un pseudònim molt curiós: Jacob Mai. Jacob devia lligar amb Santi i Mai, qui sap, potser amb un González poc grat. A l'esquela del diari *Avui* fan constar aquest pseudònim, que no sé si havia fet servir a llocs altres que *Cavall Fort*. L'esquela l'han posada els companys del seu fill, que treballa al diari. Es veu que és un home molt intel·ligent, que, segons explicava el seu pare, sap el rus perfectament i ha anat sovint a Rússia a fer grans reportatges. M'hi avenia molt, jo, amb en Santi. No sé pas, els últims temps, les coses com li han anat. Sospito que no gaire bé. Recordo que fumava amb pipa i era un home jovial, que gastava una ironia molt fina, que no semblava que ho fos.

Pel carrer es veu molta gent —turistes, sens dubte— que arrossequen una maleta amb rodes. Saben on van? Busquen una pensió o un hotelet? No tenen prou diners per a agafar un taxi?

Dimecres, 21 de juliol de 2004

Ja ha passat un mes de l'estiu. D'aquí a cinc mesos ja serem al solstici d'hivern. Les orenetes encara es deixen sentir. Alguna ratxada de fresca alterna amb la xafogor, així com els núvols amb l'ardència solar.

Al diari, entre altres notícies amenes i interessants, diu que al Port de la Selva hi ha una plaga de llagostes. Suposo que n'hi deu haver més d'un que acusa l'administració per la seva imprevisió. Curiosament, avui miro l'AlcMoll i hi trobo la designació *llagost de rostoll*, que ja em començava a creure que m'havia inventat jo. Però segons l'AlcMoll designa una espècie determinada. Jo donava llagosta de rostoll com una designació genèrica de l'insecte, a fi de diferenciar-lo del crustaci.

Vaig a dinar al col·legi dels arquitectònics. Després em recloc al meu casalot hidròpic. Lectura d'unes quantes pàgines de la vida del predicador de Galilea. En el fons del fons, el senyor Armand Puig n'està ben convençut, que va ser concebut d'una manera sobrenatural, per obra de l'Esperit Sant? És l'únic punt, és veritat, en què els quatre canònics no donen lloc a interpretacions paral·leles. Un podria dubtar —segons la interpretació personal dels textos evangèlics— de la virginitat perenne de Maria, però no de la concepció virginal del seu primer fill. Però a mi em sembla que no —vull dir que Armand Puig n'estigui ben convençut. Però, és clar, això m'ho sem-

bla a mi i, d'altra banda, cau fora del propòsit del seu llibre.

Dijous, 22 de juliol de 2004

Avui hi ha hagut un cert moviment de núvols, alternances de sol i d'ombra. Però, objectivament, no sabria pas negar que ha fet una notable xafogor. Ara: hi ha d'haver llocs (a Barcelona) on es deu estar bé.

Aquesta colla de beneits del diari no ens diuen res de la plaga de la llagosta del Cap de Creus.

A més de desnacionalitzar-lo, ens l'estan plebeïtzant, el diari. Alguns dels titulars del suplement de cultura (de cultura!) d'avui: "El millor muniyor", "La Catalunya del mal rotllo", "Al lorito con nosotros!", "De la benzinera al Fòrum". I surten a mite diari. El mateix de la "benzinera" escriu el següent peu de gravat: "El mític cantant Joe Bataan al Barrio."

Posats a saber les coses (les poques que sabem) d'una manera incompleta, les sabem així de nosaltres mateixos. Quantes coses que ens afecten plenament que no arribarem a saber mai! Però al capdavant tant és.

Entre la designació i la definició no hi ha solució de continuïtat.

Diumenge, 25 de juliol de 2004

Avui és el dia de Sant Jaume. Abans era festa: Sant Iacob era el patró dels matamoros (ara seria un patró políticament incorrecte), dels estraperlistes, dels monopolis, dels suborns i de la corrupció administrativa. En aquest punt no ha perdut gens de vigència. També era el patró dels qui es deien Jaume, com el meu cosí. Un any (el 39 o el 40) jo era a casa seva, a Can Morral. El meu cosí era a Burgos, on feia el soldat (primer va fer la guerra amb els uns, i el van ferir, i després el soldat amb els altres, els qui l'havien ferit). El dia abans, la vigília, havent sopat, tothom ja se n'havia anat a dormir, i al voltant de la taula només havíem quedat la tieta Carmeta, la mare del meu cosí, i jo, no sé ben bé per què, car era el caganiu de la casa. De sobte la tieta va dir, somiosa: "Ves, avui és la vigília de Sant Jaume, i el pobre Jaume és allí, a Burgos, i vés a saber què fa, vés a saber si no li passa res, i nosaltres no hem fet res..." I després d'una pausa la tieta va continuar i em va dir, tota decidida: "Albert, vés al cobert i porta un feix de sarments i un braçat de branca d'olivera i posa'ls davant la porta." Vaig

fer el que la tieta em deia, vaig portar els dos feixos i la tieta els va encendre. I ens vam estar allí tots dos, mentre els sarments i les branques d'olivera cremaven, com una mena de sacrifici ritual ofert a la bona salut del fill absent. Fins no fa gaire, hi havia tres revetlles, la de Sant Joan, la de Sant Pere i la de Sant Jaume. Ja només queda la primera i, de fet, ja no és revetlla ni res. No hi ha res que duri sempre.

Fa un dia xafogós. Al matí, encara es veuen les orenetes. Moltes fulles d'arbre per terra.

Cap a mitja tarda els núvols han dit adéu. I el sol es deixa sentir, però un cop ha desaparegut darrere l'horitzó, en tornen a aparèixer alguns. De tant en tant, bufa una petita alenada de vent.

Bé, ara ve quan el maten. He de posar un títol al recull de narracions que m'ha de publicar la Maria Grau. A veure, posem-nos-hi, comencem una llista de possibilitats. Faig la llista que inicio amb *A la vora del temps*. Quan n'he escrit tres o quatre més, em sembla que no cal continuar. És clar que sí: *Rondalles de Catalunya, Rondalles d'arbreu del món, Cròniques de sempre, A la vora del foc, La volta al món en vuitanta contes* i ara *A la vora del temps*. Vet aquí l'espai i el temps integrats en les meves narracions. Ja puc anar a dormir.

El fat, repatani i cruel, atrabiliari i sinistre, sòrdid i mesquí, que tant es complau carregant-nos amb totes les espècies i totes les variants que la dissort té inventariades en la seva classificació taxonòmica, quan crea un ésser i li dona vida és que abans n'ha anorreat un altre, l'ha condemnat irremissiblement a les ombres del no-res. Quan el sol se'n va a la posta un silenci de cristall com un gam s'ensenyoreix de les comes i els fondals. Els ciris són curts, breus, exigus, mínims, i la processó és molt llarga, inacabable, amb la corrua interminable de confraries de devots, d'associacions de penedits de la mala vida, de corporacions de postulants i de congregacions intergalàctiques. Qui en dona més? Qui vulgui jugar que aixequi la mà. Qui no tingui pa a l'ull que demani un got de vi. Si els qui han de venir poguessin tenir una petita idea del que els espera en aquesta vall de ciris curts i de processons inacabables, de llàgrimes llisquents i de mocadors que reclamen insistentment i inútil el lleixiu i la bugada, probablement es negarien a venir.

Dissabte, 31 de juliol de 2004

El juliol ens diu adéu amb calor, sense núvols i amb grans esteses de fulles mortes pel carrer.

Hem de ser independents, no independentistes. Ser independentista no serveix de res. Cal ser independent: en la màxima mesura que es pugui, naturalment. Fa pena de veure tots aquests independentistes que renuncien a una bona part de la independència que els és possible d'exercir. Avui mateix, al diari *Avui*, a l'última pàgina, el nacionalista oficial de la casa es complau, encara una altra vegada, en els seus sarcasmes masoquistes a propòsit de la posició del senyor Borrell pel que fa a l'ús del català a Europa. A la mateixa pàgina, al costat mateix, un gran rètol en castellà, d'una manera totalment gratuïta i innecessària. Aquí haurien pogut ser independents, però hi han renunciat. És un fet: s'estimen més ser independentistes que no independents.

Diumenge, 1 d'agost de 2004

Fa sol i calor. Però també fa vent i a mitja tarda s'ennuvola. Les piles de fulles mortes són espectaculars.

Alterno la vida del senyor Jesucrist, el rabí de Natzaret, amb *La pedra a la sabata*, del meu amic Joan Rendé, que deu ser, amb tota probabilitat, el pagès que escriu més bé el català. A més, és dels meus: del xampany en diu xampany. Estimat Rendé, tenim la batalla perduda, però perdrem amb el cap ben alt.

Tornant al rabí, el seu biògraf no diu res que quan un dels seus, probablement sant Pere, va tallar l'orella d'un d'aquells brètols que van anar a detenir el seu mestre, aquest la hi va tornar a enganxar. La veritat és que aquest episodi és difícil d'explicar. Els altres sicaris, no van reaccionar davant l'escapçament de l'orella? I l'interessat, al seu torn, no va ser gens sensible a la cura miraculosa d'aquell que s'enduïen a la Via Laietana?

Pel carrer es veu molta gent fastigosa. Potser els més fastigosos de tots són aquests individus que duen els braços i les cames plens de tatuatges horribles. Semblen autèntics monstres apocalíptics. Potser sí que el fill de Zebedeu, aquell que volia ser conseller d'ensenyament abans d'hora, no va exagerar tant com a vegades es diu. Si hagués vist aquesta colla de fastigosos, és segur que els hauria fet sortir al seu serial.

Al diari parlen de representacions innovadores: una *Traviata* amb una gasa que separa pú-

blic i cantants, amb projeccions de cotxes i avions i parafernàlia moderna, i uns Shakespeares amb actors nus, carregats de claus, de crocs, de brocs, de panys, de dards, de cards, de clips, de cucs, de golls, de creus, de geps i de pots. Es tracta, ja es veu ben clar, de propostes actualitzades que són una reflexió, a partir de Xesc Pi, sobre el món actual.

Sabeu què? Voleu que us ho digui? Me'n vaig a matar el cuc a Can H. del Berg.

Dimarts, 3 d'agost de 2004

Avui sí que fa calor. La correspondència entre Joan Coromines i Joan Sales. Tots dos eren una mica folls, però en Sales ho era més. Ara: en Sales s'alarma de l'estat de castellanització de Barcelona de l'any 1949, fa més de cinquanta anys, i diu que si continua per aquell camí de nosaltres ja no se'n cantarà mai més gall ni gallina. Avui, certament, la cosa és molt pitjor, perquè a més dels espanyols hi ha els moros, els peruans, els negres, els albanesos i tots els orientals que aspiren a ser-ho —deixant de banda en Mohamed Mustafà i en Bussaka Massiko, que diu que parlen tan bé el català. Però, de moment, encara ens aguantem. De moment. Demà ja en parlarem. El fet és que ho tenim tan pelut que veure que els americans, els anglesos, els francesos, els italians, els grecs (tan clàssics que volien ser) i els mateixos moros estan tot el dia amb l'arma al punt de dalt per por d'una altra barrabasada dels talibans no deixa de fer una certa gràcia. Com deia l'avi Ruyra, potser sí que val la pena de continuar vivint, a veure com petarà tot plegat.

Dimecres, 4 d'agost de 2004

Està núvol. Cauen quatre gotes. Agafo el metro i esmorzo a Cal Xesc.

Els de Grècia, amb la por dels talibans olímpics, ara es dediquen a apallissar periodistes: els nervis els traeixen. N'hi ha que diuen que els periodistes sempre se la mereixen, una bona pallissa, encara que no sàpiguen per què: ells sí que ho saben. La cosa més assenyada, però, és la que no faran: deixar-ho córrer i tothom cap a casa. I qui tingui ganes de saltar i córrer que vagi al polisportiu, que ara n'hi ha un a cada poble, fins i tot als pobles que no tenen escola.

Em truca l'editor Jordi Quera i anem a dinar junts a Ca la Laia. Em porta exemplars del meu llibre, *Els dies i els llocs*. El text potser queda

una mica massa comprimit. Ja és el tercer recull del meu dietari que veu la llum. No em faig pas gaires il·lusions, ja sé que no em faré ni ric ni famós, però no deixo de sentir certa curiositat per les possibles reaccions que el llibre pot originar: públiques i privades. Potser em diran cul d'olla. No se sap mai.

En Jordi Quera ha fet gairebé tots els tres mil del Pirineu. Sortim a parlar de si Verdaguer va arribar realment fins al cim mateix de l'Aneto o no va gosar passar el pont de Mahoma. Segons en Quera la mitificació del pont de Mahoma és posterior a l'ascensió de Verdaguer. Potser sí.

Continua núvol. No fa tanta calor. Ara tinc termòmetre i tot.

A la tarda m'arribo a veure els meus amics, en Josep i la Maria Eugènia, que han passat tot el mes de juliol en una residència de Tamariu. A en Josep li va provar, però ha recaigut. Quan hi arribo ni em veu, no em diu ni mitja paraula, ni li puc donar la mà. S'està a la seva cadira, amb el cap enfonsat sobre el pit. No sé pas si capta res de la conversa. La Maria Eugènia ha acabat de llegir *El món d'ahir*, de Zweig, que li vaig deixar, i me'l torna. El llibre li ha agradat molt, però l'ha trobat depriment. La vida de la Viena burgesa i feliç dels primers anys de Zweig no és la que a ella li sembla desitjable, però aquesta vida s'acaba amb els grans daltabaixos, el del 14 i el del 39. Durant el juliol, a la residència, ha tingut temps de llegir. Ara ja se li ha acabat. L'assistència del seu marit no li dóna ni un moment de respir. De tota manera, li regalo un exemplar del meu llibre —el primer. Aquesta mena de llibres, els dietaris, fan de bon llegir, perquè es pot fer fragmentàriament. També li regalo un dibuix. Sortim un moment a la terrassa. Grans nuvolades per la banda del Tibidabo. Trona i tot. Dic a la Maria Eugènia que les orenetes ja són fora. No se n'havia adonat, és clar. Quan me'n vaig, sembla que en Josep ha fet una lleu revifalla i encara em dóna la mà.

Ha refrescat, el termòmetre marca 27 graus. Però, en canvi, tinc son, una son invencible. Segueixo el consell de Lao Tse, de Buda i de sant Pau (Corintis): quan un té son, el que ha de fer és anar a dormir. Ho faig amb el metro.

Dijous, 5 d'agost de 2004

La meteorologia encara no s'ha estabilitzat. *Ahir*, en alguns llocs, devia ploure de valent. De moment continua ennuvolat. Cap a mig matí

s'asserena. Hi ha uns moments d'atmosfera molt neta, transparent. Després tornen a arribar les boirades. Cap a mitja tarda es poden veure alguns castells d'una gran plasticitat. Finalment es torna a ennuvolat del tot. Fulles mortes.

He acabat la correspondència entre Joan Coromines i Joan Sales. En una bona part és coetània de la correspondència entre Pla i Cruzet, però, en general, tret d'alguns punts isolats, sembla que parlin de mons diferents. El rigor de la censura és, evidentment, un dels comuns denominadors. Un altre podria ser el meu amic Bartomeu Bardagí, objecte de blasmes inicials per totes dues bandes, després clarament atenuats. Cruzet fa referència al projecte de l'aventura del Club dels Novel·listes, que considerava que era una cosa pròpia de quatre folis. Sales sembla que ho vulgui ignorar tot: la Selecta, els premis literaris, col·leccions com les de l'Albertí... I després l'esclat dels seixanta: les classes de català, Òmnium, la JAEC, Edicions 62, la Nova Cançó, *Serra d'Or*, *Cavall Fort*... No em sé estar de preguntar-me: què en sabia, Sales, de *Cavall Fort*? Es va entretenir mai a comprovar quants llurs i qualseu hi sortien, a cada número? Sales no esmenta mai en Pla (llevat d'una referència marginal cap a la fi de l'obra). Era la puresa ideològica que l'hi feia deixar de banda? El trobava artificios o "llegivol" (com deia ell mateix)? No hi surten, tampoc, noms com Foix, Serrahima, Triadú, Sarsanedas, Calders, Pedrolo, Folch i Camarasa, Perucho, Espriu (esmentat només, de passada, per Coromines). De l'Espinàs només n'hi ha, per part de Sales, una petita referència marginal. Què en pensava, Sales, de la prosa narrativa de Calders i Espinàs? Que espanyava els lectors perquè era massa artificiosa?

Josep M. de Casacuberta, tan admirat i respectat per Coromines i Sales, va editar els dos reculls d'articles d'Eduard Artells. Què en devien pensar, els dos comparets?

El menyspreu de Sales per la novel·la catalana anterior al 1930 és trist i sorprenent. Víctor Català, Vayreda, Narcís Oller, Bertrana, Ruyra, són autors d'obres sense altre valor que el filològic i amb prou feines. Coromines, aquí, reacciona amb fermesa exemplar davant el rigor ultrancer i injust del camarada Sales.

Hi ha un moment en què Sales s'atipa de donar voltes a la sínia i proposa a Coromines que ho deixin córrer, que no en parlin més. Va ser una sàvia decisió.

Jo vaig començar a fer classes de català l'any 1958, amb tota la bona fe, amb tot l'entusiasme. Els meus coneixements eren limitats, esquifits, precaris. Però tenia la convicció que el sistema era sòlid, segur, sense fissures. Que no sortiria ningú de trasantó a contradir-me. Si hagués experimentat la influència de gent com Sales i Coromines, sens dubte no hauria tingut mai l'audàcia de llançar-me a fer de professor de català. I encara menys de dedicar-me a la divulgació amb obres gramaticals i comentaris periodístics. Quan penso en com van afaitar en sec el pobre Artells! La cautela em va salvar, evidentment. De fet, tant Sales com Coromines em van dir, personalment, el que pensaven dels meus articles a l'*Avui*. Em van dir el mateix: que no sempre estaven d'acord amb mi, però que la majoria de les vegades sí. En Sales m'ho va dir un dia que el vaig trobar a la Banca Catalana. I en Coromines en una conversa telefònica: li vaig telefonar jo, a petició seva, a través d'Amadeu J. Soberanas.

Tinc gana. Vaig a fer un mos a Can Poca Fe.

Dimarts, 10 d'agost de 2004

S'ha mort en Josep Ibáñez.

M'ho fa saber la Rosa Vidal, amb qui parlo per telèfon a primera hora del matí. Es va morir ahir al vespre, a quarts de deu, i diu que la notícia de seguida va córrer per Solius.

Immediatament telefono a la Maria Eugènia i la trobo a casa. Pobra Maria Eugènia, quin tip de patir que s'ha fet. Em diu que a la tarda el duran al tanatori de les Corts, i que la cerimònia serà demà, a un quart de dotze. Demà farà vuit dies que el vaig anar a veure per darrer cop. Quan li vaig dir adéu, encara em va donar la mà.

Suposo que el vaig conèixer a través d'en Gabriel Bas. Tinc una idea una mica imprecisa de com va anar. Però és un fet que el curs 1957-58 vam assistir a unes classes particulars de perfeccionament de català a casa en Triadú. Hi van venir, també, la Maria Eugènia, en Bas, l'Esteve Ferrer, la famosa Teresa Sagristà, aleshores una gran admiradora d'en Triadú, que devia ser qui va muntar la classe, un psiquiatre que em sembla que es deia Folch, un altre xicot que es deia Gomà, molt ben informat, i que no hem vist més, i una senyora una mic particular (en el bon sentit de la paraula), casada, crec recordar, amb un polonès o un hongarès, que era la que semblava més desplaçada. També en aquella època en Josep es va

integrar a la colla d'amics de l'Institut Francès, vertebrada pel professor Brugal. Després van venir la gramàtica *Signe* i tantes altres coses. L'estiu del 62 vam fer uns dies de vacances junts, a París i a Londres. El mes de gener d'aquell any, el 62, vam passar els exàmens de professor de català, els primers que feia la JAEC, i vam obtenir el títol de professor de grau mitjà. Els altres que el van aconseguir en aquella primera convocatòria van ser la Maria Eugènia, en Gabriel Bas, en Carles Castellanos, en Josep M. Ferrer i Ferrer (el "Nen"), la Roser Latorre, en Jordi Mir, en Jordi Vila i una noia que es deia M. Assumpció Rocabert i Modolell, de qui no tinc cap notícia.

Al matí he rebut una trucada molt afectuosa de la Marta, de Llançà. Ha sabut la trista notícia. Em diu que l'Enrica no podrà pas baixar: no es troba en condicions de fer-ho.

Dimecres, 11 d'agost de 2004

Enterrament de Josep Ibáñez.

Arribo força d'hora al cementiri de les Corts. Torno a entrar a la cambra mortuòria. Han portat unes quantes corones de flors, que ahir no hi eren, amb una bandera de les quatre barres. Em sento més commogut que ahir.

La cerimònia és digna i senzilla, ennoblida amb un parell de peces musicals. Hem de resar un parenostre agafats de les mans —les noves tendències participatives. Fins que el capellà, ja advertit, em fa un signe, pujo a l'altar i llegeixo el text que vaig redactar ahir. Procuro —procuro— fer-ho amb la màxima dignitat possible. Quan acabo i baixo, faig un petó a la Maria Eugènia i a la Mònica. Potser hi ha hagut un moment d'emoció.

L'han d'enterrar al cementiri de Sant Gervasi, on ja hi ha enterrats els seus pares. És un cementiri residual, sense servei permanent, que cal fer venir prèviament. Els Passola m'hi porten. És al peu de la muntanya, sobre la nova via de circulació ràpida. Abans, ens explica l'Avel·lí, era un lloc paradisiac, el jardí del convent arribava a tocar del cementiri i se sentia una xerradissa d'ocells permanent. A més dels familiars i dels Passola, amb mi, hi hem pujat el matrimoni Carreras, els Petx i el petit grup de l'Institut. L'operació de l'enterrament és una mica llarga, perquè ha calgut treballar en dos nínxols. Fa molt de sol, però de tant en tant passen unes grans nuvolades. També hi ha els Panyella, i en Miquel, és clar. Diem adéu al nostre amic cantant-li el cant dels adéus. Sor-

tim del cementiri i també dic adéu a la Maria Eugènia i als altres. La veritat és que procuro evitar els comiats interminables. Els Passola em deixen a la plaça del bisbe U.

Crec que hem fet tot el que podíem fer.

Hi havia una època, fa cosa de trenta anys, quan en Josep, a l'estiu, tenia la família a Llançà, a Grifeu, a casa en Palau, que els dies de cada dia venia a sopar a Can Furriol, i ens explicava les anècdotes i les històries de la colla que s'aplegaven en aquell indret. En Palau, que era un conquistador, era el protagonista principal, naturalment. Però també l'Enrica i les seves amigues, la Montserrat Carulla, un tal senyor Gispert, em sembla recordar... Era un temps en què jo no em movia de Barcelona, no anava enlloc, i aquelles converses eren, potser per aquesta raó, encara més agradables. Tot ha passat avall.

Dissabte, 14 d'agost de 2004

Un dia ennuvolat, amb núvols foscos i amenaçadors. Però es veu que són núvols de compromís, més decoratius que altra cosa.

En Joan Miralles, en el seu llibre sobre en Moll, diu que a Catalunya l'any 1962 li vam fer un homenatge a Sant Llorenç del Munt. Es deu equivocar. L'homenatge va ser a Sant Martí Sarroca. L'anada va ser organitzada per en Joan Ballester, cosa que em sembla estrany que en Miralles silenciï. Recordo molt bé que vam visitar el pont del Diable, de Martorell, i no sé si Joan Ainaud o F. P. Verrié, segurament en Verrié, ens va donar una explicació sobre el monument. També recordo, ara, la presència del poeta Bertran i Oriola. Vam esmorzar en una cava de Sant Sadurní, on ens van oferir xampany. L'amo devia veure que aquella colla era una mica diferent de les que rebia habitualment i es va informar. Aleshores, l'home, molt dignament, ens va fer un breu parlament en què ens va dir que la seva cava s'associava de tot cor a aquell merescut homenatge al senyor Coll. Encara em sembla que veig el senyor Moll, amb la seva rialleta benèvola i sorneguera. Recordo alguns altres assistents: en Pere Cisa, que ja no guixava gaire fi, en Josep Ibáñez i la Maria Eugènia, que devien festejar (acabava de sortir el *Signe*), l'Esteve Ferrer i la Maria Rosa Panadès, que potser ja eren casats, en Joan Marca i la Núria Graupera, aleshores una valquíria esplèndida.

Diumenge, 15 d'agost de 2004

Avui fa sol, però a primera hora de la tarda surten alguns núvols. Val més això que res. L'home del temps s'hi refereix dient que faran la guitza. Com és possible que diguin aquestes coses?

Hem de ser independents, no independentistes. És evident que no podem ser independents en la mesura que voldríem, però tampoc no ho som en la mesura que podem. Com és possible que el diari *Avui* es rebaixi a parlar de les vacances del president del govern de Madrid? I que doni una importància prioritària als esportistes espanyols que han anat a fer el pallasso a Esparta?

Dilluns, 16 d'agost de 2004

Acabo de llegir el llibre de Joan Miralles sobre el senyor Moll. Admirable i envejable senyor Moll. Potser més admirable que envejable. La salut no li va fer sempre bondat. Una cosa que esbalaeix, o una de les coses que esbalaeixen, de la lectura d'aquest llibre, és la quantitat d'honors (tots ells merescudíssims) que va rebre en vida. En primer lloc escau de fer observar que no es podrà dir, del senyor Moll, que vam esperar que es morís per a reconèixer-li els mèrits. Ara: ell, com s'ho prenia? Amb una bonhomia també admirable, certament, donant les gràcies sincerament, aprofitant sempre l'ocasió per a afavorir la causa i sense sentir-se temptat pel dimoni de la vanitat. Tot això és inqüestionable. Però un no pot deixar de pensar si el senyor Moll, en el fons del fons, potser pensava que amb menys també hauria passat. No se sap mai.

En Miralles és un addicte de la combinació *i/o*. M'agradaria preguntar-li: es troba cap exemple, en els textos del senyor Moll, que va escriure tant, de l'ús d'aquest conjunt? I el senyor Moll, escrivint, era el paradigma de la claredat, de l'expressió inequívoca.

Vaig a fer un mos a Cals Vienesos de la Rambla. Unes nuvolades esplèndides.

Es veu que l'avi de Roma, a Lurdes, va donar un espectacle llastimós a causa de la seva trista decrepitud. Tothom convé a afirmar que els qui l'envolten són unes hienes sense entranyes. Això a part, a Esparta salten i corren i no gaire lluny es tallen el coll. I diuen que ens preparem, que de cristians no en quedarà ni un per llavor (incloent-hi, *bien sûr*, els no practicants, els agnòstics i els ateus).

Dijous, 19 d'agost de 2004

Un dia clar, sense núvols, amb molta calor i, sobretot al vespre, vent.

S'ha mort el senyor Pere Grases. Em sembla que no en tenia cap notícia precisa. Es veu que era una personalitat extraordinària, un home d'una intel·ligència excepcional, que es va haver d'exiliar el 39. A Amèrica, amb raó, se'l disputaven. Quina pena tan gran, pensar que gent així va haver de marxar, que el país els va perdre. L'enciclopèdia li dedica un bon article.

Aniria bé, que m'avesés a no sopar, a no menjar res, al vespre. Tot serien avantatges: estalvi de diners, de la molèstia de pensar on anar i haver-hi d'anar, el règim, potser m'aprimaria una mica: tothom em diu que estic tan gras, que estic tan gras... L'únic inconvenient és que tinc gana.

Començo a fer prospeccions per al dossier de rondalles de fenòmens naturals que em va demanar la Merceneta. A l'Amades i en un recull de contes piamontesos no hi sé trobar res.

Divendres, 20 d'agost de 2004

Un dia extraordinari. A mig matí s'han començat a congriar unes grans nuvolades, opulentes i vistoses, que s'han anat disputant l'atmosfera. A mitja tarda, n'hi havia unes quantes de fosquíssimes, negroses, que anunciaven qui sap què. I sí, s'ha posat a ploure, però només ho ha fet, al capdavant, d'una manera testimonial. I totes les nuvolades han guillat llevat enllà, i ha quedat un cel transparent, diàfan, amb un capvespre que feia venir ganes de ser en un altre lloc —però no sé ben bé on.

L'article de la GEC dedicat a Andrés Bello és signat, justament, per Pere Grases. El senyor Pau Vila es va morir el mes d'agost de l'any 1980, tres setmanes després d'haver-se mort en Joan Barceló. Ja fa vint-i-quatre anys. I sembla que era ahir.

Dijous, 2 de setembre de 2004

Ala matinada, una gran sessió de llamps i trons, amb un bon xàfec. Quin goig, sentir-lo del llit estant!

Em telefona i em ve a veure en Josep Espunyes. Em duu un exemplar de *Lo Banyut*, amb un suplement, molt interessant, dedicat a *Les Homilies d'Organyà*. L'amic Espunyes es desespera perquè les coses no van com haurien d'anar, com ell voldria que anessin, com tots voldríem que anessin, començant per l'Ajuntament i el capellà

de Peramola fins als dirigents dels nostres grans mitjans de comunicació. La culpa és dels polítics. Però no hi ha més cera que la que crema, amic Espunyes. La gent és com és, i els polítics surten d'aquesta gent. Si traiem els que hi ha al poder i n'hi posem uns altres faran el mateix. En suma: que aquesta situació ha de suscitar la nostra indignació, certus, però no la nostra estranyesa, perquè ja fa temps que sabem el pa que s'hi dona.

L'Espunyes també em passa una còpia d'un article que ha escrit sobre la mort del Ros d'Eroles. N'hi ha diverses versions no exactament concordants. Es veu que el Ros d'Eroles va ser un dels qui van ordinar la mort del sinistre comte d'Espanya, que amb el nom ja pagava.

A la tarda m'arribo a veure la Maria Eugènia. No l'havia vista més des del dia de l'enterrament d'en Josep. Li duc una còpia del text que vaig llegir i de les meves anotacions de dietari d'aquell dia. També li porto un dibuix.

Seiem a la terrassa. S'hi està molt bé. M'explica que ha rebut moltes mostres de condol, per escrit i per telèfon. L'Enrica li demana que pugui a Llançà. Hi pensa anar a passar uns dies, a la casa que li cedeix en Petx. Ja té notícia del llibre de l'Enrica. Li dic que jo seré l'encarregat de fer-li'n arribar un exemplar.

La Maria Eugènia em diu que el matrimoni fa que s'estableixi com una simbiosi entre els dos membres de la parella. Ella encara li parla, a en Josep, li sembla que el seu esperit és encara present. De moment, el paperam la devora, però no ha de pensar en el personal que havia contractat per a tenir cura d'en Josep.

Els metges li van proposar d'allargar, d'una manera artificial, la vida d'en Josep. D'acord amb la Mònica, s'hi va negar decididament. Va fer molt ben fet. Hi ha qui demana si és gaire difícil, morir-se. No són pas pocs els qui en volen ser conscients.

Divendres, 10 de setembre del 2004

Continua fent calor.

El suplement literari del dijous, de l'*Avui*, dedica dues pàgines al senyor Albert Masó, un català que va formar part del grup *Socialisme ou Barbarie*, un vell lluitador que va morir el 2001. Diu que durant la transició va tornar a Barcelona, a reorganitzar el POUM. És clar, que sí! Ja el recordo. El recordo la mar de bé. Tenien el

local al carrer de la Fontanella, a la meua escala, més amunt que el meu. Se'l veia un home dur, ferreny, jo hauria dit sectari, una mica messiànic, dirigint el seu grup de joves, amb energia i autoritat, sempre amb impresos amunt i avall. No va servir de res. El porter, que era de Balaguer, molt interessat per la política, se'ls mirava amb escepticisme i comentava que no farien pas colla. Va ser així mateix. El reconec perfectament en una fotografia del diari, amb tres més, l'un de jove, amb ulleres i barba (X. Virós), que també reconec. Aquest local, amb les parets entapissades de propaganda política, deu ser aquí, al carrer de la Fontanella.

Vaig a dinar al col·legi dels arquitectònics. Hi ha poca gent. Tohom deu ser fora. El diari parla de l'avaria elèctrica d'ahir. Mitja ciutat sense llum durant una hora.

A la mitja tarda m'arribo a Ona. Em diuen que ja hi ha hagut qui ha demanat el meu llibre. Ah! Ni el tenien ni en sabien res. Els informo de l'existència de CIM, que desconeixien. Compró *Serra d'Or* (els vuitanta anys de Jordi Sarsanedas) i la correspondència entre Coromines i Riba. Pobre Coromines! Quants disgustos! No sé pas si val la pena ser tan savi. Ell es considerava el número 1, i devia ser veritat, però l'obligaven a dir-ho. Ara: quan manifesta la seva prevenció contra Miracle i Bardagí com a correctors, un no es pot estar de pensar: doncs qui l'havia de corregir, el Diccionari, sinó aquests? Potser sí que valdria la pena de ser un gran savi, com en Coromines, o un gran poeta, com en Palau i Fabre, i assistir, no amb indiferència sinó amb delectança, al propi oblit, a la pròpia marginació. Jo trobo que és més de dolendre que a un el marginin quan és una figura de tercer ordre, com ara jo, que quan un és una primera figura, com Coromines o Palau. Si a mi em marginen no en queda res, de mi. Si marginen en Coromines o en Palau, la seva obra queda igualment. Podríem fer un bon volum amb tots els textos, d'ell mateix i d'altri, en què es parla de la marginació de Palau i Fabre. En Triadú, em sembla, no se n'ha queixat mai, que l'hagin marginat. Potser es podria afirmar (és una simple i modesta hipòtesi) que ser marginat és un signe de mèrit.

Al vespre vaig a fer un mos a Can Plats (i Olles). Es veu que ahir van inaugurar el local oficialment. Hi havia molta gent. De tornada, entre pineda i garric planto la meua bandera. Vull dir, més modestament, que la penjo al balcó.

Dimarts, 21 de setembre del 2004

Ja som a l'equinocci —vull dir al dia en què fèiem acabar, tradicionalment, l'estiu.

La senyora Eva Comas ha obtingut el carnet de primera de la Societat Catalana de Masoquisme. A propòsit de Joan Fuster, que hem oblidat del tot, com si mai no hagués existit, ens titlla repetidament de desagraïts.

Faig cap a l'Institut. A l'entrada em trobo en Marcel Fité i en Joaquim Cabeza en una animada conversa. No sabia pas que es coneguessin però no m'estranya pas. Són de la mateixa corda, amb interessos comuns. En Quim vol assistir a la sessió inaugural de l'Institut.

Comissió dels lexicogràfics. Avui hi som tots. La Carolina, la nostra gentil i efecacíssima secretària, acaba de ser mare, fa poques hores. El seu fill, que ha arribat abans de l'hora prevista, tindrà nom d'emperador: Adrià. Avui ocupa el seu lloc la Maria Bozzo. Admetem *nombres coprimers*, al costat de *primers entre ells*. I *xisqueta*, que és una mena de raça d'ovelles pròpia del Pallars. Pledejo contra *sahrauí* però inútilment, i, en realitat, sense raó, perquè era una forma ja admesa per la comissió abans que jo en formés part. A mitja sessió sembla com si la taula es bellugués. "És un terratrèmol" ens diu en Mallafrè. Al cap de poc entra la Lluïsa. Al seu despatx també se n'han adonat.

Dilluns, 27 de setembre de 2004

Institut d'Estudis Catalans. Sessió inaugural del curs 2004-2005. Presideix l'acte el president Laporte, amb el secretari Alegret i els dos vicepresidents. Hi havia anunciada la presència del senyor Bargalló, que és conseller en cap del govern de la Generalitat, però ja es comprèn que és un senyor molt ocupat i no ha pogut venir. En lloc seu hi ha el conseller Carles Solà, que es veu que és col·lega nostre. També hi assisteix el senyor Carrod, que seu a primera fila. Dels membres de la SF hi ha Argenter, Jordi Carbonell (amb l'Hortència), Jaume Cabré, Ramon Sistac, Maria Teresa Cabré, Carles Miralles, Joan Solà, Joan Martí i em sembla que ningú més. De les altres seccions hi ha Albert Balcells, Oriol Riba, Jordi Bonet, Oriol Casasses. I Pladevall, Eulàlia Duran i Pere Lluís Font (entre altres) que passen a emèrits.

També veig Antoni Mir, el de la política lingüística, i el meu amic Joaquim Cabeza. La lliçó inaugural va a càrrec de J. F. Mira, que parla de les nostres relacions amb Itàlia. Tenia la curiositat de veure si parlaria del pare Batllori i no deixa pas de fer-ho, al contrari, afirma que els seus estudis no són tan coneguts com caldria. A mi aquestes afirmacions sempre em semblen poc convinctes, però qui sap si potser té raó. Penso en els jesuïtes valencians que van haver d'exiliar-se i van anar a parar a la vall del Po. S'hi devien trobar satisfets, dedicats a allò que els agradava, és a dir, a l'estudi? Potser eren envejables i tot.

Dimecres, 29 de setembre de 2004

Alternança de fresca i de xafogor. Passo el matí al meu casalot estudiant el document de Joan Solà sobre la nominalització de l'infinitiu. En Solà diu que fa trenta anys que hi dóna voltes i encara no n'ha tret l'aigua clara. Certament, no se'l pot pas acusar de propugnar solucions de les quals no estigui plenament convençut i d'amagar els seus dubtes amb normes generals i que no comprometin.

Dino a la cafeteria de la sorgència xica.

A la tarda em continuo barallant amb els infinitius de Joan Solà. A mitja tarda surto a airejar-me. Entro un moment a la llibreria Catalònia. Al cap de poc, apareix el novel·lista Agut, que em demana si ja hi ha el meu llibre. Que jo sàpiga, no. Agut ho pregunta a un dependent, el qual, ràpidament, ho mira a l'ordinador. Resulta que sí, que ja el tenen, els l'acaben de portar. Dos exemplars. Em semblen pocs, però potser sí que només en vendran un: el que adquireix l'Agut. Anem a prendre un cafè a la guingeta d'en Fontenelle. L'Agut m'explica que anirà a l'excursió de la Son, el dia 16, a Torroella de Montgrí. Llàstima que aquest dia es va declarar un incendi a l'indret on hi ha l'ermita de Santa Caterina. Li dic que al meu llibre s'explica tot el que es pot veure a Torroella. Si no puja al castell, pot visitar la vila. També explico a l'Agut que en una de les parades de la fira del passeig de Gràcia salden els llibres de Thassàlia. No n'ha sabut res més.

Torno al meu casal. Redacto les meves observacions al document de Joan Solà. Vaig a enganyar la gana a Cal Xesc.

Jordi Enjuanes-Mas

Dreçat en dura terra

Jordi Enjuanes-Mas

(Navàs, 17.03.1942 - Barcelona, 21.03.2009)

Fa poc més d'un any vaig descobrir, per indicació d'un amic, els poemes que Jordi Enjuanes-Mas anava publicant per internet als seus blogs, sobretot a <http://rimesparse-jordi.blogspot.com>. Només en sabia que havia fet el pròleg per a *L'ull de Taüll*, el primer llibre de poemes de Climent Forner. Vaig compartir la descoberta amb en Josep Ramon Recordà, i vam creure que valdria la pena publicar-ne una selecció. Establert contacte electrònic amb ell, se'n va alegrar molt. Justament, però, per aquells dies se li va declarar una malaltia molt greu. Mentre estava convalescent li vaig fer dues visites breus al Vendrell, d'on havia estat professor d'institut, per conèixer-lo personalment i preparar la tria de poemes. Va deixar que m'endugués un dibuix original de Montserrat Gudiol, de qui era fervent admirador, perquè en Joan Grau el reduís i l'escanegés per a il·lustrar aquest recull. Durant la ràpida malaltia —conscient que era a frec de la mort— va produir un gran nombre de poemes de gran profunditat humana i espiritual, que no s'han pogut tenir en compte en aquest recull, fora del seu "Cant espiritual". El vaig visitar per tercera i última vegada el 17 de gener d'enguany. Es trobava força bé, animat i content. Vam continuar els contactes per correu electrònic. A finals de febrer va marxar uns dies fora. El dia 5 de març em va enviar el seu darrer poema. No en vaig tenir cap més notícia ni va respondre als meus missatges. Moria el dia 21 de març a Barcelona sense poder veure aquesta selecció de poemes que ara el lector té a les mans. Valguin aquestes ratlles a tall d'homenatge i d'agraïment per la seva poesia.

Jacint Torrents

Cant espiritual

Del fons del cor vaig encercant-te,
oh el sense rostre i sense nom,
amor que el cel i l'estelada aguanta
i ets el meu què i el meu per què i el com,
aigua que al cor em brolla i que de nou m'infanta.

Tot en mi et crida i tot t'anhela,
sóc pur enyor i desig pur,
oh inconegut a qui l'aspra nit ceta,
rostre introbable enllà d'un camí obscur
que a voltes no la joia, sinó el dolor ens revela!

Si ets llum, per què em cega la fosca
quan el desig de tu em consum?
I si ets vida, per què la mort s'embosca,
gelosa de la vida i de la llum,
i espera el seu moment celada en l'entrefosca?

Tot el meu ser de tu és fretura:
ah si et dolguessis del meu plor
i, allunyessis de mi tota païra!
Oh si en la nit, amorosint el so,
la teva veu guarís dins meu tota malura!

Oh si de cop la nit trencant-se,
naixessis, sol a l'horitzó,
i tot, de nou em mi fos alegrança
i el meu pit refluís amb la naixó
del teu amor que mai d'estimar-me no es cansa!

Tot i que et cerco, et sé dolç hoste
i ets el meu jo i jo el teu tu
i el meu viure en el teu sento que brosta
i el teu amor amb un braçat em duu
a la claror del jorn lluny d'on el sol va a posta.

Essent per mi força i defensa
que el teu amor em sigui aval
que em faci ardit davant tota dolença
i, alliberant-me de tot mal,
allunyi de mi el jorn d'una major naixença.

Sobre el teu si ple de dolcesa
deixa'm que dormi reclinat,
que el teu amor m'abrigui en la nuesa
i la joia il·lumini el meu combat
al fons del fons del cor com una llàntia encesa.

Com una onada

A Dèlia

Com una onada va, empès vers tu, el meu cos.
Ets tu la meva terra on el meu pas s'esborra,
caminant del teu somni on estès i en repòs
em fong en un redós de calanques i sorra.

Com el vent sóc endut enfora del meu clos,
desbaratat el joc del meu enroc de torre
en el tauler on em tens a escac i mat reclòs
ferit pel teu amor, sens res que em pugui acórrer.

I sóc foc amagat on espia la flama,
cor que es forja en el teu incandescent caliu
i es fon pel teu amor, brasa ardent que m'ablama.

I ermot assedegat vora un jardí joliu,
oasi del teu cos que la bellesa enrama,
el meu cor es desviu per tu i en tu reviu.

Cirerers

Per tu ben tost florirà el cirerer,
el de migjorn que vers la mar s'encara,
i de llum s'omplirà, i després també
d'aquell roig foll que la dolcesa amara.

Després el de llevant que és el deler
de la veïna per la joia avara
de les roges cireres que, a recer
del seu clos, ella mai no desempara.

Oh quan, florits, enjoïn dia i nit
tot el jardí, i nosaltres a l'eixida
ens besem embriacs del seu delit!

I temps després, enyorant la florida,
ens tornem a besar prenys de l'enfit
roig i joiós de la fruita collida.

Comiat de les orenetes

Dansaven, al jardí, les orenetes
com si ens volguessin dir l'últim adéu,
com si giravoltessin de puntetes
rendint honors de vassallatge al feu

on han viscut les seves amoretes
i on, del ràfec de casa fent manlleu,
construïren el niu, sublims paletes,
poema que del fang bellesa extreu.

Se'n van, ara que el temps s'enfredolica,
devers altres contrades d'un país
on l'hivern s'embelleix i s'aurifica

d'un sol esplendorós i un cel mai gris,
sols enyorant Vivaldi que musica,
al nostre clos, el tardorenc encís.

Illes gregues

*A les meves estimades Roxana i Natha
per l'enveja que em fa llur viatge a les illes*

M'agrada fer un viatge enllà
d'aquesta mar a la recerca d'illes
on hom es perd si a casa vol tornar,
on les cases són blanques, i, senzilles,

les gents us ofereixen el seu pa;
oh terres benaurades que sou filles
d'un món on els déus seien a peu pla!,
oh sol esplendorós que pertot brilles!,

oh vents que esbataneu tots els portals!,
oh mar que ens fas amiga cada platja!,
oh paradís on fóssim tots iguals!,

oh vells camins que sou penyora i gatge
de llibertat que, filla dels endalts,
retrobi el viatger en el seu viatge!

Maldestre jardiner

“Cuando planté rosales coseché siempre rosas”

Amado Nervo

A Caridad Martínez, que m'ha fornit la citació

Maldestre jardiner, ni els rosers ni les roses
m'enjoien el jardí i, marcit ja el ramell,
s'esfullen les paraules com roses que no goses
guardar en els plecs d'un llibre ja espellifat i vell.

Només els llargs silencis que en soledats arroses
creen mons que no pella cap frèvol oripell,
mots ardents com la brasa, alliberats de noses
i envolats devers l'èter com l'ala d'un ocell.

Mots maurats amb la terra -tan carnal, tan aspriva!-
i el desig de l'entranya, glevs de somni i fang
amb un regust humil que impregna la saliva

d'un groc foll de ginesta i un roig intens de sang
i el balbuç tremolor de la paraula viva
que es gesta al cor i infanta l'únic vers pur i franc.

Arbre

“Être dans la nature ainsi qu'un arbre humain.”

Anna de Noailles (1876-1933)

Ser enmig de la boscúria talment un arbre humà
que sent com li batega la vida en cada fulla
i resta desolat quan l'hiven el despulla
i, arrapat fort a terra, espera un nou demà

i, alçant nues al cel les branques, es tresulla
de tant i tant mirar i de tornar a mirar
per si el batec d'una ala ressona horitzó enllà
fent esclatar de cop la vida comsevulla,

i sentir des del més profund de cada rel
desvetllar-se en la nit la calda correntia
de la saba que munta amb renovat anhel

i enmig de la boscúria ser un cor que nit i dia
joiós es renovella dreçant-se vers el cel
regalimant reïnes d'amor i poesia.

Badia de Roses

Si baixessin els déus a banyar-se a la platja,
Esculapi o Serapis, qui sigui tant se val,
i alguna Venus d'ara, bella com un miratge
els anés al darrere turgent i sensual,

i arribessin a port, després d'un llarg viatge
pintors de llargs bigotis i aire surreal,
poetes pastissers que reten homenatge
amb vetustes gonelles a una omega irreal,

gent del cine que arriba dalt d'una avioneta
per filmar alguna història de dames i galants,
i, enduts de tramuntana on la folia enceta,

recitéssim vells versos de poetes llunyans
i collíssim les roses que la badia espleta,
a cor què vols rebríem la joia a plenes mans.

Nit de Sant Joan

Em vestiré de foc aquesta nit
i el meu vers punxaré de mil espurnes
com estels que fiblegin l'infinit
fent transparents les soledats nocturnes.

I revindré amb les fonts amb nou delit
fent reverdir les hores més saturnes,
oh amor que, xarbotant al fons del pit,
en el meu vers i en els meus ulls llampurnes.

Amb aigua i llum vull batejar el meu vers
i el meu amor servant-los a mansalva
del temps fugaç a tota joia advers,

endinsar en el misteri la mà balba
i, pel camí estelat de l'univers,
esperar impacient que es llevi l'alba.

Mestre Ruaix

A l'amic Josep Ruaix i Vinyet

Qui, sinó ell, sap de ribot i encaix,
d'hàbil burí o cisell, d'orfebreria,
de fina perla o moradenc balaix,
del mot precís teixint la brodaria

d'enfilar-lo del dret o de biaix,
d'afinar subtilment la punteria
de cada dard que surt del seu carcaix,
mestre com és de llengua i poesia?

Qui, sinó ell, si mai es desencaixa
el vers o la paraula, sap prou on
amb gest precís emprar el rebaix de l'aixa,

ell que entre fitxes i fitxers es fon
perquè torni la llengua ara capbaixa
a ser el pus bell catalanesc del món?

Ulls

A una pintura de Montserrat Gudiol

Ulls que escruten amb serenor el pregon
silenci dels camins lla de la fosca
on, amb el dol, la soledat s'embosca.
Ulls que expresseu tot el dolor del món.

Ulls que la boira de l'enyor enfosca
quan solament el cor sap com i on
s'amaguen pit endins amors que són
secretament vivents a l'entrefosca.

Ulls que sou esgarriny, crit impotent
que el llosc color vers la nit arrossega
i, al llenç, el traç precís i ferm estén.

Ulls tan serens, quina dolor us doblega?
Oh la bondat d'uns ulls que un sentiment
de pietat al seu entorn aplega!

A l'amic Jacint Torrents

Em plauria, Jacint, pels clars rodals
de Castellar en l'amable companyia
del teu bon saber i fer, i en amicals
col·loquis passejar en bella harmonia.

I, com tornant a temps medievals,
engonellats de pura poesia,
i amb un vell llibre d'hores a l'encalç
de l'or de la bellesa en caure el dia,

sentir com ens saluda Sant llorenç
amb l'encant agradívol del psaltiri,
i unir-nos al batec joíós i immens

que entona el més venust càntic empiri
com un sol cor en un novell començ
de tot allò que aleni i que respiri.

Or i lilà

*Le galop bleu de souvenirs
Traverse le lilas des yeux.
G. Apollinaire*

Un galop blau de recordances
passa i se'n va carena enllà
on cau el sol ara que, manses,
les hores van per no tornar.

Que allò que ha estat mai no retorna
i allò que ens queda és sols record
que, si és al cor allà on sojorna,
mai no del tot se'n va ni mor.

Pot ser que ens resti a les mans balbes
la pols que deixa un papalló,
la llum d'enyor de noves albes
o el deix d'un vers o una cançó

o bé el galop que s'endevina
or i lilà on la tarda fina.

Plant per al meu gos

I

Vora el camí que mena
a Trulls, al fons de l'alta
obaga, allà on encara,
la soca recremada,
alcen els pins la copa
erta i nua, devora
el rierol que, plàcid,
vers la mar s'encamina
dorm el meu gos per sempre
i allà, fidel, m'espera.

II

Cau dolçament la tarda:
la llum vela el misteri
vestint d'aparent vida
la mort de la boscúria.
Només trenca el silenci
el rierol que canta
i un blanc llençol de gebre
el dol, la cendra acotxa.
La vida s'adormissa
i el meu dolor s'acalma.

III

Que la pau embolcalli
el teu son i, manyaga,
la mare nit t'aculli.
Que els teus ossos fecundin
l'entranya acollidora
de la terra i rebrollin
com estels en la fosca
en un esclat efímer
d'aromes i florides
de romanins i espígols.

IV

Per quan reneixi l'alba,
per quan l'hora s'aixequi
fulgent i lluminosa,
per quan l'ocell retorni
a fer el seu niu i s'alcin
plançons amb nova vida,
per quan el bosc fet cendra
retrobi el cant que enyoro,
sembraré l'esperança
vetllant el teu silenci.

Dèlia

T'estimaré de nit: seré brivall
que et robi les besades una a una.
T'estimaré de jorn: dalt d'un cavall
et desfaré la cabellera bruna.
T'estimaré de nit mentre la lluna
abeuri el somni de la teva pell.
T'estimaré de jorn quan el clavell
rebentarà en la teva carn obscura.
T'estimaré tothora i serà bell
i vell l'amor, si amb cap remei no es cura.

No puc, Dèlia, dar-te altre país
que el meu cos, nervi a nervi, vena a vena,
ni altre heretat que el meu voler submís,
ni tresor d'altra vàlua ni mena
que el meu amor, del teu enyoradís.
En mi, per mi viuràs i amb mots incerts
bastirem somnis, defugint la crida
fugaç del temps, a tota joia advers:
en cada estrofa cantarem la vida
i vencerem la mort en cada vers.

Ric de pobresa

Ric de pobresa i de riquesa pobre,
ja res no tinc i encara tot em sobra.
M'endinso en el silenci dels teus ulls
com en un mar tranquil sense sotsobra,
segur de tu que en el teu si m'aculls
com una mare. I reneixo infant
a qui la joia no ha estat mai defesa.
Sóc alba del teu somni, foll instant
en què, enamorat de la nuesa,
per vendre-ho tot, vaig vendre'm la tristesa.

Com els arbres aguanto

Com els arbres aguanto
dreçat en dura terra,
com els arbres aguanto.
Nit i dia sóc flama
del teu amor. Arrelo
en el silenci càlid
del teu amor que em salva
i m'alço fet paraula
del teu amor que em crema.
Em gronxo al dolç oratge
del teu amor que em dicta
fineses a l'orella.
Combato nits i fosques
del teu amor que em blega
a dura servitud.
M'encenc de primaveres
del teu amor que estrena
llençols en llit de festa.
M'exalço en la florida
del teu amor que esquinga
de somnis el meu si.
M'espremo en la fruitada
del teu amor sucós
verolejant els préssecs.
M'enyoro amb la becada
del teu amor que nia
desertant solituds.
Et prego com els arbres
alçant ben nus els braços
folls encara d'amor.
Em moro com els arbres
de mal d'amor i encara
escric al vent els signes
sagrats del teu amor.
Com els arbres aguanto
dreçat en dura terra,
com els arbres aguanto.

Vingué de nit

Vingué de nit, festejador del mar
segur sobre les ones i esquinçant
amb tremolor joiosa la tenebra.

Vingué com de puntetes, poc a poc,
amb nuses de sol, braços curulls
de miralleigs de roses i de llunes.

Vingué amb sal de les sorres d'un desert
estripat de desigs i de records
perduts al joeller de la mirada.

Vingué amb la set febrosa dels asfalts,
amb l'eixut malrobat de carrers orcs
i un flascó d'aigua-ros i de rosada.

Vingué fornit d'esclats de doble tall
cavalcant el cavall de sant Martí,
nafrant de mort les aigües de la fosca.

Vingué amb regust de fleca al seu pa tou,
carn que és lliurada en saborós combat
tot llescant el record damunt la taula.

Vingué per laberints secrets del vi,
ambre vessat en foscors de celler,
copa en la joia del record libada.

Vingué talment com vénen i se'n van,
ocells caçats al parany de l'albada,
inaccessibles, absoluts, els somnis.

Vingué, i encara el cerco, cec i mus
per andanes desertes de la nit
palpejant el silenci amb mans orbades.

Vingué, i només fidel, el meu dolor,
esgarrinxat d'enyor i solitud,
en serva encara intacta la sentida.

Venim de lluny i els vents bufen encara

Venim de lluny i els vents bufen encara
des d'un ponent que ens barra sempre el pas,
magre país, ric de somnis i escàs
de llibertat que ens torni veu i cara.

I malvivim vivint encara al ras,
cremat el vell casal i sense empara
de llei ni de senyor, i adesiara
festejant la desfeta i el fracàs.

I, lluny de ser el vell poble que retroba
en el passat llunyà força i anhel,
vivim fent joc a qui ens fa esclaus i ens roba,

i dividim les forces en duel
eixorc, on ja cap saba no renova
l'arbre pairal ferit de soca a arrel.

No em plau aquest país

No em plau aquest país de plor i de plany,
de seny covard que els somnis emmanilla,
de rauxa a voltes convertida en bany
de sang i foc, de trista camarilla

de polítics avars del míser guany
d'*avara povertà* que ens encotilla
i ens empobreix del tot malgrat l'afany
dels brindis fets amb cava o amb montilla.

Més em plauria veure'l a cavall
d'un somni ardit alçat amb la senyera
de llibertat que canta Maragall.

Un poble que tornés a ser el que era
temps era temps, i fos per temps mirall
d'una nova i eterna primavera.

Plany per Santa Maria de la Baells

Deixeu-me, bons amics, deixeu que plori
sobre aquest munt de desolades pedres,
trist esquelet d'allò que fou un dia
un temple antic i bell que il·luminava,

com una perla enjoia una conquilla,
la vall menuda en el congost on s'obre
pas el riu Llobregat, juganer i fèrtil,
omplint de llum i vida el paisatge.

Oh desolat país! Oh la desídia
dels qui menen el nostre pobre poble
que ja no sap què som ni sap què fórem!

Damunt d'aquests carreus deixeu que plori
com si plorés damunt de la despulla
d'allò que fou temps ha la nostra pàtria.

Ah si pogués, del vol d'una arondeta

*A l'amic Climent Forner i Escobet
en els seus vuitanta anys*

Ah si pogués, del vol d'una arondeta,
enviar-te algun vers, però no puc
que la tardor és vinguda ja i, pobreta,
en llunyedà país troba aixopluc.

De lluny et reto honors, germà poeta
fecund en obres i ja d'anys feixuc
com l'arbre que a Campllong de sempre espleta
els patris fruits d'on tots fem espelluc.

Que encara per molts anys sota l'empara
dels teus tres brancs fidels trobin soplug
l'amor, la fe i la terra que ens és mare

mentre els teus versos siguin sobreuig
del teu mestratge tan fecund i, encara,
de la bellesa que la mort defuig.

Josep M. Solé i Sabaté en un carrer de Caldes de Montbui

70 anys de la fi de la Guerra Civil

Josep Maria Solé i Sabaté (Miralcamp, 1950) és un historiador especialitzat en la Guerra Civil espanyola (1936-1939) i la seva postguerra (n'ha publicat 14 llibres). En l'actualitat és catedràtic d'Història Contemporània a la UAB. També va ser el primer director del Museu d'Història de Catalunya entre el 1996 i el 2000, i director de l'inoblidable programa de tertúlia sobre temes socials, polítics i culturals "Postres de música" a Catalunya Ràdio, fins que el van fer fora injustament el 2004.

Amb motiu de la celebració del 70è aniversari del final de la Guerra Civil, vaig decidir anar-lo a veure per saber-ne més coses d'aquella tragèdia col·lectiva de la qual encara patim les conseqüències polítiques i culturals. L'entrevista va tenir lloc a la veïna població de Caldes de Montbui, en un magnífic centre cívic anomenat Cooperativa 70. La conversa em va ratificar en el concepte que jo tenia sobre Solé i Sabaté, un historiador rigorós i competent, un dels nostres intel·lectuals més sòlids i alhora un home senzill i afable, honest i compromès amb el nostre país, Catalunya.

Enguany commemorem el 70è aniversari de la fi de la Guerra Civil espanyola (1936-1939), un tema que encara segueix generant un nombre important de llibres i estudis. ¿A què creus que és degut?

Perquè ha estat un fet que ha colpit la vida i la consciència de les persones, i perquè les seves conseqüències arriben fins avui. S'ha de tenir en compte que la Guerra Civil no s'acaba l'1 d'abril de 1939, sinó que després hi ha una repressió forta i cruel i una dictadura que va durar quaranta anys, i que va marcar les pautes socials, polítiques, econòmiques i culturals en la societat espanyola i també catalana. A més, també s'ha de tenir en compte que no tots els arxius estan oberts als historiadors, per la qual cosa no tothom pot estudiar els temes que desitja.

El 21 de gener vaig assistir a la biblioteca de Caldes a la presentació d'un llibre sobre la guerra civil d'aquesta vila, *Entre la il·lusió i el dol*. A molts ens va sobtar que en el moment del col·loqui una senyora s'aixequés i digués que aquest llibre no s'hauria d'haver escrit. Setanta anys després, ¿encara hi ha por a parlar d'aquests temes?

Sí, i és comprensible. Encara hi ha gent que no s'adona que la cultura es fa amb cultura i amb llibertat, i que com més coses se saben més fàcil és entendre els altres. Molta gent té por a les represàlies, no volen remoure el passat perquè d'una forma o altra se'n senten responsables. Després hi ha una altra cosa, ningú de nosaltres va viure la guerra civil i només en parlem pels records dels nostres pares o avis. I aleshores hi ha un temor latent a parlar d'aquest tema perquè pot acabar en controvèrsia per uns fets que a tots ens resulten incòmodes. Per això hi ha gent que creu que el millor és no parlar-ne, tapar-ho tot, amagar el cap sota l'ala. Això és el contrari del que s'ha de fer. Per evitar la intolerància cal una nova cultura de la pau que s'ha de fer amb respecte, tolerància, llibertat, convivència... amb cultura.

En la teva tesi doctoral, *La repressió franquista a Catalunya, 1938-1953* (1985) expliques que aquest llibre s'havia de titular *La justícia militar a Catalunya. La repressió franquista 1938-1953* però que arran dels fets del 23 de febrer de 1983 la Generalitat i l'Ajuntament de Barcelona, col·laboradors de l'estudi, van decidir canviar-ne el títol. ¿Tenien por de la justícia militar?

Sí. Jo encara no he esbrinat qui va ser que va

decidir canviar-ne el títol. La veritat és que acabava de tenir lloc el cop d'Estat del 23 de febrer, una mena d'opereta bufa, de la qual encara no sabem ben bé com va anar i que en qualsevol cas va tenir unes repercussions polítiques més profundes del que sempre s'ha dit. El cert és que encara ara et costa molt entrar a investigar en certes institucions judicials i militars.

El teu voluminós estudi documenta amb noms, cognoms, edat, ofici, estat civil, lloc d'execució... les 3.385 persones que foren executades pels franquistes en aquell període (1938-1953). ¿Se n'ha publicat algun altre estudi similar?

Aquest va ser un estudi pioner del qual em sento molt orgullós, però val a dir que posteriorment n'han sortit d'altres de similars, i alguns de superiors, en altres territoris de l'Estat espanyol com ara el País Valencià, les Illes, Extremadura, Galícia...

¿A quines conclusions vas arribar en aquell llibre?

A tres o quatre conclusions importants i de les quals la gent no n'era conscient.

Primera, la repressió va ser més intensa en les zones agràries que en les industrials a causa de la participació de la gent en les denúncies. Cal tenir en compte que el franquisme el que va fer va ser apretar el gallet, però que la guerra civil va ser present en tots els pobles. A tot arreu hi havia bàndols enfrontats, i acabada la guerra molta gent va voler saldar comptes pendants i es van fer moltes denúncies i acusacions.

Segona, la repressió franquista no va ser feta en un moment de rauxa sinó que va ser metòdica, ordenada, calculada, freda, cruel, política, ideològica...

Tercera, la repressió va arribar a tots els elements progressistes, el catalanisme, la cultura, els moviments obrers avançats, anarquistes, republicans, comunistes, socialistes, i per sobre de tot la repressió va abastar tot el fet nacional català.

També hi dius que el fet més greu de la repressió és que no hi va haver, entre els guanyadors de la Guerra Civil, cap veu que d'una manera pública s'hi oposés.

Només va protestar algun sector de l'alta clerecia (deien que hi havia massa morts), bàsicament pertanyents al territori republicà, que són els que van demanar perdó, però la veritat és que el fran-

Josep M. Solé i Sabaté
*La repressió franquista
a Catalunya*

1938-1953

Coberta de la tesi doctoral de J.M. Solé i Sabaté

quisme ho va silenciar tot. De l'alta clerecia pertanyent al sector nacional la veritat és que no va protestar ningú.

Tampoc ara sentim que, davant dels atacs de gent de la COPE, ABC o La razón contra els catalans, s'aixequin veus d'altres llocs de l'Estat defensant-nos.

Aquesta seria una discussió molt llarga i extensa. Cal fer una reflexió molt profunda: la consciència democràtica vol dir respectar totes les cultures i totes les minories sense distinció de classe, sexe, religió, llengua, cultura... Tothom qui no fa això no es pot dir que sigui un demòcrata. I a Espanya, fins i tot des de la Universitat, s'ataca una cultura com la catalana. Aquesta és una de les coses que més sobta quan l'expliques a les universitats d'arreu del món. ¿Per què passa això? Perquè molts estigmes del pensament únic i totalitari del franquisme han triomfat malgrat tot, i no solament en les dretes sinó també en les esquerres espanyoles. No s'entén que gent que diuen que estan a favor dels febles en aquest cas es mostrin a favor dels poderosos i es facin còmplices, per acció o per

“Els clàssics deien que per acabar amb un poble primer s'ha d'atacar la seva autoestima i després la llengua. És així com se l'assimilava. Per això els catalans no ens hem de deixar prendre l'autoestima ni la llengua”

omissió, d'una voluntat de genocidi cultural. És incomprendible però és així.

Després de tants anys d'estudiar el tema de la Guerra Civil, ¿podem saber ja per què Catalunya va perdre la guerra?

La Guerra Civil es defineix des de raons ideològiques, polítiques, socials, econòmiques... i Catalunya és un sector més de l'Estat espanyol. En aquest sentit, el fet nacional català és un tema secundari que només ens preocupa a nosaltres. Militarment és una peça més de l'Estat. Ara bé, en el conjunt de la guerra, el gran tribut de sang que fa Catalunya és en la batalla de l'Ebre i això és un fet que molta gent ignora. Fins i tot molts catalans. És un oblit que a vegades és per ignorància i altres vegades es converteix en una ignomínia, en referència a la memòria dels qui van deixar-hi la vida.

Un altre fet que explica la nostra derrota ¿no és perquè els catalans, al llarg de la història, sempre ens hem barallat entre nosaltres mateixos?

No, jo no crec que això sempre sigui així. És veritat que en determinats moments de la nostra història

els catalans estàvem tancats en un carreró sense sortida, com ara mateix que sembla que en el tema de l'Estatut estiguem en un cul-de-sac. Però hem de ser optimistes perquè ara tenim altres opcions que són a Europa, on es respecten els drets democràtics de tots els pobles. Hem de ser optimistes malgrat que estem vivint uns moments de crisi econòmica i d'incertesa política, en què sembla que no sabem què volem fer ni cap a on volem anar a causa de la manca de lideratge dels nostres polítics. Però no podem perdre mai l'autoestima si volem seguir sent una nació. Els clàssics deien que per acabar amb un poble primer s'havia d'atacar la seva autoestima i després la llengua. És així com se l'assimilava. Per això els catalans no ens hem de deixar prendre l'autoestima ni la llengua.

Tu, a part d'escriure molts llibres sobre la Guerra Civil, també n'has redactat molts pròlegs d'altres historiadors. Recomana'ns alguns llibres bàsics per entendre aquest període històric.

Se'm fa difícil contestar aquesta pregunta perquè a l'hora de fer una relació de llibres aquesta ha d'estar forçosament condicionada per l'edat, l'estil... Ara bé, des del punt de vista literari hi ha dues obres excepcionals: *Incerta glòria*, de Joan Sales i *Quanta, quanta guerra*, de Mercè Rodoreda. Una altra obra fonamental seria *La Guerra Civil a Catalunya* en quatre volums il·lustrats que jo mateix vaig dirigir i que aporta un munt de dades. És una obra que només la historiografia catalana s'ha atrevit a fer, i a més amb un gran èxit de vendes. El que jo trobo que ens fa falta és trobar una línia editorial per explicar la guerra a un determinats tipus de gent —també als joves— d'una forma més planera i sense tantes dades.

Ara que parles dels joves hem de dir que a les escoles i instituts no hi ha cap assignatura d'història de Catalunya que sigui obligatòria. D'això ja se'n queixava Josep Benet.

El dèficit del coneixement de la història de Catalunya és responsabilitat de la classe política catalana que ho haurien d'imposar en els plans d'estudi. És cert que molts professors fan un acte de voluntarisme i l'expliquen com poden, però aquesta matèria hauria d'estar en els plans d'estudi i això és competència del govern.

Ja sé que als historiadors no us agrada parlar dels fets més recents. Tanmateix, ¿quin balanç faries dels 23 anys de govern de Jordi Pujol?

El gran èxit del pujolisme ha estat instal·lar-nos dins de la catalanitat. Un exemple seria la immersió lingüística, la creació de TV3 i Catalunya Ràdio i també la voluntat de quedar-se amb el control de les presons que, encara que no et doni èxits ni prestigi, indica la voluntat de voler governar tot un país. Un altre fet positiu seria la comarcalització de Catalunya. I pel que fa als dèficits, és indiscutible que Catalunya no se n'ha sortit en el tema del finançament i potser en Pujol ho hauria d'haver criticat amb més força, perquè el que fa l'Estat espanyol amb nosaltres és un robatori, una espoliació. Algú pot pensar que això que dic és molt fort però un historiador té l'obligació de ser honest i de parlar clar. Nosaltres som una nació dins l'Estat espanyol i hem de reivindicar que paguem molts impostos i que l'Estat ens en retorna molt menys del que ens pertoca. I això vol dir que no tenim els diners necessaris per mantenir els nostres serveis bàsics, hospitals, escoles, carreteres... I això és un furt, així de clar. El dèficit fiscal català l'hauria de denunciar totes les forces polítiques catalanes.

¿I com creus que la història jutjarà el tripartit que el va succeir?

Jo a l'hora d'analitzar el tripartit actual em baso sempre en el que ells mateixos diuen, que és que això no va. No poden fer polítiques socials, culturals, educatives, sanitàries... perquè no tenen recursos. No hi ha traspassos de competències. I a més el govern de l'Estat, que ells mateixos han ajudat a formar, és el primer que incompleix la llei. L'Estatut, per exemple, va ser votat pel Congrés, pel Senat, pel poble català mitjançant referèndum i rubricat pel Rei. Tanmateix, l'Estat no el compleix. És increïble. Si els mateixos polítics del tripartit et diuen que això no va és que no va. La seva cohesió interna és de feblesa, i això explica la seva actuació.

JOSEP RAMON RECORDÀ
Caldes de Montbui,
27 de febrer del 2009

11 i 22

Miquel Torrecilla, pintura a l'oli (anys 80)

Fa 16 anys, el juny de 1993, vam fer 25 entrevistes a castellarencs destacats en l'àmbit de la política, la cultura, l'esport, les entitats... Totes contenien les mateixes 25 preguntes breus que havíem tret en bona part d'un qüestionari similar elaborat pel diari *El Observador*, de curtíssima durada.

La llista dels entrevistats va ser molt variada (alguns dels quals, malauradament, ara ja no són entre nosaltres): Lluís M. Corominas, Carme Vinaixa, Gener Martí, Montserrat Ribes, Salvador Juampere, Albert Cornet, Jordi Permanyer (juny 1993).

Joan Muntada, Gisela Pou, Joan Blanquer, Jacint Torrents, Pilar Llaquet, Jaume Daví (desembre 1993).

Jaume Pujol, Maria Teresa Esteve, Josep Gibert, Mn. Francesc, Teresa M. Mañosa, Pere Oller, Francesc Daví (juliol 1994).

Francesca Clusellas, Tomeu Calafell, Joan Garsot, Miguel Angel Soria, Pere Roca (desembre 1994).

Com que el qüestionari agradava força el vam seguir fent amb gent de Castellar, Pepa Beotas, Esteve

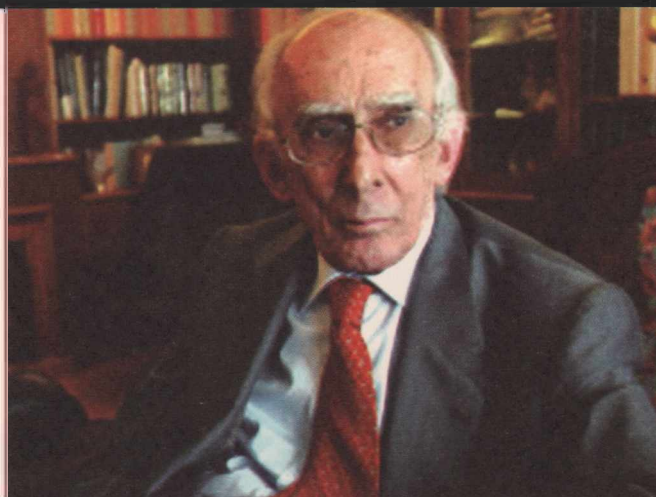
Prat, Caballé Juanico, Miquel DescLOT, Gabi Ruiz, entre d'altres, i també amb escriptors i artistes de fora de Castellar, Josep M. Espinàs, Cesc, Ràfols Casamada...

El dia que Josep Benet ens va concedir una entrevista (17 setembre 2003) vam pensar que duraria una hora i ens hi vam estar el doble. Per això les 25 preguntes breus no ens hi van caber. Vam pensar que, donat el seu interès, seria aconsellable de guardar-la. I així amb les següents. Fins que ara, que ja en tenim un bon gruix, les publiquem totes.

Amb el temps hem canviat algunes preguntes i n'hem eliminat tres. Per això ara ho titulem «11 i 22». Onze persones contesten 22 preguntes.

Ara acabem, doncs, definitivament aquest qüestionari amb les respostes que ens han donat els tres castellarencs que més han fet perquè aquesta revista arribés als 23 anys d'existència ininterrompuda, i que es plantegin, si res ho impedeix, arribar fins als 25 anys.

Josep Benet

Josep Benet (Cervera, 1920-Barcelona, 2008)
Polític, historiador i advocat.

¿El treball que fa coincideix amb la seva vocació?

Bé, jo ara estic jubilat però he de dir que sempre m'he sentit per damunt de tot polític. L'ofici d'advocat també m'ha agradat molt, igual que el d'historiador amateur.

Digui'm una ocasió en què l'atzar hagi modificat clarament la seva vida.

El 17 de juliol del 1936 i el posterior esclat de la Guerra Civil.

Quan la raó diu una cosa i el sentiment una altra, ¿per quin dels dos es decanta més sovint?

Em decanto per la raó, tot i que en alguns moments també em deixo dur pels sentiments.

¿Què li agradaria canviar del seu entorn més immediat?

A la meua edat, res.

Per curta que fos, ¿quina ha estat la seva passió més intensa?

Durant molts anys la meua passió ha estat la política.

¿A què li resulta impossible dir no?

En general a res ni a ningú, tot i que de vegades si cal dir "no" ho dic, encara que em dolgui.

¿Què fa quan se sent acorralat?

Crec que no m'hi he sentit mai.

¿Quina història de ficció li hauria agradat haver protagonitzat?

La meua vida ja ha estat gairebé una història de ficció. Quan nosaltres teníem quinze anys, posem per cas, no haguéssim dit mai que ens tocava viure una guerra civil.

¿Què és el que més fàcilment es perdona a vostè mateix?

Jo crec que no tinc dret a perdonar-me res.

¿I als altres?

Pràcticament els ho perdono tot, encara que perdonar no vol dir oblidar.

¿Quant temps triga a recuperar-se d'un fracàs i quant d'un èxit?

La meua reacció és immediata, però en alguns casos pot durar un temps.

Digui'm una ocasió en què s'hagi volgut fondre.

Durant la guerra en una ocasió em vaig haver d'amagar en un bosc. M'hagués agradat poder fon-

dre'm i desaparèixer, ja que si m'haguessin descobert m'haurien afusellat.

¿Quina música l'emociona fins a fer-lo plorar?

Depèn del moment. En cada situació necessito una música diferent, Bach, cant gregorià...

¿En quina circumstància cantaria un himne?

Sempre que calgui fer-ho.

Si es veiés forçat a ocupar un càrrec polític, ¿quin exerciria amb més entusiasme?

He estat senador en dues ocasions, portaveu de l'Entesa dels Catalans, diputat al Parlament de Catalunya, etc. Sempre els he procurat ocupar amb la màxima dignitat i entusiasme.

¿A quin personatge viu li canviaria l'ofici?

A molts. Depèn del moment històric. A Franco, si hagués pogut, l'hagués convertit, amb tots els meus respectes, en escombriaire.

Imaginem que Aladí li ha satisfet els seus dos primers desitjos personals, ¿quin seria el tercer?

És que no sé quins són els dos primers.

¿Com s'imagina el paradís?

La gràcia és que ningú no ho sap ni se'l pot imaginar.

Si pogués, ¿a qui faria tornar a la vida?

A ningú. Crec que quan algú ha complert el seu cicle vital i mor no se l'ha de fer renéixer. A més, ¿a quina edat o època ho faríem?

¿Què pensa en llegir els versos de Jaime Gil de Biedma: "Envejecer, morir, es el único argumento de la obra"?

No hi estic d'acord. En la vida hi ha altres moments importants, néixer, créixer, la joventut...

¿Què és el que dona sentit a la seva vida?

Saber que visc en companyia de moltes altres persones.

Si pogués, ¿què canviaria de vostè mateix?

Res. Gràcies a Déu puc anar treballant, publicant llibres, rebent amics. Amb això ja estic content.

(Barcelona, 17 setembre 2003)

Joan Triadú

¿El treball que fa coincideix amb la seva vocació?

Sí.

Digui'm una ocasió en què l'atzar hagi modificat clarament la seva vida.

Quan em vaig enamorar de cop de la meva dona.

Quan la raó diu una cosa i el sentiment una altra,

¿per quin dels dos es decanta més sovint?

Pels sentiments.

¿Què li agradaria canviar del seu entorn més immediat?

M'agradaria poder catalanitzar definitivament Catalunya.

Per curta que fos, ¿quina ha estat la seva passió més intensa?

Escriure i ensenyar, en dic dues perquè no les puc separar.

¿A què li resulta impossible dir no?

A una petició raonable que em faci una persona amb necessitats.

¿Amb quin dels cinc sentit se'l pot seduir més fàcilment?

Amb l'oïda, perquè a través d'ella m'arriben les paraules.

¿Quina història de ficció li hauria agradat haver protagonitzat?

Les històries de ficció no m'atrauen per viure-les, sí que m'agraden, però, com a matèria artística.

¿Quina història de ficció li agradaria haver escrit?

Romeu i Julieta, de Shakespeare.

¿Què és el que més fàcilment es perdona a vostè mateix?

El meu caràcter impulsiu.

¿I als altres?

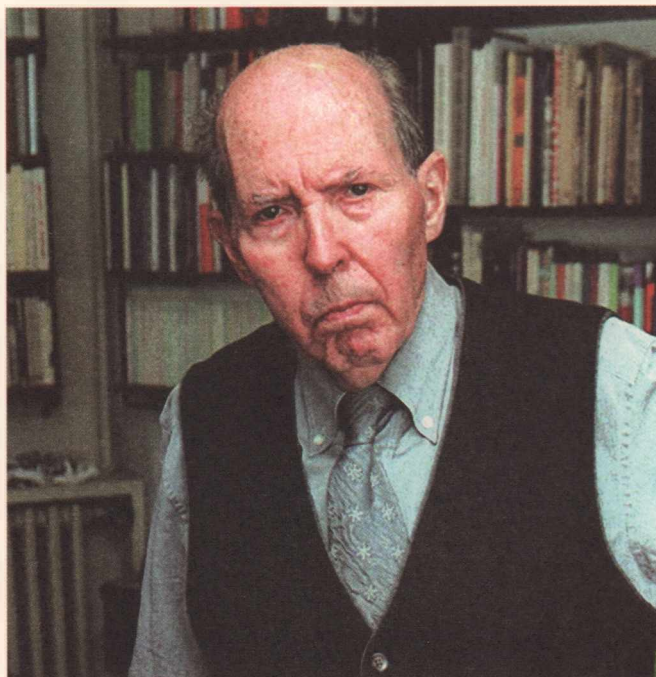
Les preguntes.

¿Quant temps triga a recuperar-se d'un fracàs i quant d'un èxit?

Els fracassos tendeixo a oblidar-los i els èxits a conservar-los.

Expliqui'm una ocasió en què s'hagi volgut fondre.

Una vegada, en acabar un acte públic, vaig demanar a la gent que s'aixequés per cantar *Els segadors* i molts ho van interpretar que els demanava que s'aixequessin per aplaudir-me a mi. Va ser una acció malinterpretada.

Joan Triadú (Ribes de Freser, 1921)
Crític literari, assagista i pedagog.

¿Quina música l'emociona fins a fer-lo plorar?

El cant dels ocells interpretat per Pau Casals.

¿En quina circumstància cantaria un himne?

En un acte religiós.

Si es veiés forçat a ocupar un càrrec polític, ¿quin exerciria amb més entusiasme?

Un càrrec que fos per servir Catalunya.

¿A quin personatge viu li canviaria l'ofici?

A qualsevol dictador.

Imaginem que Aladí li ha satisfet els seus dos primers desitjos personals, ¿quin seria el tercer?

Aconseguir la llibertat completa de Catalunya.

¿Com s'imagina el paradís?

Voltat de totes les persones que he estimat.

Si pogués, ¿a qui faria tornar a la vida?

Als meus pares.

¿Què pensa en llegir els versos de Jaime Gil de Biedma: "Envejecer, morir, es el único argumento de la obra"?

No he llegit mai res de Gil de Biedma, tot i que va ser alumne meu de llatí.

¿Què és el que dóna sentit a la seva vida?

La fe religiosa i l'estimació a la família i a Catalunya.

Si pogués, ¿què canviaria de vostè mateix?

El meu caràcter, massa impulsiu i a vegades excessivament vehement.

(Barcelona, 19 novembre 2003)

Feliu Formosa

¿El treball que fa coincideix amb la seva vocació?

Sí, especialment perquè tot, poesia, teatre... parteix de la traducció de l'alemany.

Digui'm una ocasió en què l'atzar hagi modificat clarament la seva vida.

El dia que Agustí Bartra em va encarregar un pròleg per a una narració seva.

Quan la raó diu una cosa i el sentiment una altra, ¿per quin dels dos es decanta més sovint?

Em decanto pels sentiments amb dubtes raonables.

¿Què li agradaria canviar del seu entorn més immediat?

El soroll.

Per curta que fos, ¿quina ha estat la seva passió més intensa?

El primer amor.

¿A què li resulta impossible dir no?

Gairebé a res, per desgràcia. La meva dona em va regalar una vegada un llibre d'autoajuda sobre la manera de dir no.

¿Què fa quan se sent acorralat?

Busco excuses, encara que siguin falses.

¿Quina història de ficció li agradaria haver inventat?

Anna Karènina, per mi la millor novel·la que s'ha escrit.

¿Què és el que més fàcilment es perdona a vostè mateix?

La mandra.

¿I als altres?

El pecat capital de la luxúria, si se'n pot dir pecat.

¿Quant temps triga a recuperar-se d'un fracàs i quant d'un èxit?

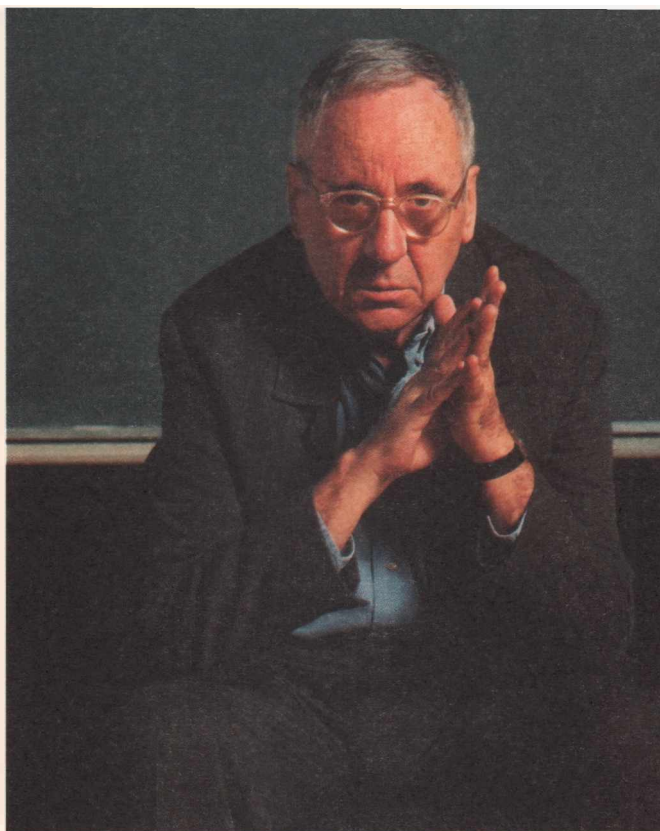
D'un èxit poc, d'un fracàs no me'n recupero mai perquè en un moment o altre hi torno a pensar.

Expliqui'm una ocasió en què s'hagi volgut fondre.

Quan he de fer veure que conec una persona i no sé qui és.

¿Quina música l'emociona fins a fer-lo plorar?

La mort i la donzella de Schubert i *La gran partita* de Mozart

Feliu Formosa (Sabadell, 1934)
Escriptor, poeta i traductor.

¿En quina circumstància cantaria un himne?

En cap.

Si es veiés forçat a ocupar un càrrec polític, ¿quin exerciria amb més entusiasme?

Cap.

¿A quin personatge viu li canviaria l'ofici?

Al pobre senyor Rajoy.

Imaginem que Aladí li ha satisfet els seus dos primers desitjos personals, ¿quin seria el tercer?

Viure fins als cent anys, com a mínim.

¿Com s'imagina el paradís?

No me l'imagino de cap manera perquè tampoc em puc imaginar la felicitat.

Si pogués, ¿a qui faria tornar a la vida?

A la meva primera dona. Hi somio sovint.

¿Què pensa en llegir els versos de Jaime Gil de Biedma: "Envejecer, morir, es el único argumento de la obra"?

Que per desgràcia són certs, encara que aquests versos no m'acabin de fer el pes per excessivament obvis.

¿Què és el que dóna sentit a la seva vida?

Encara que pugui semblar una insuficiència personal, el que dóna sentit a la meva vida és la traducció, que vol dir comunicació.

Si pogués, ¿què canviaria de vostè mateix?

Com diria en Joan Oliver, tenir menys memòria i més intel·ligència. Ho diu en aquell vers "la memòria és la intel·ligència dels imbècils".

(Barcelona, 8 octubre 2004)

Albert Jané

¿El treball que fa coincideix amb la seva vocació?

Actualment força.

Digui'm una ocasió en què l'atzar hagi modificat clarament la seva vida.

Hi he pensat moltes vegades, moltíssimes, i estic convençut que aquesta ocasió ha existit, però no he estat mai capaç de determinar-la amb precisió.

Quan la raó diu una cosa i el sentiment una altra, ¿per quin dels dos es decanta més sovint?

Per la raó —amb recança.

¿Què li agradaria canviar del seu entorn més immediat?

La suburbialització i la plebeïtzació de la meua estimada ciutat.

Per curta que fos, ¿quina ha estat la seva passió més intensa?

Jo sempre he estimat apassionadament la meua llengua.

¿A què li resulta impossible dir no?

Sóc un imprudent i un tou, i sovint dic que sí quan hauria de dir que no.

¿Què fa quan se sent acorralat?

Sóc víctima de l'insomni —o del mal son.

¿Quina història de ficció li hauria agradat haver protagonitzat?

L'Odissea. Ara: ho dic influït per la literatura.

¿Què és el que més fàcilment es perdona a vostè mateix?

Potser la ganduleria. El meu drama és que sóc un gandul amb fama de treballador. Quan ho dic, es creuen que és un acte de falsa modèstia. Però és una realitat terrible.

¿I als altres?

Les faltes dictades per la necessitat. Plàcid Vidal, un escriptor que va morir de gana, deia que per un plat de mongetes donaria Shakespeare, Cervantes i el Dant (que ell situava al cim més alt, la flor de la humanitat). Per un plat de mongetes, no per una llagosta.

¿Quant temps triga a recuperar-se d'un fracàs i quant d'un èxit?

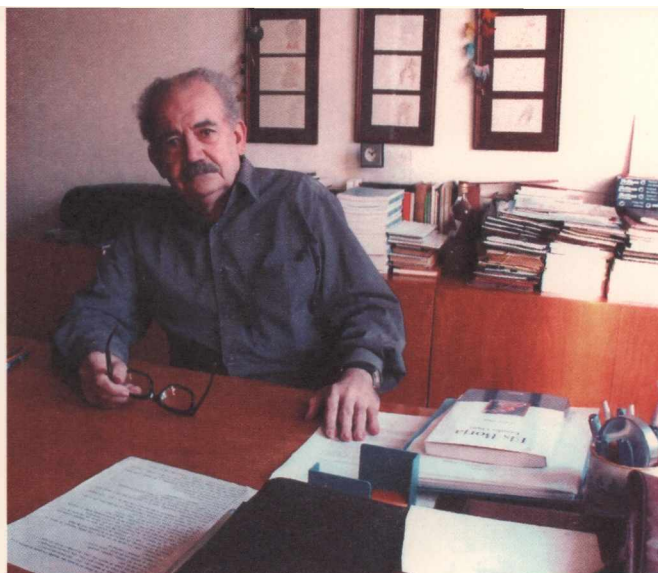
Més aviat poc. Ara: d'èxits importants no crec que n'hagi tingut mai cap.

Expliqui'm una ocasió en què s'hagi volgut fondre.

Un cop que vaig anar a parar a un local de mala nota de la Via Laietana.

¿Quina música l'emociona fins a fer-lo plorar?

Potser Beethoven, alguna sardana de Morera,

Albert Jané (Barcelona, 1930)

Gramàtic i escriptor.

“Quan jo tenia pocs anys el pare em duia a la barca...” i alguna cançó russa o del centre d'Europa. Sempre, però, les circumstàncies ajudant-hi.

¿En quina circumstància cantaria un himne?

Els himnes —i els símbols— s'han de reservar per a les ocasions solemnes. N'hi ha que els banalitzen i no hi estic d'acord.

Si es veiés forçat a ocupar un càrrec polític, ¿quin exerciria amb més entusiasme?

President del Parlament de Catalunya.

¿A quin personatge viu li canviaria l'ofici?

Als polítics enemics de Catalunya.

Imaginem que Aladí li ha satisfet els seus dos primers desitjos personals, ¿quin seria el tercer?

Miraria de ser modest: potser saber tocar bé la flauta dolça. Però tocar-la bé de debò.

¿Com s'imagina el paradís?

Un racó de món idíl·lic, exempt de qualsevol tipus de contaminació, de la gloriosa trilogia del Berguedà, el Ripollès i la Garrotxa, amb una presència humana plaent i complaent.

Si pogués, ¿a qui faria tornar a la vida?

A Pompeu Fabra.

¿Què pensa en llegir els versos de Jaime Gil de Biedma: “Envejecer, morir, es el único argumento de la obra”?

De fet, no els havia llegit mai. Ara seré immodest: aquesta mena de versos ja me'ls faig jo a la meua mesura.

¿Què és el que dóna sentit a la seva vida?

Tal com van les coses, sovint dubto que el que faig tingui gaire sentit. Però quan em diuen que en lloc del que faig (del que fem) hauria (o hauríem) de fer tal o tal altra cosa, protesto amb vehemència.

Si pogués, ¿què canviaria de vostè mateix?

M'hi pensaria molt i, al capdavant, potser no canviaria res.

(Barcelona, 16 març 2005)

Isabel-Clara Simó

¿El treball que fa coincideix amb la seva vocació?
Evidentment! Jo estic molt contenta de ser escriptora.

Quan la raó diu una cosa i el sentiment una altra, ¿per quin dels dos es decanta més sovint?

No existeix això, jo no crec en la passió de la intel·ligència.

Digui'm una ocasió en què l'atzar hagi modificat clarament la seva vida.

Quan vaig conèixer el meu company.

¿Què li agradaria canviar del seu entorn més immediat?

Si he de parlar del meu entorn més immediat, diria que no m'agradaria que es construïssin més cases al carrer on visc.

Per curta que fos, ¿quina ha estat la seva passió més intensa?

L'amor pels meus fills, que no ha estat pas curta.

¿A què li resulta impossible dir no?

A qualsevol proposta que estigués relacionada amb la ideologia feixista.

¿Què fa quan se sent acorralada?

No ho sé. Jo sóc covarda i feble i no crec que reaccionï malament, però no m'agradaria trobar-m'hi gaires vegades.

¿Quina història de ficció li hauria agradat haver escrit?

El Tirant lo Blanc.

Digui'm un paisatge i una ciutat que li agradin especialment.

Sóc una enamorada d'unes quantes ciutats, obligada a triar-ne una diria Londres.

Recomani'ns una pel·lícula i una obra de teatre.

Senderos de gloria, de Kubrik, perquè és una lliçó d'antimilitarisme. I de teatre, qualsevol de Txèhov, *Les tres germanes*, per exemple.

¿Quin és el museu que visita més sovint?

Ara semblaré petulant, però el museu de fora que he visitat més és el MOMA de Nova York.

¿Què és el que més fàcilment es perdona a vostè mateixa?

Moltíssimes coses. Ser caòtica, per exemple. He de tenir molta paciència amb mi mateixa.

¿I als altres?

Isabel Clara Simó (Alcoi, 1943)
Escriptora i periodista.

Tot el que sigui fruit de les febleses humanes.

¿Quant temps triga a recuperar-se d'un fracàs i quant d'un èxit?

D'un fracàs crec que no te'n recuperes mai, i d'un èxit no ho sé perquè no sóc una persona d'èxit.

Expliqui'm una ocasió en què s'hagi volgut fondre.

N'hi ha deu mil perquè jo fico els peus a la galleda constantment. Sóc massa impulsiva.

¿Quina música l'emociona fins a fer-la plorar?

La música de Bach. Ara bé, una vegada al metro de París vaig sentir onze músics tocant *L'hivern* de Vivaldi i, amb la ressonància del metro, aquella música em va emocionar profundament.

¿A quin personatge viu li canviaria l'ofici?

A les prostitutes. Procuraria que tinguessin un ofici que no fos tan denigrant per a elles.

Imaginem que Aladí li ha satisfet els seus dos primers desitjos personals, ¿quin seria el tercer?

Que me'n torni a concedir dos o tres més.

¿Com s'imagina el paradís?

No hi crec. Però si me l'hagués d'imaginar seria com si de sobte la intel·ligència s'il·luminés i fos més assequible per a tothom.

Si pogués, ¿a qui faria tornar a la vida?

Al meu fill.

¿Què és el que dona sentit a la seva vida?

La literatura.

Si pogués, ¿què canviaria de vostè mateix?

Una pila de coses, la llista seria mot llarga.

(*L'Ametlla del Vallès*, 22 maig 2006)

Sergi Belbel

Sergi Belbel (Terrassa, 1963), dramaturg, director teatral, director del Teatre Nacional de Catalunya.

¿El treball que fa coincideix amb la seva vocació?
Sí, tot el que faig relacionat amb el teatre m'agrada.

Quan la raó diu una cosa i el sentiment una altra, ¿per quin dels dos es decanta més sovint?

Al final m'acabo decantant per la raó, però després de tenir molt en compte els sentiments.

Digui'm una ocasió en què l'atzar hagi modificat clarament la seva vida.

Qui és avui la meva dona va anar a l'Institut del Teatre simplement a acompanyar una amiga seva. Allà ens vam trobar per primera vegada, i això em va modificar la meva vida.

¿Què li agradaria canviar del seu entorn més immediat?

Alguns polítics.

Per curta que fos, ¿quina ha estat la seva passió més intensa?

L'amor, la família, el teatre... Unes passions que encara em duren.

¿A què li resulta impossible dir no?

A dirigir una obra de teatre que m'entusiasmi realment.

¿Què fa quan se sent acorralat?

Refugiar-me en la meva família.

¿Quina història de ficció li agradaria haver escrit?

Uf, n'hi ha moltes: les tragèdies gregues, el *Rei Lear*, de Shakespeare...

Digui'm un paisatge i una ciutat que li agradin especialment.

La ciutat és Barcelona i el paisatge, els capvespres d'estiu del nord de Mallorca.

Recomani'ns una pel·lícula i una obra de teatre.

En aquests moments *La vida de los otros*, de Florian Henckel. I pel que fa al teatre us recomanaria l'obra que justament estrenem aquest vespre al Nacional, *Tornar a casa* de Harold Pinter.

¿Quin és el museu que visita més sovint?

El Louvre i el Prado, potser més el primer.

¿Què és el que més fàcilment es perdona a vostè mateix?

La mandra.

¿I als altres?

Jo no sóc rancorós amb ningú.

¿Quant temps triga a recuperar-se d'un fracàs i quant d'un èxit?

Em recupero més ràpid d'un fracàs que d'un èxit. L'èxit et dura més, en canvi després d'un fracàs de seguida vols passar pàgina i intentar fer una altra cosa nova.

Expliqui'm una ocasió en què s'hagi volgut fondre.

Quan vaig a una estrena teatral i veig alguna cosa que no m'agrada i quan s'acaba els seus autors em diuen ¿què t'ha semblat? Em voldria fondre.

¿Quina música l'emociona fins a fer-lo plorar?

La banda sonora de la pel·lícula *Cinema Paradiso*. Hi vaig plorar molt. Encara que no sigui un gran melòman, la música de Schubert també m'arriba a emocionar.

¿A quin personatge viu li canviaria l'ofici?

Als polítics que practiquen la crispació.

Imaginem que Aladí li ha satisfet els seus dos primers desitjos personals, ¿quin seria el tercer?

Que no em permetés veure sofrir la gent que estimo.

¿Com s'imagina el paradís?

El paradís no existeix.

Si pogués, ¿a qui faria tornar a la vida?

Al meu pare.

¿Què és el que dóna sentit a la seva vida?

L'amor, la família, els fills, el teatre...

Si pogués, ¿què canviaria de vostè mateix?

M'agrada massa manar. Sóc massa impulsiu i exigent. M'hauria d'atemperar una mica.

(Barcelona, 14 març 2007)

Marta Pessarrodona

Marta Pessarrodona (Terrassa, 1941)
Poeta, escriptora i traductora.

¿El treball que fa coincideix amb la seva vocació?
Sí, treballo en el que m'agrada.

Quan la raó diu una cosa i el sentiment una altra, ¿per quin dels dos es decanta més sovint?

Pel sentiment.

Digui'm una ocasió en què l'atzar hagi modificat clarament la seva vida.

Tot i que no va ser ben bé per atzar, una cosa que realment em va modificar la vida va ser conèixer Gabriel Ferrater.

¿Què li agradaria canviar del seu entorn més immediat?

M'agradaria que Catalunya fos més catalana.

Per curta que fos, ¿quina ha estat la seva passió més intensa?

La meva passió més intensa és escriure, i no és pas curta, és de tota la vida.

¿A què li resulta impossible dir no?

Quan la gent em demana una cosa que veig que els fa molta il·lusió no els sé dir mai que no.

¿Què fa quan se sent acorralada?

Agafar la meva gossa, la Mont.

¿Quina història de ficció li agradaria haver escrit?

Uf, n'hi ha moltes: potser *El Aleph*, de Jorge Luis Borges, que és una narració curta.

Digui'm un paisatge i una ciutat que li agradin especialment.

Sóc vallesana i m'agrada el Vallès, el considero molt variat. Jo he pujat moltes vegades a la Mola. Per a mi la ciutat més bonica del món és Jerusalem.

Recomani'ns una pel·lícula i una obra de teatre.

En aquests moments *La vida dels altres*, de Florian Henckel. La vaig veure a Londres. Realment veient la pel·lícula t'adones de la importància que té tenir bons polítics, com l'Angela Merkel. De teatre recomanaria *Rock and roll* de Tom Stoppard, també la vaig veure a Londres.

¿Quin és el museu que visita més sovint?

Ara el que visito més sovint és el Museu Nacional d'Art de Catalunya, que és molt bo. Anys enrere vaig visitar diàriament el Museu Egipci de Berlín o la Tate Gallery de Londres.

¿Què és el que més es perdona a vostè mateixa?

El meu poc sentit pràctic.

¿I als altres?

Igual.

¿Quant temps triga a recuperar-se d'un fracàs i quant d'un èxit?

Per començar, l'èxit em fa por, el temo molt; potser em fa menys por el fracàs.

Expliqui'm una ocasió en què s'hagi volgut fondre.

Fa temps, parlant amb una amiga anglesa, li vaig dir que ella no sabia el que era patir. Poc després em vaig assabentar que tenia una malaltia que l'anava deixant cega de mica en mica. Certament aquestes coses no s'han de dir mai.

¿Quina música l'emociona fins a fer-la plorar?

M'agrada molt la música de Wagner, sobretot les obertures de les seves òperes. També el duo d'amor de *Tristany i Isolda*...

¿A quin personatge viu li canviaria l'ofici?

A molta gent i sovint anònims. Jo vaig tenir la meva mare malalta durant quinze anys, i tot i que va tenir algunes infermeres esplèndides també n'hi va haver moltes que em van fer pensar "perquè no canvieu d'ofici".

Imaginem que Aladí li ha satisfet els seus dos primers desitjos personals, ¿quin seria el tercer?

Que tornessin a viure la gent que he estimat.

¿Com s'imagina el paradís?

Com un lloc on pogués trobar els que he estimat.

Si pogués, ¿a qui faria tornar a la vida?

A molta gent, per començar als meus pares.

¿Què és el que dóna sentit a la seva vida?

Procuro que tot el que faig tingui un sentit. A vegades acabar un poema, encara que només en faci un a l'any, ja em fa molt feliç.

Si pogués, ¿què canviaria de vostè mateixa?

En el fonamental poques coses, més en els detalls.

(Valldoreix, 7 novembre 2007)

Josep Ramon Recordà

¿El treball que fa coincideix amb la seva vocació?

Sí, ensenyar llengua i literatura catalanes és el que més m'agrada.

Quan la raó diu una cosa i el sentiment una altra, ¿per quin dels dos es decanta més sovint?

Sovint m'acabo decantant per la raó.

Digui'm una ocasió en què l'atzar hagi modificat clarament la seva vida.

Conèixer la meua dona, que va ser ben bé per atzar, i venir a viure a Castellar.

¿Què li agradaria canviar del seu entorn més immediat?

M'agradaria que Catalunya fos un Estat independent i que s'hi parlés més el català.

Per curta que fos, ¿quina ha estat la seva passió més intensa?

La literatura, la natura, l'excursionisme, són unes passions que encara mantinc ben vives

¿A què li resulta impossible dir no?

A un ajut sol·licitat per un alumne.

¿Què fa quan se sent acorralat?

Abans de fer qualsevol cosa, l'analitzo detingudament per evitar trobar-me acorralat.

¿Quina història de ficció li agradaria haver escrit?

Són de no-ficció: els sonets de J.V. Foix, els dietaris de Pla, els viatges a peu de l'Espinàs...

Digui'm un paisatge i una ciutat que li agradin especialment.

El Pirineu. De Navarra fins al Cap de Creus hi ha centenars de paisatges que són una meravella. De ciutat, Barcelona.

Recomani'ns una pel·lícula i una obra de teatre.

El coronel Macià. I de teatre, *Antígona*, *Tot esperant Godot*, *El temps i els Conway*...

¿Quin és el museu que visita més sovint?

La Fundació Miró, és un museu que m'agrada pel seu contingut, per la seva arquitectura, pel lloc on està situat, als jardins de Montjuïc, i també perquè el considero a escala humana.

Josep Ramon Recordà (Sabadell, 1952)

Director d'*Artilletres* des de la seva fundació el 1986.

¿Què és el que més fàcilment es perdona a vostè mateix?

Jo procuro complir aquella màxima que diu, "Abans d'exigir als altres, exigeix-te a tu mateix".

¿I als altres?

Qualsevol error no intencionat.

¿Quant temps triga a recuperar-se d'un fracàs i quant d'un èxit?

Amb els anys acabes donant cada cop menys valor als èxits i als fracassos.

Expliqui'm una ocasió en què s'hagi volgut fondre.

Cada cop que he de parlar en públic i no ho tinc preparat.

¿Quina música l'emociona fins a fer-lo plorar?

Moltes cançons que he sentit en els concerts de Raimon, Llach, Bonet, Ovidi Montllor...

¿A quin personatge viu li canviaria l'ofici?

Als polítics del PP i el PSOE; els faria fer de catalans una llarga temporada, la mateixa a què es referia Pere Calders.

Imaginem que Aladí li ha satisfet els seus dos primers desitjos personals, ¿quin seria el tercer?

Que Catalunya fos un Estat dins la Unió Europea.

¿Com s'imagina el paradís?

El paradís és una faula meravellosa.

Si pogués, ¿a qui faria tornar a la vida?

A tots els qui han mort joves i doncs sense acabar el seu cicle vital.

¿Què és el que dóna sentit a la seva vida?

La família, els amics, la cultura, treballar pel meu poble i el meu país.

Si pogués, ¿què canviaria de vostè mateix?

La meua excessiva timidesa, que sovint em fa quedar malament amb molta gent.

(Castellar, desembre del 2007)

Albert Antonell

¿El treball que fa coincideix amb la seva vocació?

Ara estic jubilat. En els anys que vaig treballar vaig fer diversos oficis i tots em van satisfer.

Quan la raó diu una cosa i el sentiment una altra, ¿per quin dels dos es decanta més sovint?

Un xic cap a la raó, un 60-40%.

Digui'm una ocasió en què l'atzar hagi modificat clarament la seva vida.

Passar de fuster, als 14 anys, al segon ofici, mecànic-electricista, als 23 anys.

¿Què li agradaria canviar del seu entorn més immediat?

Del meu entorn i d'arreu, una millor distribució de la riquesa i del benestar que gaudim.

Per curta que fos, ¿quina ha estat la seva passió més intensa?

Durant la meua joventut, la iniciació a l'excursionisme català.

¿A què li resulta impossible dir no?

A col·laborar en treballs i iniciatives que tinguin a veure en la millora del meu poble i del meu país.

¿Què fa quan se sent acorralat?

Pensar, analitzar, pregar i actuar.

¿Quina història de ficció li hauria agradat haver escrit?

Alguna obra de relats alpinístics de Frison-Roche. Digui'm un paisatge i una ciutat que li agradin especialment.

De paisatges tots, especialment Sant Llorenç del Munt i el Pallars Sobirà. De ciutat, Barcelona.

Recomani'ns una pel·lícula i una obra de teatre.

Fahrenheit 451. I de teatre, *Les bruixes de Salem*. Són obres antigues, conseqüència de no ser-ne gaire aficionat.

¿Quin és el museu que visita més sovint?

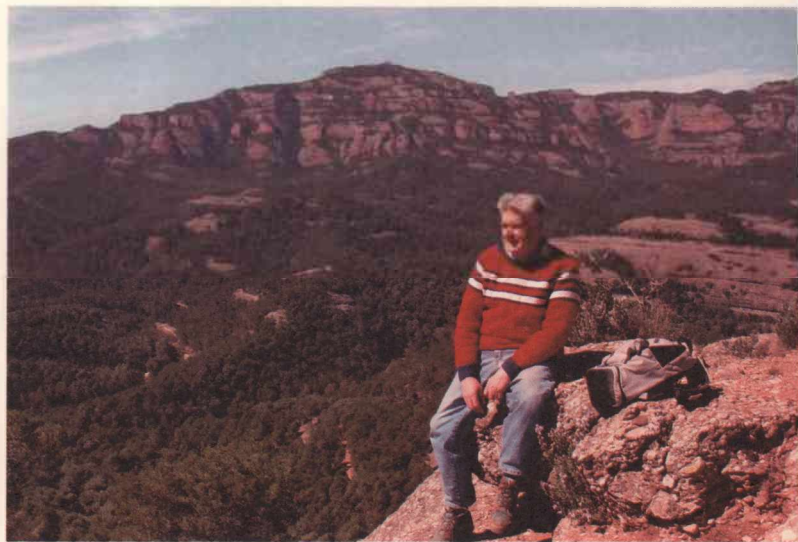
Els museus d'arqueologia.

¿Què és el que més fàcilment es perdona a vostè mateix?

La mandra, que em fa dir "ho faré demà i acabo", mentre el pensament transita per projectes, somnis i utopies.

¿I als altres?

Qualsevol error no intencionat.

Albert Antonell (Castellar, 1936) excursionista, exalcalde de Castellar, col·laborador d'Artilletres.

¿Quant temps triga a recuperar-se d'un fracàs i quant d'un èxit?

A mesura que m'he anat fent gran, no gaires dies, de jove em costava més.

Expliqui'm una ocasió en què s'hagi volgut fondre.

Una vegada, al poble basc d'Elgoibar, vaig trigar quasi un dia a resoldre una avaria elèctrica en el comandament d'un forn que va resultar ser una ridícula interrupció intermitent d'un fil d'una bobina.

¿Quina música l'emociona fins a fer-lo plorar?

Fins arribar a plorar cap, però en determinades circumstàncies una cançó que m'arriba a emocionar és *El cant dels ocells*.

¿A quin personatge viu li canviaria l'ofici?

A bona part dels polítics professionals que s'aferren a la cadira passant per sobre de tot.

Imaginem que Aladí li ha satisfet els seus dos primers desitjos personals, ¿quin seria el tercer?

La garantia d'envellir i morir dignament acompanyat dels meus familiars i amics.

¿Com s'imagina el paradís?

Un lloc on puguem continuar fent tot el positiu de les nostres vides, sense enveges ni rancúnies, amb respecte i felicitat per a tothom.

Si pogués, ¿a qui faria tornar a la vida?

A tots els savis i investigadors que han treballat honestament perquè la humanitat hagi sigut cada cop millor i més avançada.

¿Què és el que dóna sentit a la seva vida?

La família, els amics, el meu poble i el meu país.

Si pogués, ¿què canviaria de vostè mateix?

Una cosa utòpica: m'agradaria recular trenta anys enrere per tornar a treballar amb una nova embranzida.

(Castellar, 20 febrer 2008)

Joan Grau

¿El treball que fa coincideix amb la seva vocació?

Sí, totalment

Quan la raó diu una cosa i el sentiment una altra, ¿per quin dels dos es decanta més sovint?

Per la raó.

Digui'm una ocasió en què l'atzar hagi modificat clarament la seva vida.

Començar a treballar de pastisser.

¿Què li agradaria canviar del seu entorn més immediat?

Res.

Per curta que fos, ¿quina ha estat la seva passió més intensa?

De jove la meva gran passió va ser el bàsquet.

¿A què li resulta impossible dir no?

A ajudar als altres en el que puc.

¿Què fa quan se sent acorralat?

Buscar assessorament.

¿Quina història de ficció li hauria agradat haver escrit?

No m'agrada la ficció.

Digui'm un paisatge i una ciutat que li agradin especialment.

Els voltants i el poble de Caldes de Montbui.

Recomani'ns una pel·lícula i una obra de teatre.

D'aquí a l'eternitat. I de teatre, *Romeu de 5 a 9*.

¿Quin és el museu que visita més sovint?

El museu Víctor Balaguer, de Vilanova i la Geltrú.

¿Què és el que més fàcilment es perdona a vostè mateix?

Haver treballat extra en una etapa de la meva vida.

¿I als altres?

Està relacionada amb la resposta anterior.

¿Quant temps triga a recuperar-se d'un fracàs i quant d'un èxit?

Tant dels èxits com dels fracassos procuro sortir-ne aviat.

Joan Grau (Caldes de Montbui, 1941)
Impressor d'Artilletres des del primer número

Expliqui'm una ocasió en què s'hagi volgut fondre.

Va ser a causa d'un engany familiar.

¿Quina música l'emociona fins a fer-lo plorar?

La lletra i la música de la cançó *Se'n va anar*.

¿A quin personatge viu li canviaria l'ofici?

A aquell que no sap disfrutar del que fa.

Imaginem que Aladí li ha satisfet els seus dos primers desitjos personals, ¿quin seria el tercer?

Arribar, quan ho decideixi, a jubilar-me.

¿Com s'imagina el paradís?

No me l'imagino.

Si pogués, ¿a qui faria tornar a la vida?

Al pare de la meva esposa.

¿Què és el que dóna sentit a la seva vida?

La família, l'esposa, fills i néts.

Si pogués, ¿què canviaria de vostè mateix?

Res. Aquell que tot ho pot així ho ha decidit.

(Castellar, 20 febrer 2009)

Josep Maria Solé i Sabaté

¿El treball que fa coincideix amb la seva vocació?
Sí, sí, absolutament.

Quan la raó diu una cosa i el sentiment una altra, ¿per quin dels dos es decanta més sovint?
Pel sentiment.

Digui'm una ocasió en què l'atzar hagi modificat clarament la seva vida.

Quan em vaig matricular d'Història.

¿Què li agradaria canviar del seu entorn?

Moltíssimes coses. M'agradaria que milloressin les infraestructures, carreteres, camins, escoles...

Per curta que fos, ¿quina ha estat la seva passió més intensa?

La gent del meu entorn, la meva família.

¿A què li resulta impossible dir no?

Jo m'entusiasmo amb moltes coses, sobretot amb els temes col·lectius. No sé dir mai que no.

¿Què fa quan se sent acorralat?

Resistir i lluitar.

¿Quina història de ficció li hauria agradat haver escrit?

Incerta glòria, de Joan Sales i *Les il·lusions perdudes*, de Balzac.

Digui'm un paisatge i una ciutat que li agradin especialment.

Els paisatges de la infància. Sempre els dus al cor, com aquelles postes de sol llarguíssimes del Pla d'Urgell. De ciutats en conec moltes que m'agraden, Barcelona, París, Roma, Istanbul... i també les ciutats colonials americanes com ara l'Havana.

Recomani'ns una pel·lícula i una obra de teatre.

Senderos de glòria, de Stanley Kubrick. I de teatre, *Tot esperant Godot*, de Samuel Beckett.

¿Quin és el museu que visita més sovint?

Per motius professionals el Museu d'Història de Catalunya. Ara, el nostre museu més sòlid és el MNAC. Hi tenim algunes sales que demostren que som una primera potència al món.

¿Què és el que més fàcilment es perdona a vostè mateix?

La rauxa.

¿I als altres?

Les coses que es fan sense mala intenció.

Josep M. Solé i Sabaté (Miralcamp, 1950)
Historiador i escriptor.

¿Quant temps triga a recuperar-se d'un fracàs i quant d'un èxit?

D'un fracàs poc temps perquè tinc esperit de resistència, i d'un èxit, com que no sóc ambiciós, la veritat és que els èxits em preocupen poc.

Expliqui'm una ocasió en què s'hagi volgut fondre.

Moltes vegades, sobretot quan em trobo en llocs on es parla de coses que no conec. Aleshores em sento molt incòmode. Quan es parla de música, d'arts escèniques...

¿Quina música l'emociona fins a fer-lo plorar?

La música que es plena de sentiments. Ara bé, jo reconec que sóc una persona amb pocs coneixements musicals. Estic acomplexat de la meva ignorància.

¿A quin personatge viu li canviaria l'ofici?

En determinats partits li canviaria l'ofici a alguns jugadors del Barça.

Imaginem que Aladí li ha satisfet els seus dos primers desitjos personals, ¿quin seria el tercer?

Que Catalunya fos lliure, justa i pròspera a Europa.

¿Com s'imagina el paradís?

Com en els moments de màxima satisfacció personal.

Si pogués, ¿a qui faria tornar a la vida?

Als meus pares.

¿Què és el que dóna sentit a la seva vida?

Les coses que estimo, Catalunya, la meva família, la cultura...

Si pogués, ¿què canviaria de vostè mateix?

Intentaria no fer tantes coses alhora. Hauria de ser més conscient de les meves possibilitats i limitacions.

(Caldes de Montbui, 27 febrer 2009)

Laura Company

T r a n s i c i ó

No es podia viure en aquella ciutat. No s'hi podia. Cada matí era igual que l'anterior, monòton, lent, tediós. Obria els ulls i es mirava al mirall. Els ulls cansats, la pell grisosa. S'acostava ràpidament a la finestra, intentant creure que allò només era culpa de la son. Però no. Rere el vidre brut, aquells taxis s'entossudien a moure's sense parar i les voreres desgastades semblaven tremolar sota el pas dels vianants. Quedaven restes de llum nocturna en alguns fanals. I el cel, tan lluny i tan amunt des de la seva finestra. I aquell color cendrós que tacava totes les parets, i tots els cotxes, i totes les persones, com si un esborrall de tinta s'hagués esmicolat allí dins. I aquesta era la gran ciutat dels somnis, li havien dit.

Quasi ni recordava el dia que havia arribat. Enmig del trànsit d'aquells carrers, la consciència del pas del temps es difuminava. No sabia ben bé què hi havia anat a buscar. Aventura. Començar de nou. De fet, potser l'únic que pretenia era deixar-se endur per la fantasia de viure en aquella metròpoli evocadora. Sigui com sigui, havia fet les maletes i ho havia deixat tot enrere. No va ser fins que va posar els peus per primer cop en aquella ciutat atrafegada que va ser conscient de com de perdut estava. Va convertir-se, sense adonar-se'n, en un vaixell navegant a la deriva.

Mentre caminava pel carrer o esperava el metro, es sentia aliè a tot allò que l'envoltava. Les cares de la gent que passava amb pressa pel seu costat no eren més que halos desdibuixats, siluetes amb qui xocava de tant en tant per a recordar que en aquell paratge immens i fred era possible el contacte humà. Al principi, quan feia poc que havia arribat, solia recolzar-se en un semàfor i observar al seu voltant. Tot el que veia eren màquines que caminaven inconscientment, sempre amb pressa, sense adonar-se de qui tenien al costat. Ara ja no s'aturava mai. Sortia de casa al més tard possible per a no tenir temps de sentir el dolor que li provocava trobar-se sol enmig d'aquella gran ciutat. No estava segur de si mai s'acostumaria a viure en aquell cementiri d'ànimes.

Aquell dia duia una camisa de ratlles amb una corbata negra. Pot ser que es tractés d'un dilluns o d'un dimarts, potser fins i tot d'un dimecres. És difícil de saber. Tots els dies estaven tenyits de la mateixa melodia borrosa. Caminava pel carrer ràpidament, amb el cafè cremant-li el coll i aquell aspecte expeditiu que tenien la resta dels ciutadans. En observar les seves cames afanyant-se a avançar, se'l podria haver confós amb qualsevol altre d'ells, però el seu cor tremolava en un batec congelat. Qui sap quantes d'aquelles persones amb qui es creuava pel carrer no sentien també aquell sentiment d'estranyesa i de soledat.

Va ser quan passava per davant d'un carreró estret, poc abans d'arribar a la parada de metro. Va escoltar una mena de gemec, quasi imperceptible, però magnetitzant. Es va aturar i va parar l'orella durant uns segons. Va reprendre el seu camí de manera resoluta, preferint no fer cas d'aquell trist udol. No va trigar gaire a canviar d'idea. Va desfer els seus passos ràpidament, amb una mena d'urgència que no havia sentit abans, i va retornar a l'entrada del carreró. Aquell plor inquietant, encara s'escoltava. Va quedar-se quiet un parell de minuts, fins que va resoldre anar a descobrir què passava.

Era un racó de la ciutat més fosc que la resta, una mena de parèntesi brut enmig d'aquell trànsit que mai s'aturava. Va fer unes passes, dubitatiu, fins que va trobar l'origen d'aquells plors. Amagada rere una capsa de cartró, hi havia

una nena ajaguda, tremolant i amb el cap entre els braços. Quan va sentir-lo arribar, va aixecar la cara i va observar-lo. Tenia la pell bruna i els cabells rinxolats, uns ulls penetrants i les galtes plenes de llàgrimes. No deuria tenir més de 7 o 8 anys i duia la roba tacada.

Ell va oferir-li la mà, però la nena se'l mirava amb recel. Va optar per seure al seu costat fins que, al cap d'una estona, la nena va girar-se cap a ell i es va posar a plorar desconsoladament, dient que tenia gana. Va aconseguir que s'aixequés i va dur-la a un lloc proper a esmorzar.

Després d'haver engolit el que hi havia sobre la taula, la nena va començar a parlar. De mica en mica, ell va anar reconstruint el que havia passat. S'havia perdut la tarda del dia anterior, quan tornava a casa. Havia pujat a un autobús equivocant que l'havia dut a l'altra punta de la ciutat i, com que duia els diners justos per a un trajecte, el conductor l'havia obligat a baixar. Un cop al carrer, no havia sabut on anar. Primer li havia semblat divertit estar enmig d'aquells edificis tant alts i de totes aquelles persones serioses que s'arrossegaven pel carrer. Però aviat s'havia començat a espantar. No coneixia gens aquella zona. Havia intentat demanar ajuda als taxistes, a la gent del carrer, als altres conductors d'autobús, però ningú li havia fet cas. S'havia passat la nit morta de por, corrent d'una banda a l'altra, fugint de totes les siluetes misterioses que se li acostaven. S'havia ficat en parcs i havia donat voltes pels carrers, fins que havia tornat a sortir el sol i s'havia acabat amagant rere aquella capsa de cartró, en aquell carreró tranquil que li recordava una mica el seu veïnat. Ja no sabia què més fer. Només volia tornar a casa d'una vegada, amb la seva mare i la seva família.

Ell va mirar-la mentre li explicava tot allò amb nerviosisme. Aquells ulls. Uns ulls plens d'emoció, d'enyorança, d'amor. Era una nena desorientada que necessitava trobar la seva llar, allò que li era familiar. Aquell esguard el va commoure. Era trist, però radiava vida. Era tan diferent d'aquelles ombres grises que s'esmunyien acceleradament pels carrers. Però, de fet, potser era la primera vegada que observava els ulls de qualsevol d'aquelles ombres amb tanta atenció, tan directament. Aquella mirada penetrant, que vibrava al mateix temps que ho feien les seves paraules.

Va decidir que la duria a casa de seguida. La nena va dir-li que vivia en un barri dels afores. Ell va sentir un lleuger calfred en escoltar aquell nom, però no podia tornar-la a deixar sola. Ja havia patit massa. Ella va adonar-se de la seva por, i amb les seves paraules innocents va dir-li que, si anava amb ella, no li passaria res.

El viatge va ser llarg. Ella, que ja estava tranquil·la, va anar-li explicant que anava a una escola del seu barri i que feia uns dibuixos molt bonics, que tenia tres germans més grans que ella i que, els dissabtes a la tarda, sortia al carrer a jugar amb els altres nens del veïnat i pintaven jocs a terra, amb trossos de guix.

En sortir del metro, van caminar alguns carrers. Aquella part de la ciutat era molt diferent de la que ell coneixia. Les cases eren més baixes, i, en comptes de predominar aquell gris mecànic, aquí les parets semblaven tenyides d'un to marró, barreja de pols i de terra. Poca gent passejava, i els que ho feien el miraven de reüll en passar. Ella estava cada cop més contenta, fins que, finalment, van enfilear un carrer que feia pujada i van aturar-se davant d'una porta de fusta vermella i desgastada.

La nena, somrient d'alegria, va picar a la porta. Va obrir de seguida un nen una mica més gran que ella, que duia ulleres i cara d'angoixa. En veure-la, va llançar-se-li a sobre, abraçant-la, i cridant amb totes les seves forces:

—La Maria!

Al cap de pocs moments, tota la família havia sortit a la porta i s'havien llançat sobre la nena. L'abraçaven, ploraven, se la passaven entre ells, la miraven, reien d'eufòria. Tots duien els ulls enfonsats d'haver dormit poc. Ell, de qui ningú s'havia adonat encara, estava a punt de marxar, quan un dels germans grans va veure'l i se li va tirar a sobre violentament, demanant-li explicacions. La nena va reaccionar de seguida i va córrer a agafar-li la mà.

—És el meu amic.

La nena l'observava amb els ulls il·luminats. Va sentir una calidesa que feia temps que havia oblidat. Aquella calidesa que sents quan abrades algú que estimes, quan retrobes un vell amic o quan algú et dona les gràcies.

Ella va explicar a la seva família tot el que havia passat i qui era ell. La seva mare va abraçar-lo, agraint-li el que havia fet. La resta de germans i familiars també van anar a donar-li la mà, i el miraven plens de satisfacció. Van convidar-lo a quedar-se una estona. El temps passat en aquella casa va deixar gravades a la seva memòria impressions fugaces, embriagadores, que no ha arribat a oblidar mai. Rialles al voltant d'una taula, somriures, entusiasme, mirades de joia, mans que l'agafaven per l'espatlla o pel braç, paraules de gratitud, i aquella sensació d'amor i d'escalfor que omplia l'habitació. I l'abraçada de la nena, quan ell ja estava a punt de sortir per la porta.

Aquella nit, quan va arribar a casa, no se sentia com totes les nits. Quelcom havia canviat. En deixar la jaqueta sobre una cadira i estirar-se sobre el llit va experimentar, per sorpresa, que aquell era el seu llit, i va enfonsar el cap entre el coixí somrient. Va aixecar-se i va mirar per la finestra, observant aquells taxis grocs, i aquelles siluetes fosques, i la llum esvaïda dels fanals. Allò era casa seva, va pensar, quasi sense adonar-se'n. Va passar-se una bona estona observant el moviment dels taxis d'una banda a l'altra, seguint amb la vista el caminar de les persones, alçant els ulls per veure si podia arribar a albirar una escletxa de cel. Estava enlluernat per aquell color grisenc que es respirava pertot arreu, aquell color enmig del qual s'havia trobat tan alienat, i que ara li semblava familiar. Era com si el seu cor bategués al mateix ritme que la melodia d'aquells carrers. Allò era casa seva, i, per primera vegada, va sentir que pertanyia a aquella ciutat en la qual vivia.

A partir d'aquell dia, va seguir caminant per aquells carrers infinits, enmig de tots aquells individus que tenien pressa i que s'ignoraven els uns als altres, però ja no era una ànima perduda que necessitava trobar un rumb, perquè no desitjava arribar enlloc. Estava on volia. I al llarg dels mesos, i dels anys, es sentia reconfortat cada vegada que observava des de la seva finestra els taxis lluminosos que es desplaçaven pel paviment mullat. Aquell color gris, en comptes d'ofegar-lo, l'embolcallava. Després de tant de temps intentant lluitar contra ella, s'havia acabat adonant que la ciutat i ell es corresponien l'un a l'altre. Però va necessitar aquella aventura per a adonar-se que una ciutat no està feta només del color dels seus carrers, sinó que està composta de la vida de totes les ànimes que hi juguen la seva partida. I ell no era més que un vaixell a la deriva que un dia, inesperadament, va trobar un port.

Postals d'ahir (11)

Albert Antonell

Castellar vers 1910

Postals d'ahir - 11

Un altre cop ens trobem davant d'un recull de fotografies antigues de Castellar i Sant Feliu del Racó per comentar-ne diversos detalls. És una tasca agradable que ens ajuda a conèixer millor la història de la nostra petita pàtria, el lloc on hem nascut i viscut, petit o gran, i on encara, situats ara cap al final del nostre trajecte vital de castellarencs, anem trobant més i millors al·licients per sentir-nos uns privilegiats en viure en un poble que té uns entorns naturals magnífics. Convençut que l'entorn, l'ambient i el medi influeixen en la manera de ser de les persones, hem d'estar contents i agraïts del nostre poble, i entre tots hem de procurar millorar-lo.

Aquestes fotografies antigues, cedides gentilment per l'Arxiu d'Història de Castellar, ens permeten mirar enrere i veure com era el nostre poble i com hi vivien els seus vilatans. Segur que eren unes condicions més dures que les actuals. Volem ara oferir aquesta mostra cultural per apropar a les noves generacions una visió diferent del Castellar actual. Gaudim-ne!

ALBERT ANTONELL I RIBATALLADA

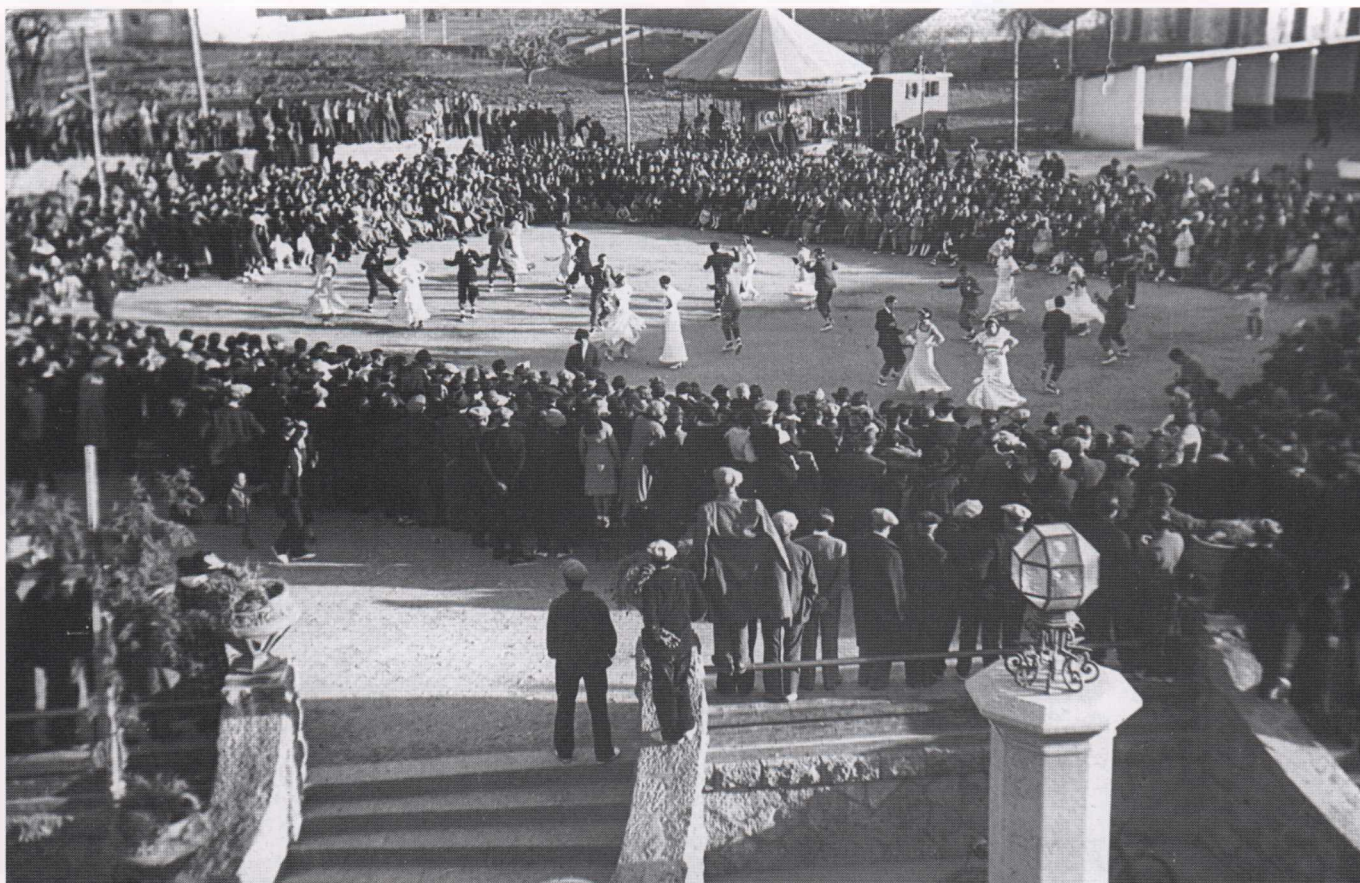
En la pàgina anterior, que és la mateixa que aquesta, més reduïda, veiem la típica panoràmica de Castellar presa des d'una vinya on avui hi ha la urbanització Els Fruiters.

És a començaments de l'hivern, car encara no s'ha fet la poda. La masia de Can Bogunyà destaca isolada, oberta a migdia; la flanquegen uns bons oliverars i a baix el sot de l'Olleta. Pels edificis singulars que hi ha es pot deduir la data: més o menys cap al 1910. Hi veiem la fàbrica Viuda de Toribio Pobra, "L'Estaca", amb la seva alta xemeneia, i el gran edifici de les escoles del Patronat Tolrà, també les cases de Vicenç Comas, "Cal Palurdo", a la carretera de Sentmenat. A sobre, la Torre Balada en un carrer de Caldes mig urbanitzat seguint l'antic camí que veiem com gira vers Can Bogunyà i es perd per la dreta enmig de grans oliveres.

També hi destaca el final del carrer de la Mina, ben llarg, fins al camí que pujava cap al Forn de Raig; els darreres de les cases de l'Era d'En Petasques, i l'altra casa de Ca l'Ametller al capdamunt del carrer de les Roques. L'església parroquial, amb el seu campanar tan alt, destaca en el centre.

Al fons veiem, difuminat, l'apinyat nucli de Sant Feliu del Racó, voltat de conreus i amb els boscos ben esclarissats.

Al fons de tot, Sant Llorenç del Munt, pels castellarencs "La Muntanya", posa el millor teló de fons que es pot demanar.

Les fotografies mostren una ballada de Ball de Plaça de l'any 1935 a la incipient plaça Major, quasi tot just començada la seva funció d'espai públic. Ja hi ha la font i les parets acabades de fer. Encara s'hi veu una vella paret de tanca dels terrenys de Can Codina, on s'han enfilat una fila d'espectadors, i les teulades de les dues naus de la Llana i la Seda, i l'edifici del teatre de l'Ateneu Castellarenc.

Els «cavallets» permeten suposar que som als voltants de la festa de Carnestoltes. Hi ha una gran gentada, gairebé mig poble si tenim en compte la demografia de l'època. La majoria de la gent són dempeus, però al davant hi ha gent asseguda amb les cadires que es portaven de casa seva. El sol rasant de mitja tarda il·lumina l'escena adequadament.

Ballada de sardanes a la plaça Major (1935)

I.B. Castellar — Torre del Marqués de Castellar 12

Palau Tolrà vers 1920

En aquesta fotografia del Palau Tolrà destaquen les palmeres petites i els horts esglaonats dins d'un clos des d'on s'accedia amb carro pel portal que veiem a l'esquerra, a la baixada del General Boadella.

Era d'en Petasques vers 1930

L'Era d'En Petasques enmig de dos camins. L'un ran de les cases, on veiem un carro sobre el roquetar, i l'altre el que iniciava la pujada cap al Puig de la Creu o el Sot de Golerès.

L'Era estava enllosada amb els característics cairons gruixuts d'obra cuita.

El Passeig a l'alçada del col·legi dels Escolapis, en la cruïlla amb el carrer del Dr. Pujol. Les persones de la fotografia són davant de la segona porta, tapada actualment. La postal pensem que pot ser del 1916.

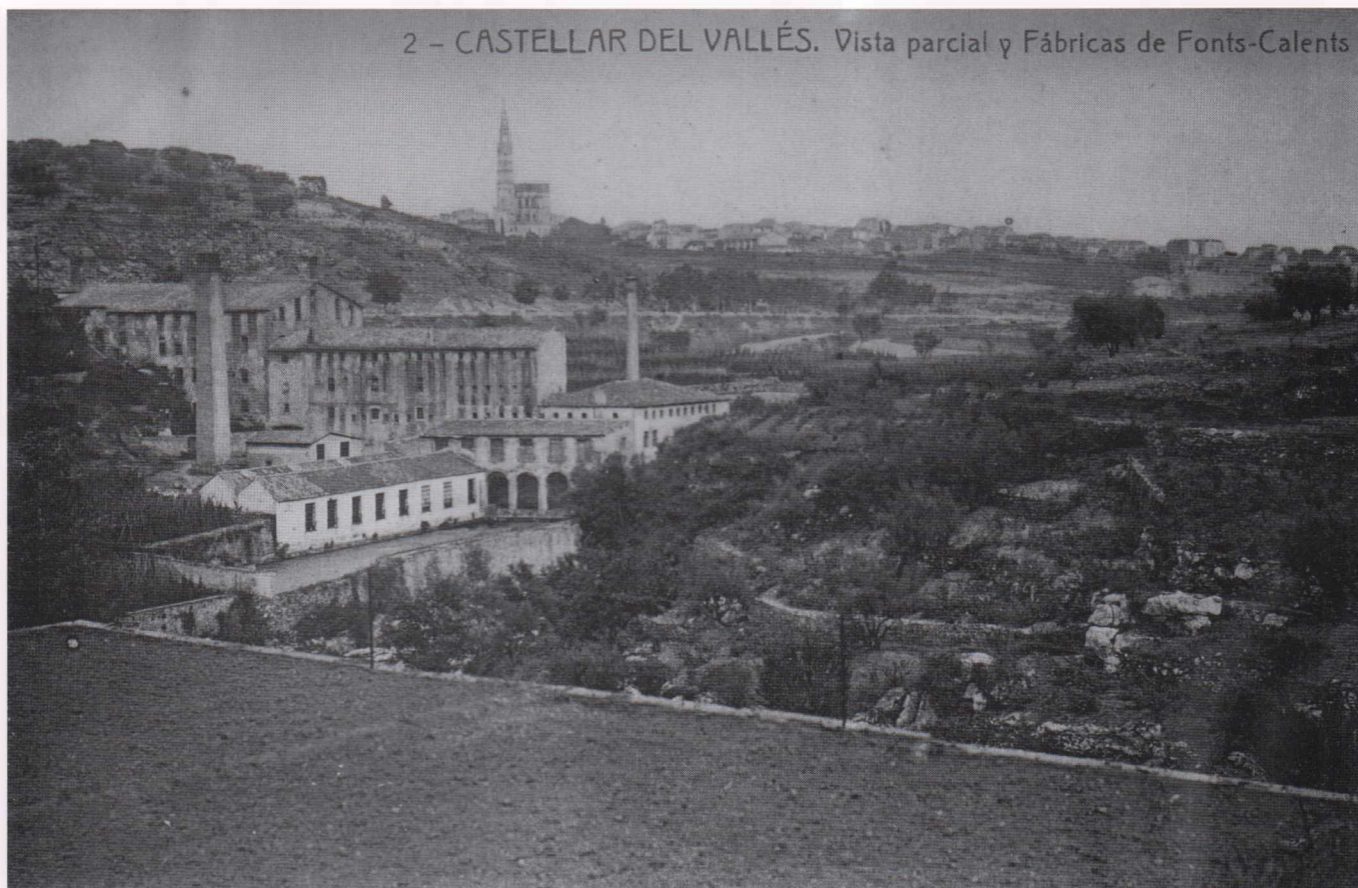
En el terra es veuen les roderes deixades pels carros, que també deixen senyals en els plàtans en forma de berrugues pels cops del botó de les rodes. És curiós el vestit dels personatges, sobretot el de les dones amb les faldilles fins als peus.

El Passeig vers 1916

Plaça del Mestre Anyé vers 1930

La plaça del Mestre Anyé, al Camp Senyor, poc després de la seva urbanització, amb els arbres acabats de plantar i amb els troncs protegits per manyocs d'argelagues. A la casa del Bonaventura Gibernau es veu a terra la pedra per anar-hi bastint el sòcol. El banc modernista dins la placeta era prou bonic. Malauradament va ser destruït per una reforma posterior. Què donàriem ara per tenir-lo!

Les antigues fàbriques de Fonts Calents i les Feixes de la Malesa vers 1910

Fonts Calents, segurament el molí-fàbrica més antic de Castellar. El topònim apareix documentat ja l'any 945.

En aquesta fotografia el veiem des del camí vell de Sant Feliu, passat Ca la Biela. S'hi veuen almenys cinc cossos d'edificació. El més alt i gran va ser enderrocat ja fa molts anys.

Les feixes de la dreta, amb vinya i unes oliveres grans, són en l'anomenat turó de la Malesa, avui convertit en una zona de bosc.

Riu Ripoll i gorg del Diable vers 1930

El riu Ripoll en un dels seus indrets més espectaculars, el gorg del Diable, una piscina natural i espectacular amb només tres persones que s'hi banyen vers 1930.

Riu Ripoll, sota el pont de Turell,
vers inicis dels anys 1960

Sota el pont de Turell es formen dos gorgs, aquest és el superior on veiem una munió de banyistes. Val a dir que tots els indrets de l'Alt Ripoll eren molt visitats per gent de Sabadell i Terrassa als anys 1960.

Sant Feliu del Racó vers 1910

Enmig de dos pins, Sant Feliu del Racó treu el cap vist des de sobre de Can Juliana. Ja s'hi veu el traçat de la carretera i un bonic casal d'estil modernista al final de l'actual carrer Brutau.

Sant Feliu del Racó vers 1910

Sant Feliu del Racó agrupat com un poblet de pessebre. S'hi veu, fent una ziga zaga, el vell camí d'accés al poble des de la carretera de Sant Llorenç que, a l'indret del molí de Cal Pinyot (ara Satina), creuava el riu a gual per enfil·lar-se fins al poble entre feixes de vinyes i oliveres. La casa solitària de l'esquerra devia ser la masia el Serrat.

L'església de Sant Feliu del Racó vers 1910

L'església de Sant Feliu del Racó cent anys enrere. En la postal, on ara hi ha una plaça, hi veiem dos carros, dues dones i dos infants. A sota de la paret de pedra seca hi ha una mula carregada a bast en el camí que després esdevindria carretera.

Sant Feliu del Racó vers 1930

El carrer de Baix (ara carrer de Martí Roca) cap als anys 30 del segle passat. S'hi veuen uns llençols estesos ran del talús. Destaquen, per la seva grandària, el Mas Umbert amb la seva torre de defensa i el gran casal situat a tocar de la plaça actual.

Una visió espectacular de les escoles del Patronat Tolrà presa des de la torre de l'entrada de l'antiga fàbrica Pobla. A la dreta de la fotografia hi veiem la frondosa vegetació del recinte tancat que la gent de l'època anomenava «el Parque». S'hi veu el brocal d'un antic pou modernista, conservat en part en un extrem de l'actual plaça de Francesc Macià.

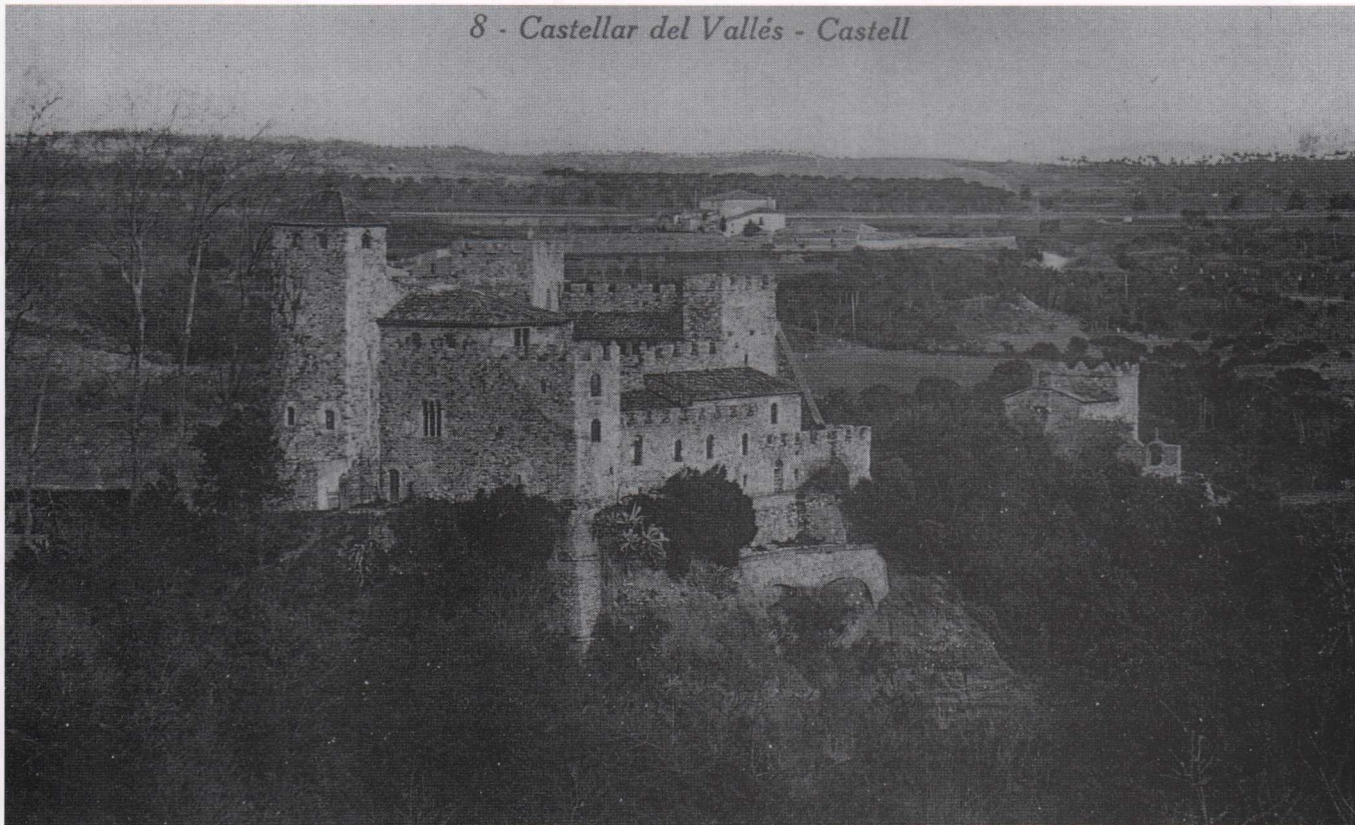
Escoles Tolrà vers 1920

Primer brollador de la plaça Major vers 1950

Cap als anys cinquanta del segle passat es va anar arranjant la plaça Major amb parterres fets amb pedra calcària de Castellar. Durant la República s'hi va construir una piscina municipal que després es va tapar. A sobre s'hi va fer aquest brollador, on ara hi ha l'edifici del Casal d'Avis.

8 - Castellar del Vallès - Castell

Castell de Castellar vers 1910

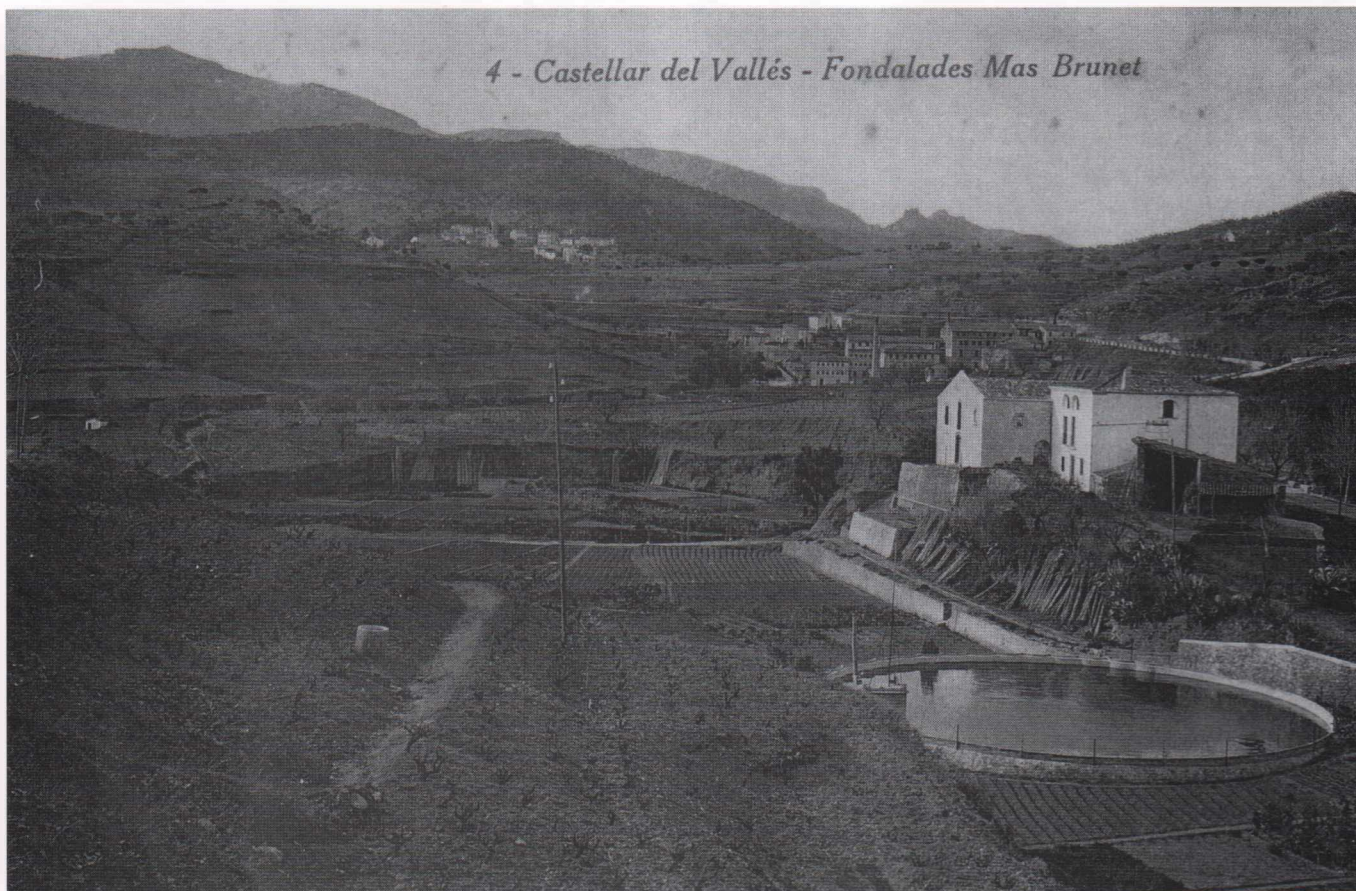
El castell i l'ermita de Santa Bàrbara en una fotografia feta a l'hivern. La vegetació hi és escassa.

En el segon terme de la postal només hi veiem les masies de Can Carner i Ca n'Oliver en una perspectiva insòlita.

Castellar Vell vers 1920

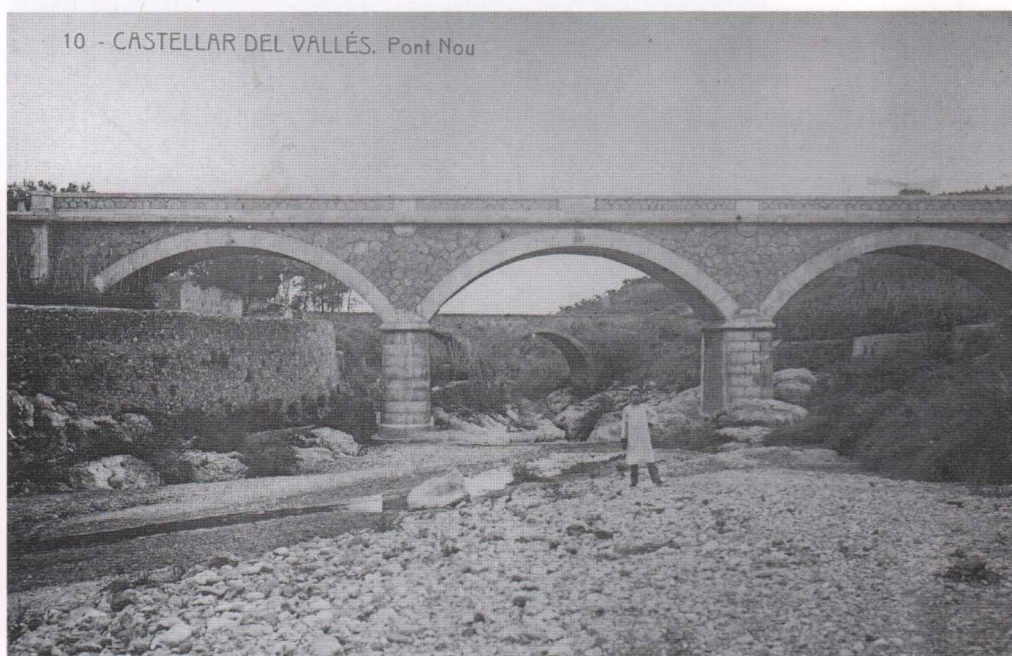
Visió trista i desolada de l'església preromànica de Castellar Vell totalment abandonada cap als anys 20 del segle passat. Fins i tot hi veiem vuit pins que han arrelat a la coberta de l'església.

4 - Castellà del Vallès - Fondalades Mas Brunet

La masia del Brunet vers 1910

Excel·lent panoràmica de la masia del Brunet, Fonts Calents, Ca la Biela, Sant Feliu del Racó i la muntanya de San Llorenç del Munt. Els horts són gairebé com els d'avui. El que sí que ha canviat és el conreu de la vinya, que gairebé ha desaparegut del tot, i el conjunt de la vegetació que hi és molt escassa.

10 - CASTELLÀ DEL VALLÈS. Pont Nou

El pont nou i el pont vell a començaments del s. XX. Feia pocs anys que s'havia contruït la carretera de Terrassa. Tenint en compte la vegetació, els horts i l'escàs cabal del riu, la fotografia probablement va ser feta a l'estiu.

23. CASTELLAR DEL VALLÈS — Iglesia

L. Roisin, fot. Barcelona

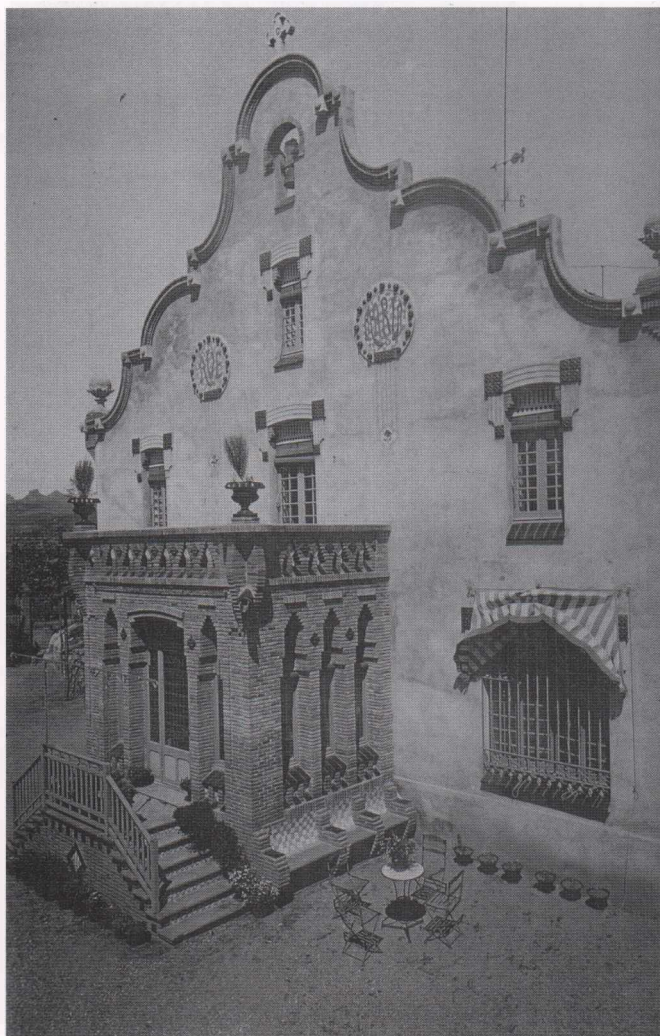

El carrer de l'Església i la façana del magnífic temple parroquial vers 1910. A l'atri ja hi ha dos cedres que devien ser els primers arbres que s'hi van plantar. Com els que hi actualment i han sigut recentment objecte de debat públic.

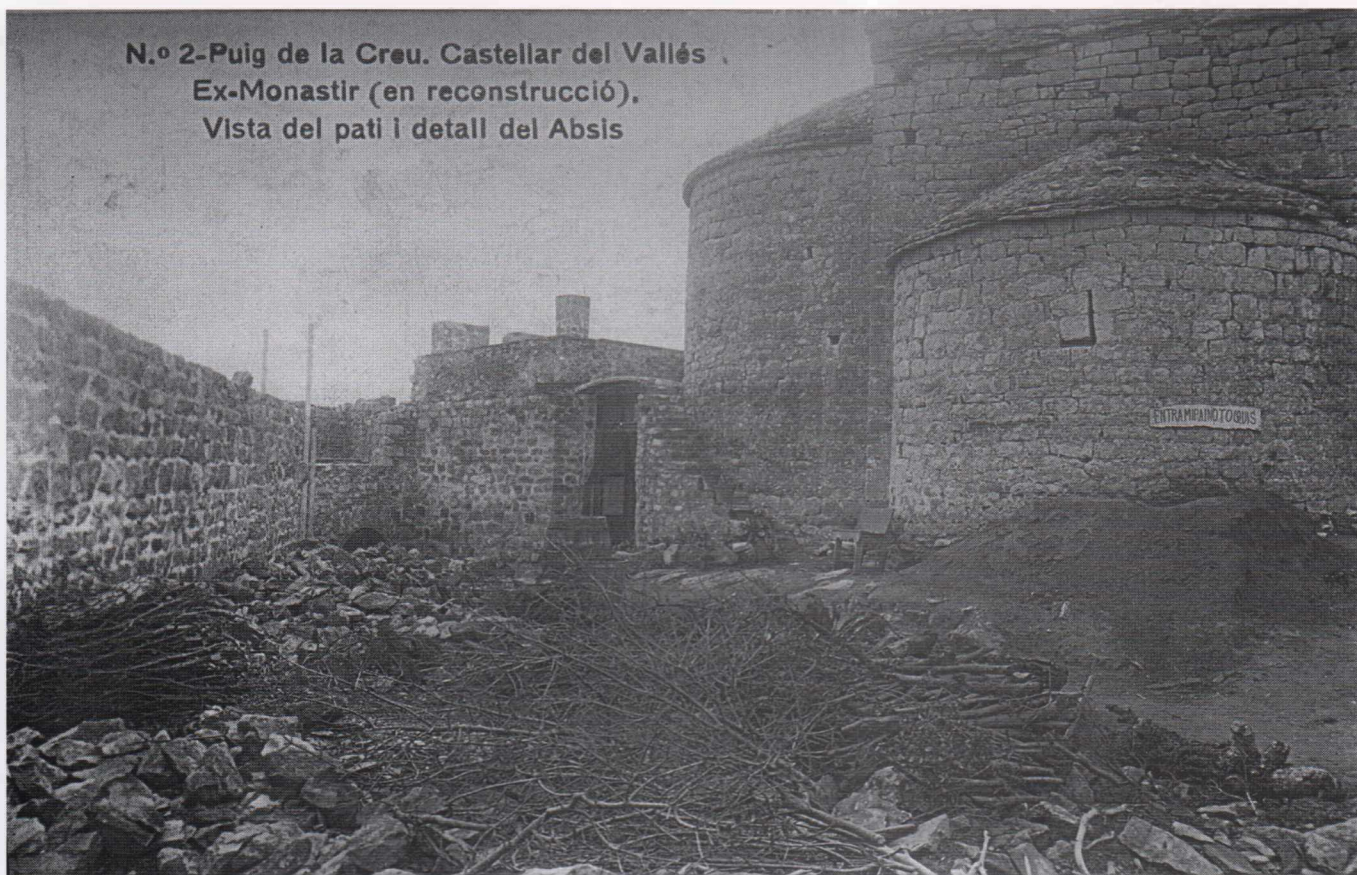
L'antiga masia de Canyelles vers 1890

La masia de Canyelles, en una postal de finals del s. XIX, es podia veure perfectament des del camí que puja cap a Cadafalc, ben diferent d'ara que la vegetació tan abundant l'amaga considerablement.

Façana modernista de la masia de can Borrell vers 1920

Can Borrell ofereix aquesta bella façana modernista. Aquest fet es deu de ben segur que va ser propietat de la família sabadellenca dels Oliver, propietaris també en aquella època de la masia del Marquet de les Roques, a Sant Llorenç Savall, i de la masia de ca n'Oliver a Castellar.

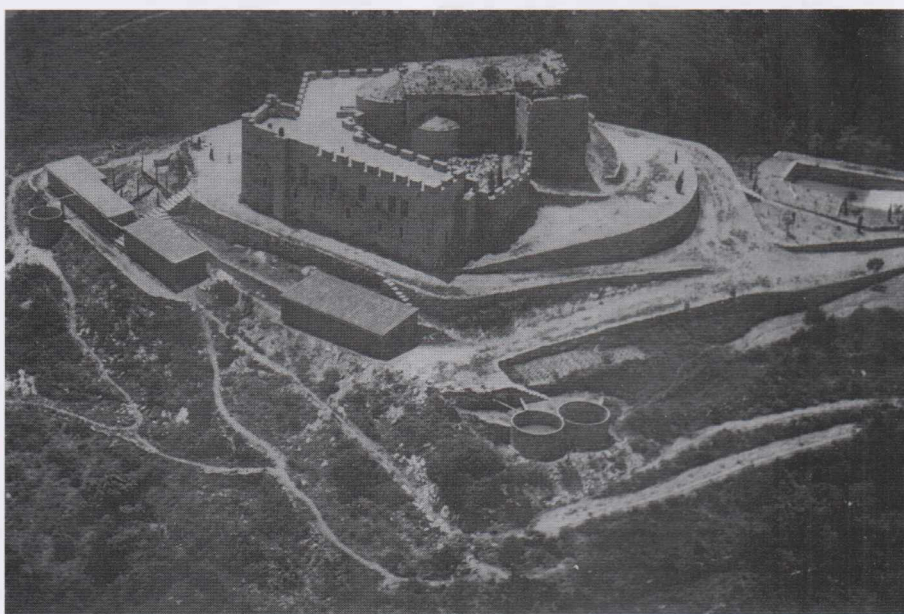

Obres de restauració de l'església
del Puig de la Creu vers 1930

Dues imatges ben diferents del Puig de la Creu. L'una és del 1925-1930, aproximadament, quan s'hi van fer obres de restauració per convertir-lo en hostal i restaurant quan encara no s'hi podia pujar en cotxe.

L'altra vista, aèria, és del 1950, quan hi vivia la família Borrell, masovers i paletes, hi van fer moltes obres, entre les quals diverses cisternes per emmagatzemar aigua de pluja.

Els germans Borrell van culminar l'obra de restauració construint el campanar en estil romànic, cosa que li dona la fesomia actual.

Vista aèria del Puig de la Creu vers 1950

Artilletres - Núm. 44 - Any XXIII- Setembre 2009
Direcció i coordinació:
Josep Ramon Recordà (Tel. 93 714 69 35)
Edita: Artilletres
Av. Josep M. Valls, 35 - Castellar del Vallès
Imprimeix: Castellargraf, S.L.

C/ Puig de la Creu, 3 - 08211 Castellar del Vallès
A/e: castellargraf@telefonica.net
Dipòsit legal: B-14.427-1986
Portada: Enric Aguilar
Sense títol, guix, acrílic i carbó sobre tela
Preu de subscripció any 2009: 11 euros

22. CASTELLAR DEL VALLÈS — Vista general

L. Roisin, fot. Barcelona

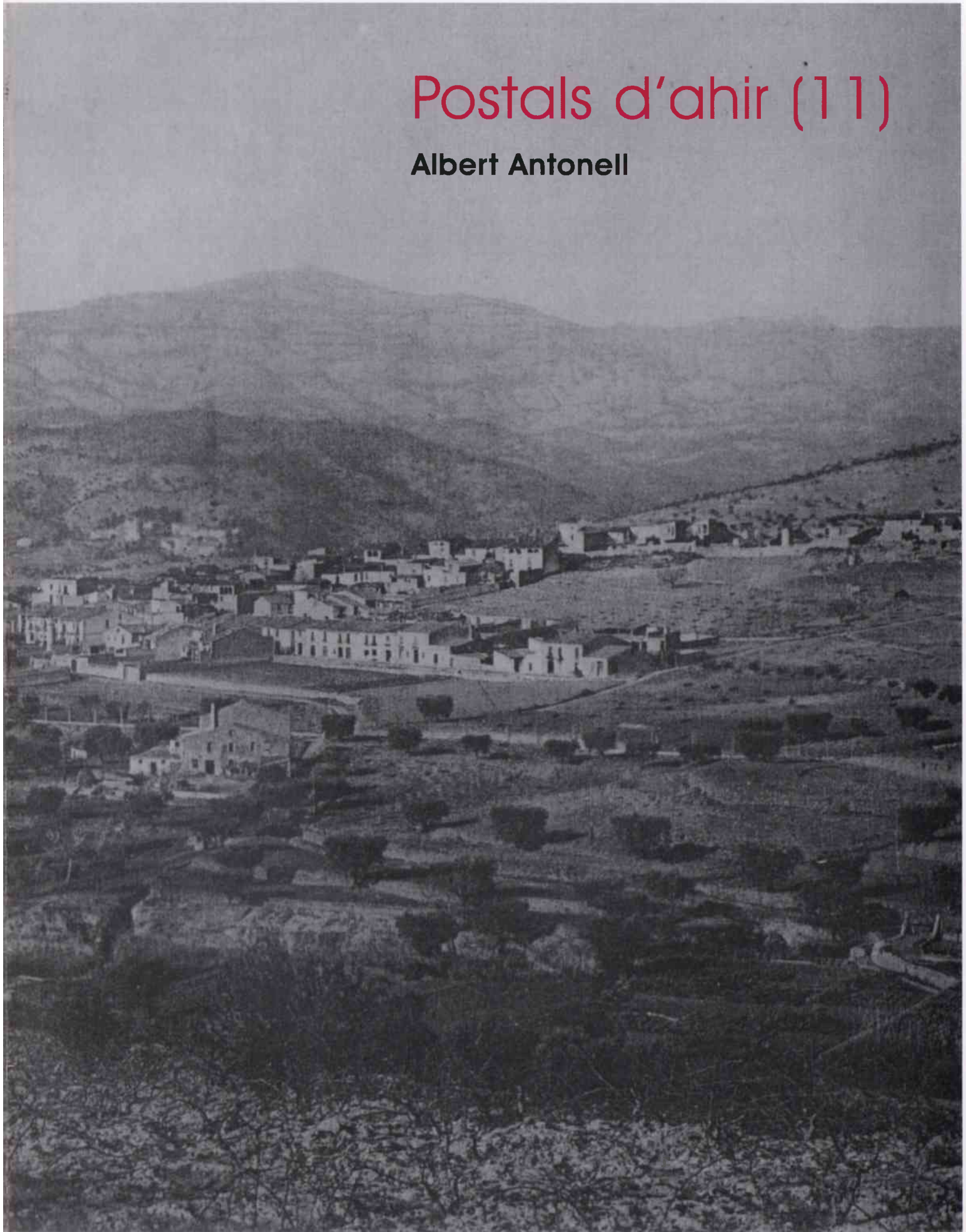

22. CASTELLAR DEL VALLÈS — Vista general
L. Roisin, fot. Barcelona

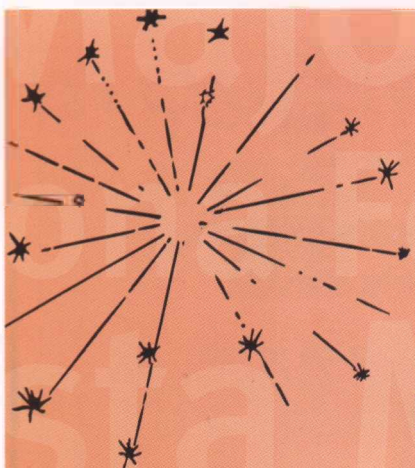

Postals d'ahir (11)

Albert Antonell

Castellar vers 1910

40
anys

VIENA

Per menjar bé, bo i ràpid

Desitgem que us ho passeu molt **BÉ**.

Esperem que faci **BO**.

I us assegurem que anirem ben **RÀPID**.

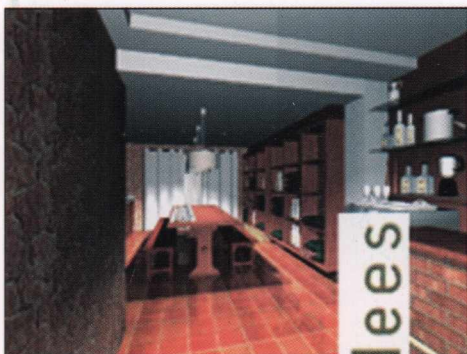
BONA FESTA MAJOR!

Patrocinador oficial de la Festa Major de Castellar del Vallès

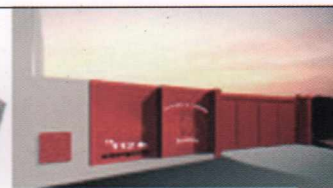

Ctra. Sabadell, 60
Castellar del Vallès

Auto Viena Pàrquing gratuït

idees

il·lusions

mobles

La FUSTERIA

ctra de sentmenat nº 58 Castellar del Valles 08211 telf: 93 7473123 - fax: 93 7473122 e-mail: info@lafusteria-castellar.com

ESPECIALISTES EN PROJECTES PER INTERIORS I EXTERIORS

FESTA MAJOR!

**Riqueses de la nostra terra són les Festes Majors,
el gust per la bona taula, els vins i els caves**

El vi és el rei de la taula. Per tant, en aquests dies que no et falti:

Un blanc (són delicats, frescos i florals)

Un rosat (són sedosos i aromàtics)

Un negre (són nobles, sensuals i harmònics)

Un vi dolç de postres (són generosos, elegants i licorosos)

El cava és el rei dels brindis: Per tant, en aquests dies que no et falti:

Un cava (són subtils, delicats i d'inquietes bombolles)

Naturalment, els complements també compten, com ara:

l'aigua, els refrescos, alguna cerveseta, unes ampolles de licor

**TOT HO TROBARÀS A
BEGUDES PARERA (cal Datsira)**

Carrer Torras, 5 Telèfon 93 714 26 76

Apa, anima't i BONA FESTA MAJOR!

La font de la Riera de Conrad Lladó

Av. Sant Esteve, 13 - - Tel. 93 714 25 50
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

RACÓ d'en MARÍN

Brasa · Tapes · Entrepans
Menús diaris
Obert de dimarts a diumenge, de 8.30 a 11h nit

Pl. d'Europa, 11-A Tel. 93 747 34 10
08211 Castellar del Vallès

RENAULT

Taller
VILA CLARA, S.A.

Passeig, 72 - Francesc Layret, 41
Tels. 93 714 51 93 - 93 714 24 38
Fax 93 714 86 52 - CASTELLAR DEL VALLÈS

**FARMÀCIA
YANGÜELA**

Torras, 2
Castellar del Vallès
93 714 52 89

**CENTRE
PODOLÒGIC**

Mercè Garcia Lizandra COL.719

D.P. MÀSTER EN ORTOPODOLOGIA (U.B.)
EXPERTA EN PEU DIABÈTIC (U.C.M.)
POSTGRAU EN PEU DIABÈTIC (U.B.)
POSTGRAU EN POSTUROLOGIA (U.B.)

C/ Doctor Rovira, 23 local
08211 Castellar del Vallès
E-Mail: mgilizandra@msn.com

sabateria infantil

PEUETS

**NOVA COL·LECCIÓ
PER A L'ESCOLA**

Plaça Cal Calissó, 3
Castellar del Vallès-Tel. 93 714 27 90

L'OSCAR
BAR-RESTAURANT

C/ Carretero i Coll, 5
Tel. 647 950 906
Castellar del Vallès

Rostisseria · Delicatessen

**Es
Traspasa**

C/Tarragona, 18
Tel. 93 714 24 54
607 477 394
Castellar del Vallès

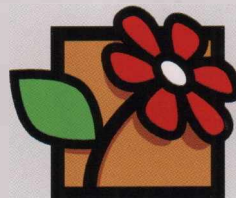

SISCO
mecànic

REPARACIÓ I MANTENIMENT DE L'AUTOMÒBIL
ESPECIALITAT TOT TERRENY

C/ Jaume I, 46
08211 Castellar del Vallès
www.siscu4x4.com

Tel. 93 715 92 88
Fax 93 747 36 14

Centre de
JARDINERIA
Castellar

Camí del cementiri s/n | 08211 Castellar del Vallès (Barcelona)
Tel. 93 747 36 92 | Fax. 93 747 36 93

MARTIN ESTANC

TABAC - DIARIS - OBJECTES DE REGAL

Av. Sant Esteve, 29
Tel. i fax 93 714 59 72
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

Jordi
casa Germans Masaguer, S.L.

JOIERIA - RELLOTGERIA - OBJECTES DE REGAL

Barcelona, 11 - Telèfon 93 714 55 95
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

Aigua - Electricitat - Calefacció
Aire condicionat - Instal·lacions industrials
Terra radiant - Energia solar

INSTAL·LADORS AUTORITZATS

Dr. Carretero i Coll, 6
CASTELLAR DEL VALLÈS
Tel. (Joan) 629 224 639 - Tel. i Fax 93 747 20 27

PERARNAU
Assessoria

ASSESSORAMENT D'EMPRESES
FISCAL - LABORAL - COMPTABLE

Jordi Perarnau i Torné

Montcada, 21
08211 Castellar del Vallès
Telèfon 93 714 84 02 • Fax 93 714 22 60
E-mail: perarnau@perarnau.es
www.assessoria-perarnau.com

oliveras

TOT MODA

C/ Hospital, 22 - Local 1 - Tel 93 714 28 68
08 211 CASTELLAR DEL VALLÈS

Perruqueria

De dimarts a divendres: de 8 a 20h
Dissabtes: de 8 a 17h

Passeig, 3 · tel. 93 714 49 28
08211 Castellar del Vallès

IMMOBILIÀRIA / ENGINYERIA / CONSTRUCCIÓ
C/ CLAVÉ, 7 - 93 714 52 85 CASTELLAR DEL VALLÈS

a s s o c i a c i ó
c o m e r c i a n t s

castellar del vallès

Centre Dietètic
i Nutrició

TOT EN ALIMENTS NATURALS,
INTEGRALS I HERBORISTERIA

Av. Sant Esteve, 21 - Tel. 678 838 566
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

AUTOSERVEI
SANT
ESTEVE

«La botiga del astell»

Av. de Sant Esteve, 19 - Tel. 93 714 58 89
08211 Castellar del Vallès

JOAN ANTON JUÁREZ, Electrodomèstics
Servei tècnic propi

Catalunya, 90
08211 Castellar del Vallès
Tels. 93 714 62 75 - 93 715 98 58
www.juarez.cat - juarez@juarez.cat

F A R M À C I A

DOLORS ROS

AV. SANT ESTEVE, 71 - TEL. 93 714 50 25
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

EL MILLOR EQUIP EL TENS A

CM62

INFORMÀTICA

ordinadors, impressores, adsl, xarxes,
servei tècnic, cursets, recuperació
de dades, backups, reparació portàtils
i també EQUIPS DE 2a MÀ.

Major, 62 - CASTELLAR DEL VALLÈS
Tel. i fax 93 714 66 66
www.cm62.com E-mail: cm62@cm62.com

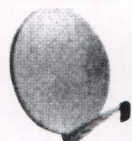
Restaurant

FRUTOS RAMÍREZ

CONEJO AL AJILLO

DIMECRES TANCAT

Lleida, 8 - Tel. 93 714 58 90
08211 Castellar del Vallès

Servicio técnico:
TV. COLOR • VÍDEO
HI-FI • ANTENAS
Todas las marcas

SERVICIO
AUTORIZADO:

SHARP
DAEWOO

*Adaptación de sistemas comunitarios
y particulares al sistema TDT*

REPARACIÓN Y VENTAS

Electrónica M.T.V.

Jaume I, 32 - (cantonada Prat de la Riba)
Tel. 93 714 22 53 - CASTELLAR DEL VALLÈS

**JUGUETS - ESPORTS - PAPERERIA
TROFEUS ESPORTIUS - REGAL INFORMAL**

STOP

Major, 56-58 - Tel. 93 714 60 55
Cra. de Sentmenat, 78 - Tel. 93 714 28 74
08211 CASTELLAR DEL VALLÈS

FARMÀCIA
Casanovas

Lda. Rosalina Ros Casanovas

Av. Sant Esteve, 3 - CASTELLAR DEL VALLÈS
Tel. 93 714 33 76

Marina

DISSENY EN MOBLES
DE CUINA I BANY

Santiago Rusiñol, 31
Tel. 93 714 57 07
Castellar del Vallès

Tintoreria

Tresserras

*Recollida i entrega
gratuïta a domicili*

Barcelona, 2, local 11
Tel. 93 714 79 76
08211 Castellar del Vallès

EXPOSICIÓ DE FESTA MAJOR

A. Mural

DEL 12 DE SETEMBRE
AL 4 D'OCTUBRE 2009

SALA D'EXPOSICIONS

WATS·ART

Sant Pere d'Ullastre, 9
Castellar del Vallès
Telèfon 93 714 55 71

Horari: Feiners, tardes de 6 a 9.
Festius, de 12 a 14 h. Tardes tancat

artil·letres

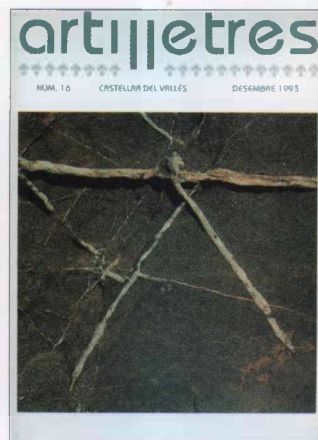
una revista diferent

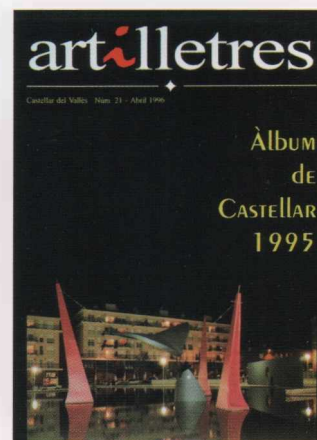
Núm. 1 (abril 1986)

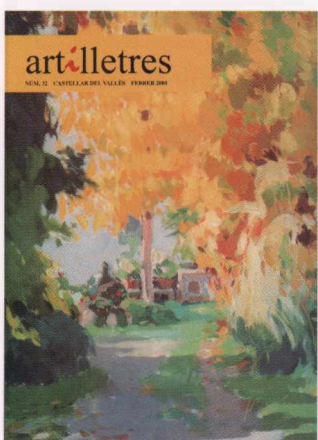
Núm. 6 (desembre 1988)

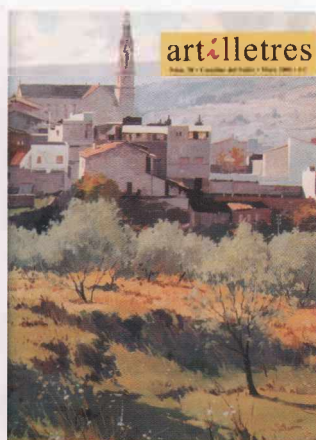
Núm. 16 (desembre 1993)

Núm. 21 (abril 1996)

Núm. 32 (febrer 2001)

Núm. 38 (març 2004)

Núm. 41 (setembre 2006)

Núm. 43 (setembre 2008)

Butlleta de subscripció

Desitjo subscriure'm a Artil·letres (Preu any 2009: 11 euros)

Nom i cognoms:

Adreça: Tel:

Població: C.P. :

Pagaré els rebuts per domiciliació bancària ☐

En el meu domicili ☐

Compte corrent (20 dígits):

Banc/Caixa

Agència

DC

Compte corrent

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Envieu aquesta butlleta a
Josep Ramon Recordà
Av. Josep M. Valls, 35
Tel. 93 714 69 35
Castellar del Vallès

Artil·letres s'edita
amb el suport de:

Ajuntament de
Castellar del Vallès

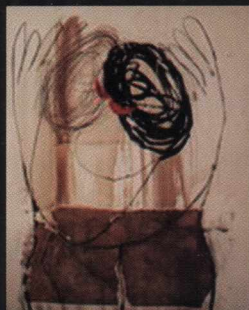
Enric Aguilar i Puig

Sabadell, 1974

*La vida no té importància
si no arrisquem el que som
i fem el que sentim.*

Enric Aguilar i Puig

S/T | 162 x 130 cm | Mixta s/tela
S/T | 120 x 120 cm | Mixta s/tela
Dreta S/T | 180 x 150 cm | Mixta s/tela
S/T | 180 x 150 cm | Mixta s/tela

Traç d'Art

Passeig de la plaça Major, 27
08201 Sabadell
Tel. 93 727 37 94

Exposició: del 17/09 al 6/10/09
Inauguració: 17/09 - 19.30h

ANTONI COSTA

Exposició

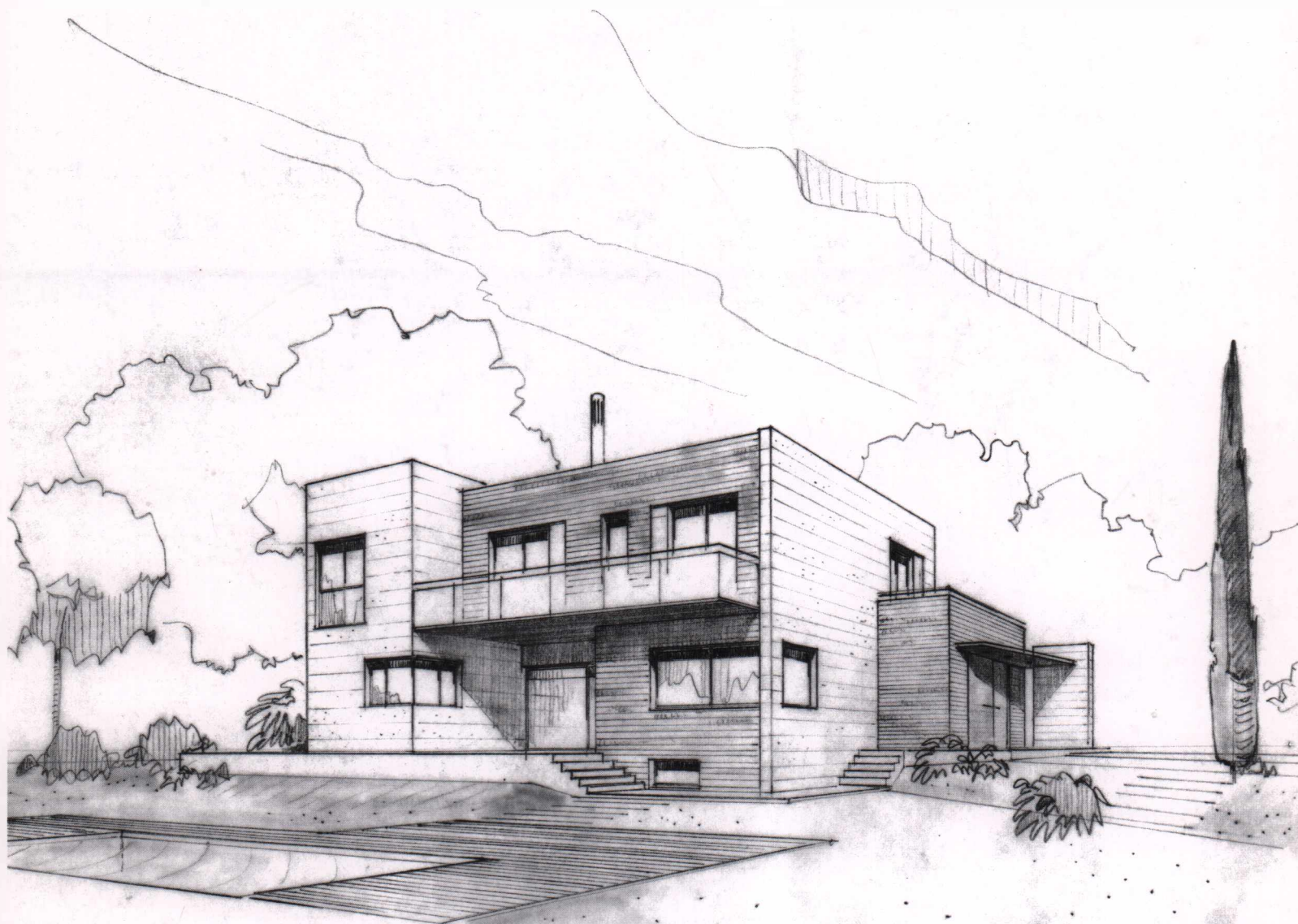
Setembre-Novembre 2009

La Galeria Rich i Habti

Horari de visites:
De dilluns a dissabte,
de 10 a 13 h i de 18 a 21 h

Carrer Barcelona, 60 - Tel. 696 912 874
08211 Castellar del Vallès

PERE ROCA I ROUMENS / ARQUITECTE

CATALUNYA, 99 BAIXOS / TEL. 93 714 61 05 / CASTELLAR DEL VALLÈS

CASTELLAR
S.L.

CASTELLARGRAF, S. L.

Us desitgem
una bona Festa Major 2009

Puig de la Creu, 3 • Telèfon i fax 93 714 51 42
castellargraf@telefonica.net • CASTELLAR DEL VALLÈS